

Årsrapport 2012

Fylkesmannen i Troms

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 6
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 12
Kongehuset	Side 12
Miljøverndepartementet	Side 12
Landbruks- og matdepartementet	Side 21
Kunnskapsdepartementet	Side 44
Statens Helsetilsyn	Side 62
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 66
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 72
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 78
Arbeidsdepartementet	Side 84
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 87
Samferdselsdepartementet	Side 105
Utenriksdepartementet	Side 106
Kulturdepartementet	Side 106
Fomyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	Side 106
Andre	Side 112
Endringer i årsrapporten	Side 113

Embete:

Året 2012 viser nok et år med hendelser i Troms som påkaller oppmerksomhet og samordnende tiltak fra Fylkesmannen. Flommen i Målselv i juli fikk et omfang som ga behov for innsats fra en rekke etater, og som støtte til Målselv kommune. Når hendelsen oppsummeres, er det betryggende å konstatere at Fylkesmannens initiativ til koordinert og samordnet innsats blir verdsatt som god og nødvendig.

2012 er forøvrig det året da man for første gang siden 1964 igangsatte arbeid med forberedelser til kommunesammenslåing i Troms. Fylkesmannen har bistått Harstad og Bjarkøy kommuner i arbeidet med å forberede sammenslåing til én kommune fra 1.1.2013.

Internt har Fylkesmannen videreført fokus og fornyet strategiplan med sterk vekt på helhet og tverrfaglig tilnærming på flere fagfelt. Vårt tverrfaglige prosjekt Sjumilssteget, er avsluttet som prosjekt, men videreført internt som metode, og er nå gjenstand for nasjonal pilotering, på oppdrag fra BLD.

Erfaringene med etablering av en egen avdeling for planområdet, inkl. klima og beredskap, er så langt gode og i tråd med våre forventninger. Vår fornyede visjon har nå følgende ordlyd: Fylkesmannen i Troms, for helhet og trygghet, med kunnskap, klokskap og rettssikkerhet.

Tromsø, 27. februar 2013

Svein Ludvigsen

fylkesmann

Bård M. Pedersen

ass. fylkesmann

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Økonomi

Den økonomiske situasjon i flertallet av Troms-kommunene gir et begrenset handlingsrom. Mange kommuner har over tid hatt for svake driftsresultat til å ha en bærekraftig økonomi på sikt, og den underliggende økonomiske balansen er svak. Et flertall av kommunene har problemer med å tilpasse aktivitetsnivået til en synkende inntektsramme som følge av befolkningsnedgang og endringer i den demografiske sammensetningen

Plan

Planområdet i fylket er i utvikling, men har mange utfordringer. Alle kommunene i Troms, unntatt 4, har utarbeidet og vedtatt kommunal planstrategi. De gjenstående kommunene er i prosess og vil vedta i løpet av 2013. Av 24 kommuner er det 10 som ikke har utarbeidet kommuneplanens samfunnsdel, og 3 kommuner har ikke utarbeidet kommuneplanens arealdel. Men flere kommuner er nå i prosess med kommuneplanen som helhet, og ifølge kommunal planstrategi er det mange kommuner som vil prioritere utarbeidelse/revidering av kommuneplanen i 2013.

Samfunnssikkerhet

Ingen kommuner i Troms har godkjent helhetlig ROS. Alle har et produkt, men av svært ulik kvalitet og ingen har kunnet dokumentere analyser slik Sivilbeskyttelsesloven krever. Mange innsigelser og plansaker i løpet av 2012 er tilknyttet samfunnssikkerhet og ROS – analyser. Dette gjelder både kommuneplaner, reguleringsplaner og dispensasjoner.

Barn og unge, universell utforming og folkehelse

Fylkesmannens prosjekt "Sjumilssteget for barn og unges beste" ble avslutta som prosjekt i 2012, men videreføres som intern arbeidsmetode, og gjennom nasjonal pilotering, på oppdrag fra BLD. Ingen kommuner har handlingsplan for universell utforming. 7 kommuner har politisk vedtatt plan «trygge lokalsamfunn – handlingsplan for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming". Fylkesmannen ser en økende interesse og ressursbruk innen i folkehelsearbeidet i kommunene. Hensyn til befolkningens helse blir synlig i overordnede kommuneplaner, flere kommuner ansetter folkehelsekoordinatorer, og flere etablerer frisklivssentraler.

Miljø

Naturmangfoldloven – med aktiv opplæring og veiledning av kommunene i bruk av loven, representerer en ny epoke i fylkets naturforvaltning. «Skrotnisseprosjektet» har vist imponerende kommunal dugnad, med mange gjennomførte tiltak for å rydde bort sjenerende og forurensende bilvrak, jernskrot, villfyllinger mv.

Landbruk

I 2012 startet utarbeidelsen av en regional plan for landbruk i Troms, initiert av Troms fylkeskommune i samarbeid med Fylkesmannen. Jordbruket i Troms er preget av sterk nedgang i antall produsenter, nedgang i produksjonsvolum og sviktende rekruttering. Samtidig er investeringslysten langt større enn kapitaltilgangen. Uår (2010) og flomskader(2012) viser at erstatningsordningene ikke er tilstrekkelige, og kan fremskynde nedlegging av gårdsbruk. Hovedplan for skogsveier er kommet godt i gang i de fleste kommunene.

Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen ser et økende omfang av interkommunalt samarbeid innenfor en rekke sektorer. Utviklingen går i retning av at flere kommuner vurderer interkommunalt samarbeid som en hensiktsmessig måte å organisere arbeidet på. På helseområdet viser statusrapport for samhandlingsreformen at kommunene er opptatt av å redusere sårbare funksjoner og styrke robusthet i tjenestene gjennom interkommunalt samarbeid.

Barnehage

Alle kommunene i Troms fylke har oppfylt retten til barnehageplass. De siste årene har det vært stor økning i antall små barn i barnehagene. Også i 2012 var det stor mangel på barnehagelærere og dermed mange som går på

dispensasjoner. Størst utfordring er det i noen av de små kommunene. Dette gir grunn til bekymring for kvaliteten på barnehagetilbudet. I tillegg er det store utfordringer med å skaffe nok samisktalende personale.

Grunnskole

Kommunene har problemer med å tilpasse skolestrukturen et stadig synkende elevtall (2000 færre siste 10 år). 7 offentlige skoler nedlagt, ingen private. Kommunene forsøker å effektivisere driften ved å lage større enheter både på klasse og skolenivå. For elevene betyr dette i mange tilfeller skolebytte og lenger skolevei. Hos Fylkesmannen viser dette seg gjennom flere klagesaker på nærskole og skoleskyss. Andelen elever som får spesialundervisning i Troms viser en liten nedgang, til 8,9%. Andelen elever som får spesialundervisning på ungdomstrinnet er fremdeles om lag dobbelt så høyt som på 1. til 4. årstrinn.

Kommunehelse

Kommunene rapporterer bekymring med hensyn til rekruttering. I flere kommuner er det et generasjonsskifte i arbeidsstokken, og vanskelig å rekruttere nyansatte med spisskompetanse. De fleste kommuner er i stand til å ta imot utskrivningsklare pasienter selv om det oppleves økt press på tjenestene.

Pleie og omsorg

I 2012 har det vært økt fokus på dagaktivitetstilbud for personer med demenssykdom. 7 kommuner har søkt tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet (22 plasser, 48 brukere). I tillegg kommer skjønnsmidler fra Fylkesmannen til formålet. Kommunene søker i liten grad på investeringstilskudd til bygging av sykehjem og omsorgsboliger.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Miljøverndepartementet	kr 7 066 611,16	kr 6 843 566,35
Landbruks- og matdepartementet	kr 7 370 235,85	kr 5 000,00
Kunnskapsdepartementet	kr 5 084 016,40	kr 6 686 305,74
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 373 309,35	kr 62 355,43
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 681 567,98	kr 973 625,74
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 2 927 845,68	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 492 132,65	kr 1 067 016,52
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 8 468 486,11	kr 3 775 060,61
Andre	kr 26 320 170,37	kr 0,00
Sum:	kr 62 784 375,00	kr 19 412 930,00

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Fylkesmannen legger stor vekt på å ha god dialog og kontakt med kommunene og KS. Vårt mål er å være et velfungerende bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter. God og konstruktiv dialog med kommunene er et prioritert område for Fylkesmannen, og en sentral forutsetning for å kunne gjennomføre samordningsoppgavene på en hensiktsmessig måte, og ha best mulig oversikt over situasjonen i kommunene i Troms.

Vi opplever at kommunene og KS også i 2012 var godt fornøyd med Fylkesmannens tilgjengelighet i så henseende, og at den løpende dialogen har fungert godt. Kommunekunnskap og -kompetanse er først og fremst et resultat av bevisst satsing på god kontakt mellom kommunene og Fylkesmannen.

Viktigste arena for samordning er det årlige møte med ordførere og rådmenn i alle kommunene (Januarmøtet), hvor det gjennom en årrekke har vært svært god deltakelse. Møtet går over to hele dager, med tillegg av et møte på kvelden før møtedag 1. Møtet samler også deltakelse fra både KS, fylkeskommunen, og andre statlige etater i tillegg til alle fylkets kommuner. På årets møte var det innlegg i programmet fra IMDI (om bosetting av flyktninger) og Kirken (om stat-kirke-reformen, v/biskop Kjølaas). Programmet på kveldsmøtet hadde kriseledelse og krisehåndtering som tema, med bl.a. deltakelse fra UNN-HF og fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal (fylkesmann Solholm). Møtet var en oppfølging av katastrofen på Utøya og i Regjeringskvartalet.

Fylkesmannen har gjennom de 3 siste åra tatt initiativ til, og invitert til et årlig møte med toppledere i sentrale virksomheter i fylket og sentrale ledere i Forsvaret og Heimevernet, kalt det årlige Sjefsmøtet. De som til vanlig møter der er embetsledelsen, fylkesberedskapssjefen, direktøren ved Universitetssykehuset (UNN-HF), politimestrene, Universitetets direktør/rektor, regionveisjefen, Generalinspektøren i Hæren, HV16-ledelsen, Brigadesjefen. Møtet er en anledning til helhetlig drøfting av sentrale og helhetlige utfordringer for fylket mht beredskap, samfunnssikkerhet og krisehåndtering. Møtet holdes årlig, tidlig i januar.

Et samordningsinitiativ tatt av Fylkesmannen for flere år siden, har nå resultert i et stort engasjement omkring utfordringene knyttet til fjellskred, i særlig grad for Nordnes-fjellet i Lyngen-Storfjord området i Nord Troms. Prosjektet har medført stor og samordnet innsats både på kommunalt og statlig nivå. NVE er sentral i prosjektet, i tett samarbeid med Fylkesmannen og kommunene, og det er også kommet igang forskningskaktivitet i tilknytning til prosjektet i regi av Universitetet i Tromsø. Som følge av de aktiviteter som er kommet igang i tilknytning til fjellskred-prosjektet på Nordnes, er den neste Barent Rescue-øvelsen lagt til Troms, men Nordnes fjellet om sentralt skred-scenarion. Dette utfordrer både Fylkesmannens og redningsetatenes evne til samarbeid og samhandling på et avansert nivå, og må antas å heve kompetansen på beredskap og samfunnssikkerhet i fylket, som en naturlig følge av BR 2013, i Troms.

På planområdet har prosjektarbeid med finansiering av skjønnsmidler resultert i etablering av interkommunalt kontor for planlegging i Nord-Troms, og det er nå tatt initiativ til lignende tiltak i Midt- og Sør-Troms.

Fylkesmannen har også i 2012 bedt om møtetid i fylkets 4 regionråd, i særlig grad for saker som er av interkommunal interesse, f eks vår satsing på barn og unge, og på planområdet. I løpet av 2012 deltok fylkesmannen i regionrådene med to tema: Videreføringen av Sjumilssteget, og informasjon om fylkesmannen og embedets oppgaver. Sistnevnte var en effektiv måte å få møte fylkets mange nye ordførere, og anledning til dialog og informasjon. Bare 4 av fylkets 24 ordførere fikk gjenvalg ved siste valg.

Fylkesmannen tok initiativ til, og ledet i 2011-2012 en arbeidsgruppe estående av KS, Troms fylkeskommune og Tromsø kommune. Målet var å legge til rette for en oppreisningsordning for alle fylkets kommuner med Tromsø kommune som ansvarlig for oppreisningssekretariatet. Ved inngang til dette året hadde 2 av kommunene utenom Tromsø valgt å inngå i oppreisningsordningen opå de kriterier som da fremgikk av Tromsø kommunes vedtatte opplegg. Da fristen gikk utfor tilslutning til ordningen 31.12.12 hadde 19 av fylkets kommuner sluttet seg til denne oppreisningsordningen. I løpet av 2012 besluttet Fylkesrådet i Troms fylkeskommune å dekke 1 mill kr pr. år til drift av sekretariatet. Fylkestinget har senere også besluttet å dekke inntil 30% av oppreisningskostnadene for tidligere barnevernbarn som er berettiget til oppreisning for perioden 1979-1983.

Fylkesmannens store samhandlingsprosjekt for barn og unge (Sjumilssteget) ble avsluttet som prosjekt i løpet av

2012, og er nå etablert som en samordnet oppgave i Fylkesmannens organisasjon. En arbeidsgruppe med medlemmer fra alle avdelinger fører videre det arbeid som ble etablert i løpet av prosjektperioden 2009-2012. Samtidig har Fylkesmannen fått i oppgave fra BLD å pilotere modellen for oppfølging av barnekonvensjonen og arbeid for barnets beste i øvrige embeter og fylker. Les rapport om dette i årsrapportens kap. 3.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen i Troms og NAV Troms har årlig to møter (ca februar og september) på ledernivå. Formålet er felles virksomhetsplanlegging og evaluering av tiltak/ samarbeid. Det foreligger egen samarbeidsavtale som regulerer dette nærmere og det utarbeides årlig felles kompetanseplan. I 2012 inngikk vi i tillegg en mer spesifikk samarbeidsavtale knyttet til kvalifiseringsprogrammet. Avtalen innebærer at vi i større grad har kunnet bruke ansatte ved NAV-kontor (tidligere kompetanseveiledere) i vårt utviklingsarbeid. Avtalen skal evalueres i februar 2013. Kvalifiseringsprogrammet er et fast tema i fylkesmannens dialog med fylkesdirektør.

Alle ansatte som arbeider med kvalifiseringsprogram i NAV-kontorene, har fått opplæring i bestemmelsene for ordningen. Slik opplæring er gitt i flere sammenhenger tidligere, og i 2012 ble dette ivarettatt på kurs i oktober/november vedrørende rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV. Vi kommer til å gå mer i dybden på enkelte tema under konferansen "På vei til jobb" i april 2013. NAV-kontorene er bedt om å spille inn tema her. I 2012 besvarte vi også enkelte spørsmål vedrørende lovtolkning pr e-post og brev.

Arbeidet med vergemålsreformen er godt i rute i Troms. I 2012 besøkte vi alle kommuner og overformynderi i fylket. Gjennom informasjonsinnhenting og dialogen som har vært de siste årene mener vi å ha god oversikt over forholdene i Troms.

Samhandlingsreformen forplikter kommuner og helseforetak til å inngå samarbeidsavtaler. Lovpålagte avtaler er vedtatt for alle kommuner i Troms og samarbeidskommuner i Nordland per 31.12.12. I Fylkesmannens dialog med kommunene sies at flere kommuner opplever at det er økt press på tjenestene, men at de fleste er i stand til å ta imot utskrivningsklare pasienter. Et hovedtrekk er at reformen er positivt mottatt. Kommunene er generelt mer opptatt av å redusere sårbare funksjoner og styrke robusthet i tjenestene gjennom interkommunalt samarbeid.

Kommunene er bekymret for rekruttering, både m.h.t. generasjonsskifter i arbeidsstokken og å rekruttere nyansatte med spisskompetanse. En kartlegging utført av Helse Nord i samarbeid med KS og utdanningsinstitusjonene viser at halvparten av kommunene i Nord har vanskeligheter med å rekruttere spesialsykepleiere. Flere kommuner ønsker å komme igang med øhjelp døgntilbud i 2013.

Som kontaktfylkesmann for oppgaver som gjelder spesialisthelsetjenesten i helseregionen har fylkesmannen tatt ansvar for planlegging og gjennomføring av halvårige tilsynsmøter med helse Nord RHF. Møtene er gjennomført sammen med Fylkesmennene i Nordland og Finnmark. I forkant av møtene er det gjennomført interne møter for tilsynsmyndighetene i fylkene. Fylkesmannen i Troms har laget felles tilsynsplan for tilsyn med spesialisthelsetjenesten i helseregionen. Planen er gjennomført og rapport i tråd med oppdraget. Tilsynsteamet gjennomførte tilsyn med "håndtering og vurdering av henvisninger og utredning av pasienter med tykk- og endetarmskreft" ved 5 sykehus i regionen. Ved ett sykehus ble det ikke påpekt avvik. I forbindelse med tilsynene ble det gjort et pilotforsøk der en person fra Helse NORD RHF var tilstede ved sluttmøtene for bedre å kunne samordne oppfølging etter tilsynene.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Barnevern til utdanning

Fylkesmannen har i løpet av høsten 2012 innlemmet barnevernet i den tidligere utdanningsavdelingen og dermed samlet hele porteføljen vi har på barn- og unges område i en avdeling. Vi ønsker med denne organiseringen å få en helhetlig satsing på området der barnevern, skole og barnehage i fellesskap tar et ansvar for å sette kommunene i stand til å bedre oppvekstvilkårene i fylket vårt.

Skole

I Troms fylke er det skoleåret 2012/13 omlag 1750 elever, eller 9% som mottar spesialundervisning. Mellom kommunene i Troms varierer tallene fra 4-18%. Det er over dobbelt så mange gutter som jenter som mottar spesialundervisning og over 300 får hovedsaklig undervisningen alene, av disse er 200 gutter. Dette er i tråd med forskning som viser at gutter med problematferd støtes ut av klasserommet. Fylkesmannen får jevnlig bekymringsmeldinger fra foresatte om at spesialundervisningstilbudet ikke er godt nok, ofte gjelder det gutter med problematisk atferd som skolen ikke takler. Dette har vært tema i ulike sammenhenger der skole og PP-tjenesten har vært samlet, men det er vanskelig å si noe om effekten av vår innsats på området. Her kreves større og mer helhetlig satsing fra myndighetenes side.

I løpet av de siste årene er flere skoler lagt ned i fylket. Fylkesmannen er kjent med at flere elever i distriktene må bruke uforholdsmessig lang tid på skolebussen til og fra skolen. Dette gjelder både elever i grunnskolen og i videregående skole. Årsaken skyldes ikke alltid bare avstand, men også mangelfull samordning av skyss. Vi har eksempler på elever som starter bussturen kl 0600 ikke er hjemme før ca 1530. For elever i videregående medfører det at de velger hybeltilværelse fremfor å bruke buss. Frafall i videregående skole er stort i Troms. Dette bidrar ikke til å legge forholdene til rette for våre ungdommer.

Arbeid med psykososialt miljø og mobbing har vært høyt prioritert fra Fylkesmannen både i 2011 og 2012. I tillegg til at dette er gjennomgående tema i møter med skolefaglige ledere og rektorer i fylket, tematiseres det på Fylkesmannens kommunemøter med politisk og administrativt nivå i kommunene. Vi har eksempel på godt arbeid fra noen kommuner etter disse møtene, der ordfører og kommunestyret sammen med administrasjonen har inntatt en offensiv holdning til problemet. Det er for tidlig å si noe om effekten av dette arbeidet, men vi har tro på at fokus fra politikere i lokalsamfunnet vil gi resultater over tid.

Barnehage

I Troms fylke har vi nå 253 barnehager, hvorav ca 35 % er private. I 2012 var det 9500 barn som hadde barnehageplass, og av dem er det 3249 barn som er 1-2 år. Det vil si at 36 % av alle barn er under tre år. 92,7 % av barna i alderen 1-5 år går i barnehage. Dekningsprosenten for barn i alderen 3-5 år er 98,5 og for barn i alderen 1-2 er den 84,3 %. Det er omtrent det samme som i fjor.

Alle kommunene i Troms har i 2012 innfridd retten til barnehageplass. Fylkesmannen har mottatt bekymringsmeldinger fra tre kommuner om at de er usikre på om de klarer å innfri retten til neste barnehageår. Vi er derfor usikker på om sektoren likevel ikke er dimensjonert for varig å kunne oppfylle retten. Fylkesmannen følger opp dette gjennom dialog, møter med regionale kontakter og jevnlig tilbakemeldinger fra kommunene. Vi står også overfor utfordringer når det gjelder kvalitet på barnehagebygg og kompetanse i sektoren.

Vi har nå bak oss to år med en rammefinansiert sektor. I en sektor med både private og kommunale barnehager er det viktig med finansieringsordninger som skaper forutsigbarhet og trygghet. I Troms har vi ikke så mange klager fra private barnehager på tilskuddet de får fra sin kommune – som kan indikere at kommunene i Troms har god forståelse av det nye regelverket.

Vi har også i år fått tilbakemelding fra kommuner at det er utfordrende å styre barnehagesektoren når private barnehager ikke kan gi rettighetsbarn et barnehagetilbud framfor ikke-rettighetsbarn.

Det er opprettet GLØD nettverk i Troms hvor regionkontaktene, utdanningsforbundet, fagforbundet, en barnehagestyrer og universitetet deltar. Vi er i gang med en quest-back undersøkelse i samarbeid med universitetet for å kartlegge rekrutterings- og kompetanseutfordringer i fylket. Det er fortsatt stor mangel på barnehagelærere og dermed mange som går på dispensasjon. Størst utfordring er det i noen av våre små kommuner, der mangelen er størst og hele sektoren dermed blir preget av mangel på faglig kompetanse. Dette gjør oss bekymret for kvaliteten på barnehagetilbudet. I tillegg er det store utfordringer med å skaffe nok samisktalende personale til samiske barnehager og avdelinger. Dette vil være et viktig fokus i GLØD arbeidet i 2013.

Handlingsplan for likestilling i barnehagene. I Troms har vi et likestillingsteam med deltakere fra Fylkesmannen i, UIT, Utdanningsforbundet, Fagforbundet, Tromsø og Lenvik kommune, og to private barnehager. Sammensetningen og arbeidsform er tatt opp til vurdering med regionkontaktene i fylket. For å nå flest kommuner og barnehager er teamets møter lagt til ulike steder i fylket og organisert slik at første del av dagen er et internmøte for likestillingsteamet. Andre del av er åpen og lokale styrere blir invitert for informasjon og dialog om hva det vil si å jobbe med likestilling og likeverd i barnehagen samt arbeide for å rekruttere flere menn til å arbeide i barnehagen. Flere menn i barnehagen er nå satt på den politiske agendaen i Harstad kommune.

I november 2012 inngikk vi en avtale med UIT og to barnehager om et FOU arbeid om hvordan utvikle et læringsmiljø som fremmer likestilling og likeverd mellom gutter og jenter. I samarbeid med likestillingscenteret på Hamar arrangerte vi et seminar for likestillingsteamene i de tre nordligste fylkene.

Sjumilssteget

Sjumilssteget er fylkesmannens flaggskip og signalprosjekt i arbeidet for barn og unges beste. Prosjektet opphørte i juli 2012 og er etter det blitt et varig tiltak hos fylkesmannen. I løpet av høsten har nesten alle kommunene arbeidet med en ny kommuneanalyse der de kommunale tjenestene, barnehage og skolene, samlet har vurdert kommunens evne til å arbeide i samsvar med FN's barnekonvensjon. Dette innebærer en bred og tidlig innsats for barna i alle ledd, herunder også i planarbeid. Fylkesmannen i Troms har nå fått en nasjonal oppgave å formidle arbeidet med spredning av Sjumilssteget til alle fylkesmannsembeter i landet. Det er i den sammenheng utviklet et metodeopplegg (Selvhjelpspakken) som beskriver hvordan man ved hjelp av Sjumilssteget kan arbeide for implementering av barnekonvensjonen både i fylkesmannens råd- og veiledningsarbeid, men også i den kommunale forvaltning. Det nasjonale arbeidet skal etter planen foregå frem mot 01.07.2014. Vi har gjennom sjumilssteget erfart at kommunene i langt større grad enn tidligere har barns oppvekstkår høyt på agendaen, mange har interessante og gode tiltak i det tverrfaglige perspektivet.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Erfaringene fra tidligere år viser at vi alltid får et høgt antall planer i løpet av siste halvdel av mai og hele juni. Da får kommunene "unna sakene før ferien". Når plan og bygningsloven stiller krav til planbehandling innen 6 uker. Denne tidsfristen er ikke mulig å holde ved ferieavvikling, da mange sektorområder skal behandles innen embetet. Samme utfordring hadde embetet i 2011

Det er i 2012 ikke behandlet søknader om samtykke for å avvike regionale planbestemmelser om kjøpesenter og vi har gått til innsigelse i en kommuneplan, en områderegulering og en reguleringsplan hvor ønske om etablering av kjøpesenter, som var i strid med regionale planbestemmelser.

Nord Troms er i gang med å organisere et interkommunalt plankontor.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Landbruksbasert næringsutvikling generelt

Nedgangen i antall gårdsbruk og produksjonsvolum fortsetter. Prognosene er dystre for kumelkproduksjonen. Også i geitholdet ser vi ut til å miste en stor andel av et fra før lite antall produsenter. Av hensyn til foredlingsindustrien, er også situasjonen i svinekjøttproduksjonen bekymringsfull. Nedgangen i jordbruket er større i Troms enn i landet som helhet.

Interessen for bygdenæringer ser ut til å være økende.

Gjennom det regionale partnerskapet er arbeidet med "*Strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Troms*" gjennomført. I partnerskapet deltar foruten Fylkesmannen, Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, KS Troms, Troms Bondelag, Troms Bonde- og Småbrukarlag og Allskog.

Gjennom utøvelsen av vår kompetansesenterfunksjon har landbruksavdelingen i samarbeid med ulike aktører, planlagt og gjennomført prioriterte opplæringstiltak rettet mot kommunene. Behovet her er stort og kommunene mangler i stor grad kompetanse og kapasitet på mange av landbrukets områder. På landbruksområdet har Fylkesmannen på langt nær den kapasitet som skal til for å oppfylle embetsoppdraget, spesielt på utviklingsorienterte oppgaver innen næringsutvikling og miljø.

Prioriterte arbeidsområder for landbruksavdelingen i 2012 var

Økonomiske og juridiske virkemidler og ordninger

Det er viktig at det gårdbrukerne får utbetalt er korrekt. Forvaltning av tilskuddsordninger og utbetalinger er

derfor høyt prioritert. Det samme gjelder saker etter jordlov, skoglov, konsesjonslov og plan- og bygningslov. Det er også gjort mye oppfølging og veiledning av kommunene på de viktigste områdene. Satsing på fornybare energikilder fører til økt etterspørsel etter skogsvirke til bioenergi. Behovet for skogsveger er derfor økende. Arbeidet med hovedplan for skogsveger, og oppfølging av hogstflater med forynging og ungskogpleie har foregått også dette året.

Planprosesser og rovvilt

Innspill i tilknytning til kommunale og regionale planprosesser er svært viktig og har hatt høy prioritet. Det samme har rovviltforvaltning med avslutning av prosjektet "Leve i naturen" sammen med planer, organisering av skadefelling og arbeidet med forebyggende tiltak.

Næringsutvikling

Næringsutvikling er utfordrende i ressursknappe tider, og kan lett bli en salderingspost. Utfordringer med utvikling av det tradisjonelle landbruket er særlig stor, men både agronomi, kumelproduksjon og situasjonen i geiteholdet har vært berørt. Innsatsen har av kapasitetsmessige årsaker begrenset seg til bevilgninger gjennom BU-fondet. Det er en god satsing på "Grønt reiseliv", med stor grad av ekstern finansiering. Innsatsen på lokal mat/matstrategien og Inn på tunet er gjort gjennom oppfølging av tidligere igangsatte tiltak som det vil være meget uheldig å stoppe. Inn på tunet er tett knyttet til Sjumilssteget.

Troms har skogressurser som best egner seg til massevirke. I Troms blir stort sett alt som hogges brukt til bioenergi – flisfyring eller ved til brensel. Det er flere større biobrenselanlegg i fylket som trenger forsyninger med virke.

Rovvilt

På rovviltsektoren er fylket på et bestandsnivå som er tre ganger høyere enn det vedtatte målet for jerv, til tross for relativt store uttak de siste årene. Nemnda har høye kvoter på lisensjakten og DN har gjort ekstraordinære uttak, uten at dette ser ut til å være nok for å komme ned på vedtatt bestandsnivå. Når det gjelder gaupe, er vi på bestandsnivået og noe under for bjørn. Det satses mye på jaktopplæring og kompetanseheving generelt. «Leve i naturen» prosjektet er nå avsluttet. Det er startet to nye prosjekter i samarbeid mellom miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen her. Et prosjekt som går på rovviltforvaltning og et som retter seg mot beitenæringen. Forvaltningsplan for store rovdyr har vært på høring og vi jobber nå med å få ferdig denne slik at den kan vedtas av nemnda.

Vern

Det er nå ansatt alle 5 verneforvaltere, og styrene er ventet å komme på plass relativt snart (vår 2013). Da blir det oppstart av forvaltningsplaner for alle de store områder hvor vi ikke har dette pr i dag. I Reisa blir det overlevering av forslag til ny forvaltningsplan til styret medio april.

Vi har hatt seminar for kommunene med opplæring av Naturmangfoldloven i februar 2012.

Tilsynet i fylket har stor sett gått som planlagt. Vi er på måloppnåelsen på 1,5 årsverk for 2012. Vi har hatt en større inntjening på gebyrsiden enn forventet slik at vi nå har ansatt en person til, og har totalt to personer, på gebyrmidler her i fylket.

Vi jobber bredt med vannforvaltningen. Mange fagområder er involvert. Vi er i rute med måloppnåelsen her.

Vi avsluttet arbeidet med Tromsø Havn nå på slutten av 2012 med svært gode resultater. Det ligger fremdeles noen utfordringer her knyttet til utlekking og et skipsverft men vi følger tett opp disse sakene. Arbeidet i Harstad havn er godt i gang og ca i rute.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Embetets organisering, iverksatt i 2010, har gitt gode resultater knyttet til samspillet mellom arealforvaltningen, klima og samfunnssikkerhet ved en integrert organisering i embetet. I løpet av 2012 er det på området samfunnssikkerhet og beredskap etablert en fagkoordinator på avdelingen.

Utfordringene i Troms gjelder fortsatt kommunale ROS-analyser i henhold til nytt lovverk. Ingen kommuner i Troms har ROS-analyser som tilfredsstillende det nye lovverket hvor kommunene er pålagt ROS-analyser. Beredskapsplanverkets minimumsbehov etter loven er tilfredsstillende på et overordnet nivå. Detaljnivået er ulikt fra

kommune til kommune. Hendelser har vist at kommunene er i stand til å bruke eget planverk og forbedre dette gjennom egnevaluering etter øvelser og hendelser.

12 kommuner har deltatt på kurs med krisestøtteverktøyet DSB-CIM. De øvrige kommunene har fått tilbud, men har ikke prioritert dette. To kurs er kansellert, pga manglende interesse.

Store deler av ressursene ved embetet brukes fortsatt til å få på plass et beredskapsplanverk knyttet til Fjellskred Nordnes. Tabel Top øvelse i 2012 for embetet, Fylkesberedskapsrådet og involverte kommuner med et fagseminar har vist positiv utvikling for å tilfredsstille krav etter lov og teknisk forskrift med krav i TEK-10, § 7-4. Flere sektorer har vært trukket inn fortløpende og informasjonsberedskap har gjennomført flere møter. BR2013 med oppstart for vår del i august gjennom IPC i Tønsberg 30. og 31. august har vært starten på en viktig øvelse i Barents samarbeidet som Fylkesmannen forventer skal ha effekt helt ned til kommunene. Embetet er tildelt rollen som regional koordinator i prosjektorganisasjonen ledet av DSB.

Hendelser gjennom året medfører at sektoren må gjøre omprioriteringer og det er da problematisk å kunne levere godt nok innenfor alle resultatområdene. Vi ser også at samfunnet stiller større og større krav til statlig og kommunal beredskap, som medfører at embetet blir trukket inn i langt flere hendelser enn tidligere år. Dette er utfordrende og vil innen kort tid kunne bidra til at det må gjøres omorganiseringer som innebærer at vi har en daglig operasjonssentral, som bidrar til å skjerme andre medarbeideres mulighet til å utføre planlegging og utviklingsarbeid. Dette vil ikke kunne realiseres med nåværende bemanning.

Kravet til vaktberedskap hos fylkesmannen er ikke ressursmessig tilrettelagt. Det siste året har det vært ca 1 henvendelse pr. dag og etter 2207 var det i en lang periode ca 3 henvendelser pr. dag. Det er derfor behov for at krav og ressurser avstemmes så snart som mulig. Embetet besluttet i 2012 å legge ansvar for gradert samband til avdeling for plan, klima og samfunnssikkerhet. Dette vil kreve ressurser ut over dagens tall på 3 stillinger om samme aktivitetsnivå skal opprettholdes.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Kongelige besøk i fylket i 2012:va

HM Dronningen besøkte Karlsøy kommune ifm åpning av Kyststiene på Vannøya den 10. august.

HKH kronprins Haakon besøkte Tromsø i anledning finsk statsbesøk og besøk av den finske presidenten, Sauli Niinistö den 12. oktober.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

Tildeling av ordner og medaljer i 2012

H.M. Kongens fortjenstmedalje

Kontorsjef Per-Inge Søreng, Finnsnes

Overlege Helge Ulrichsen, Harstad

Fysioterapeut Gudrun Øvreberg, Harstad

Kulturarbeider Ivar Solberg, Tromsø

Pensjonist Odd Albert Nilssen, Tovik

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 - 06 Naturmanfold, vannforvaltning og forurensning

Motorferdsel i utmark

Innkomne klagesaker behandles fortløpende. Det er som tidligere innmeldt at vi ikke har ressurser til å følge opp kommunenes dispensasjonspraksis. Omfanget av barmarkskjøring og bruk av snøskuter har økt betydelig i fylket de senere år og vi ser et klart behov for å øke ressursbruken på veiledning av kommunene i forhold til dispensasjonspraksis. Mange henvendelser om regelverk for vannskuter.

Arbeid med og forvaltning av utvalgte naturtyper (UN) , prioriterte arter (PA) og trua arter .

Vi har ikke prioritert dette området fordi vi ikke har kapasitet til nødvendig oppfølging og veiledning. Vi har hatt møte med nasjonal koordinator for handlingsplaner for slåttemarker og etablert en skjøtselsgruppe for

slåttemarker som har diskutert strategi for å nå mål om aktiv skjøtsel av slåttemarkene i fylket. Dette temaet blir knyttet til nytt 3-års prosjekt «beitebruk i utmark» og informasjon om slåttemarker og tilskuddsordninger vil bli gitt på beitelagsmøter. Det er utarbeidet skjøtelsesplan for 7 slåttemarker. Det kom inn to søknader om tilskudd til prioriterte arter men de tilfredsstilte ikke kravene for tilskuddsordningen. Vi har svarthalespove som prioritert art i Troms. Handlingsplan foreligger, men vi har ikke sendt ut informasjon til grunneierne om dette fordi vi ikke har kapasitet til å følge opp med nødvendig veiledning.

Oppdrag spesielt for 2012 01-06 SO: avventes til det foreligger faggrunnlag for fjellrev.

Fylkesspesifikke oppdrag: Oppfølging handlingsplan for hornedykker: Regional overvåkning er gjennomført. Brosjyre med informasjon om hornedykker er laget og distribueres.

Ferdigstilling/oppfølging faggrunnlag for læstadiusvalmue: Her har det ikke vært aktivitet i år. Status er at faglig grunnlag foreligger som er klar for å sammenstilles i en handlingsplan og høring. Læstadiusvalmuen anses ikke som spesielt truet her i fylket siden den vokser på svært utilgjengelige steder. Klimaendringer er en trusselfaktor.

Kulturlandskap

Generelt: Vi samarbeider godt med landbruksavdelingen om å ivareta utvalgt kulturlandskap i Skardalen. Vi har deltatt på markering og befaring i kulturlandskapet i sommer og det er utarbeidet 7 skjøtelsesplan for slåttemarker i det utvalgte kulturlandskapet.

Viltforvaltning

Behandling av søknader om tilskuddsmidler har gått som planlagt. Vi behandler klagesaker på elg, samt at det hvert år gis noen fellingstillatelser på oter i forbindelse med oppdrettsanlegg. På grunn av beiteskader fra gås blir det satt i gang arbeid med å stimulere til at kommunene lager forvaltningsplaner for gås i fylket.

Rovviltforvaltning

Generelt: Dette er et resultatområde som blir prioritert høyt og som det brukes mye ressurser på. Vi har nå et svært godt samarbeid med beitebrukere i fylket og rovviltnemnda i region 8 om forvaltning av rovviltbestandene i tråd med naturmangfoldloven, rovviltforskriften og rovviltforliket.

Sekretariat for rovviltnemnda i region 8 har vært prioritert høyt for å ferdigstille rullert forvaltningsplan for høring. Nemnda har hatt 12 møter siste halvåret. Forvaltningsplanen er nå sendt på høring. Konstruktive debatter og diskusjoner. Enighet om kvoter for lisensjakt/skadefellinger i nemndas myndighetsområde. Etablert samarbeidsavtale med region 7.

FKT: Veiledning, behandling av søknader, fordeling av midler og oppfølging i henhold til føringer fra rovviltnemnda har gått etter planen. Dette er et omfattende arbeid som krever mye ressurser. Vi har etablert gode rutiner. Oppfølging av tiltak, rapportering og tilsyn foregår nå.

Ny 3-årig fkt-prosjektstilling er utredet og utlyst. Denne skal bistå i veiledning og initiering av fkt, informasjon og etablering av skadefellingslag. Ansettelse ved nyåret. Finansieres gjennom fkt.

Erstatning: Behandlet klagesaker på erstatning rein og sau. Det var relativt få klagesaker i år.

Formidling og utadrettet virksomhet: Vi har stor utadrettet virksomhet. Deltatt på møter, tilsyn, sauesanking og gaupejakkurs. Informasjonsmøter «Arena rovvilt» arrangert av prosjektet «Leve i naturen» i samarbeid med oss. Tre regionale møter holdt på våren, åpent for alle.

Skadefellinger: Omfattende arbeid med behandling og oppfølging skadefellingstillatelser på gaupe i vår og bjørn i sommer. Godt i gang med etablering av fire interkommunale skadefellingslag i fylket og rutiner og plan for opplæring. Det nye regelverket har ikke vært helt enkelt å administrere men nå begynner vi å få litt erfaring og etablerer rutiner som fungerer.

Administrering av kvote- og lisensjakt: Kvotejakt på gaupe og lisensjakt på jerv har gått greit.

Samordning: Godt samarbeid med landbruksavdelingen og med kommunene. Vi har etablert samarbeidsrutiner med Mattilsynet som vi håper vil gi gode resultater. Ny 3-årig «prosjektstilling beitebruk i utmark» utredet, finansiert som oppfølging av konstruktive beitelagsmøter forrige høst. Samarbeid mellom Fylkesmannen, Troms landbruksfaglige senter og utvalgte kommuner.

Kartlegging av bjørnebestanden: Bistår nå SNO med å sende ut materiale for innsamling av bjørne-ekskremer fra elgjegere.

Fremmede organismer

Fylkesspesifikke oppdrag: Kartlegging og tiltaksplan mot fremmede organismer langs fylkesveier satt i gang iht innmeldte behov. Alle fylkesveiene er kartlagt, unntatt Hinnøya og Lyngen. Det er forlenget tillatelse til sauebeite på Grindøya i Grindøysundet naturreservat. Beite fra sau er en effektiv bekjempelse av tromsøpalme. Det er gitt tilskudd til aktiv kutting av tromsøpalme på 5 øyer i regi av Tromsø kommune/kajakklubben. Noen av disse er verneområder. Må gjentas i årene fremover for å bekjempe tromsøpalmen. Godt samarbeid med Tromsø kommune her, vi høster erfaringer. Bidratt med informasjon til forskningsprosjekt om fremmede arter og samfunn.

Det er bevilget tilskudd til forebyggende arbeid mot spredning av G.salaris fra Skibotnregionen. Det er også avviklet møte med berørte rettighetshaver i infiserte vassdrag i Skibotnregionen hvor også representanter fra DN og veterinærinstituttet deltok sammen med FM og lokalt mattilsyn. Her ble det orientert om framtidige planer for bekjempelse av g. salaris i Skibotnregionen.

Vern av skog på statsgrunn

Når det gjelder arbeidet med vern av skog på statsgrunn, så ble det bestemt at det skulle gjøres tilleggsregistreringer for noen av de områdene som var meldt oppstat på. Etter at resultatene fra disse registreringer forelå, har det vært jobbet med å ferdigstille høringsutkast som sendes på høring tidlig i 2013. Når det gjelder vern av skog på OVF eiendommer så har planen vært på høring. Fylkesmannen leverte oppsummering av høringsuttalelser og innstilling høsten 2011 og planen har siden ligget i MD.

Nasjonal marin verneplan

Arbeidet har ligget på vent etter at Fylkesmannen sendte sin oppsummering og vurdering av innkomne innspill i forbindelse med melding om oppstart av verneplanarbeid for tre av fire områder i Troms. Vi venter på videre avklaring fra DN. Fylkesmannen har fått flere henvendelser fra berørte kommuner om hva som skjer med denne verneplanen.

Nasjonalparker og større verneområder.

Det er etablert lokale forvaltningsstyre for 4 av de 7 områdene det skal etableres lokal forvaltning for i Troms. Årsaken til at det ikke ble etablert lokale forvaltningsstyre i de 3 gjenstående områder (Rohkunborri nasjonalpark, Øvre Dividal nasjonalpark/Dividalen landskapsvernområde og Kvænangsbotn landskapsvernområde/Navidalen landskapsvernområde) er at MD ikke har sendt ut invitasjon til å velge representanter til disse styrene. Vi forventer imidlertid at gjenstående styre blir etablert i 2013. Lokale forvaltere for alle områdene er tilsatt. Ordningen med lokal forvaltning har fungert greit i 2012.

Arbeid med forvaltningsplaner for områdene med lokal forvaltning vil være en sentral oppgave framover.

Forvaltning og naturoppsyn i verneområder

Dette arbeidet har gått greit. Samarbeidet med SNO/Fjelltjenesten fungerer godt, men vi vil påpeke at Troms har kommet svært dårlig ut når det gjelder tildeling av SNO-stillinger. En stilling på kystoppsyn er for lite. Vi vil i denne sammenheng også nevne at det i forbindelse med verneplanarbeidet for Lyngsalpan lvo var innstilt på at området skulle bli tildelt en egen SNO stilling. Så langt har dette ikke skjedd.

Arbeidet med forvaltningsplan for Skorpa - Nøklan lvo og arbeidet har gått greit og et forslag er sendt på høring.

Det har også vært jobbet med et forslag til forvaltningsplan for Reisaautløpet naturreservat. Forslag til forvaltningsplan vil bli sendt på høring tidlig i 2013.

Anadrom laksefisk og innlandsfisk

Arbeidet med de nye reguleringene gikk relativt greit , men bar preg av knappe frister og dårlig medvirkningsprosess.

Det er et økende press på å få etablert nye oppdrettslokaliteter/ utvidelse av eksisterende lokaliteter i Troms. Fylkesmannen har derfor brukt mye ressurser på å ivareta anadrome laksefisk i tilknytning til oppdrettssaksbehandling. Fylkesmannen vil i denne anledning etterlyse oppdaterte retningslinjer for Fylkesmannens saksbehandling av slike saker.

Helhetlig hav- og vannforvaltning

Fylkesmannen har gjort sin del av embetsoppdraget, oppdatert vann-nett, gjennomført overvåking, hatt møter med kommuner for å få innspill til karakteriseringsarbeidet. Vi er imidlertid bekymret for fylkeskommunens ressursbruk på området. Det ble ikke etablert vannområdeutvalg i de ulike vannområdene i Troms som er en viktig arena for innspill i arbeidet med vannforskriften.

Avløp

Klagesaker er behandlet fortløpende. Vi har vært i god dialog med Balsfjord kommune på avløp i forbindelse med etableringen av ølbryggeri på Vollan tettsted. God løsning funnet, men ikke ferdigstilt ennå. Kommunene som var med i kommuneundersøkelsen er fulgt opp for lukking av avvik.

Oljeforurensning

Vi har vært bisitter på tabletopp øvelse i Dong Energy Stavanger. Lærerikt.

Akutthendleser somlokalt brann og redning har håndtert, er journaltført. En hendelse krevde at Fylkesmannen ga råd for håndtering underveis.

Resultatområde 07 Godt bymiljø

Fremtidens byer: Fylkesmannen har i 2012 bidratt til å legge til rette for et internt seminar (inkl. omliggende kommuner) i Tromsø kommune med Klimatilpasning og Fremtidens byer som tema. Fylkesmannen har også invitert Tromsø kommune med i Klimaprojekt Troms – dette for å bidra og dele deres erfaringer med andre kommuner i Troms på bakgrunn av deres deltagelse i Fremtidens byer.

Barn og unge: Vi viser til resultat område 45: Barn og unge: Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Universell utforming: Vi viser til tilbakemeldinger gitt under resultatområde 46: Universell utforming: Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Vi har gitt veiledning og vurdering i forhold til plansaker, deltatt på befaringer, og behandler en kalgesak etter friluftslivsloven. Forvaltningsplaner for 16 sikrede friluftsområder er godkjent.

Fylkesmannens planavdeling uttaler seg i alle plansaker om hensynet til friluftsliv. Dette koples opp mot hensynet til universell utforming slik at man forsøker å få fram synergi effekt.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Sedimenter

Mudre- og dumpesaker håndteres fortløpende. Naturmangfoldloven er brukt aktivt i forbindelse med at tillatelser gis, og vært førende for valg av tiltak i ett stort prosjekt.

Tiltaksplaner opprydding forurenset bunnsediment

Det praktiske arbeidet i tiltaksplan Opprydding Tromsø Havn ble avsluttet i 2012. Slutttilstand var tilstandsklasse II for hele planområdet. Dvs miljømålet ble nådd med god margin. To ekstreme prosjekt fikk deponert forurenset bunnslam i prosjekt-deponiet. Sluttrapport blir levert i 2013, der også tall for ant kg av enkelte miljøgifter blir presentert.

Kildestopp til Tromsø Havn

Skipsverftet i Tromsø havn er blitt fulgt opp tett. Det er ikke utført praktiske forbedringer i oppsamlingen. Vurdering av om utslippene har miljømessig betydning, må sees i sammenheng med vilkårene i tillatelsen, som er nesten det samme som forskriften (Kap 29 i ff), og derfor må sees i sammenheng med fortolkningsarbeidet som pågår. Verftets interne rutiner skal følges opp med tilsyn.

Småbåthavner i Tromsø er ført tilsyn med, de følges opp for oppsamling av spylevann ved rengjøring av skrog.

Harstad havn

Opprydding i Ren Havn Harstad er startet, rammetillatelse for å hindre spredning ved mudrings- og deponeringsarbeidet er gitt. Vi har utført tilsyn ved arbeidet. Ulike rutiner ved arbeidet og for overvåking ved turbiditetsovervåking må innskjerpes.

Det er startet innsamling av data for miljøgiftsregnskap som skal alges for hele prosjektet.

Kildestopp i Harstad

Verftene i Harstad er fulgt opp med tilsyn. Ett av de har montert oppsamling og rensing av spylevann, de to andre ikke. Småbåthavner i Harstad er ført tilsyn med, enkeltaktører følges opp for oppsamling av spylevann ved rengjøring av skrog.

Prioriterte skipsverft forurenset grunn og sjøbunn Troms

Vi har 6 slike verft, 4 av disse i tiltaksplanområdene for opprydding forurenset sjøbunn; Ett i Tromsø og 3 i Harstad. Disse følges opp slik:

Tromsø - forurenset grunn. Pålegg om tiltak for å hindre spredning til sjø er vedtatt, klagebehandling nå i Klif.

Harstad - forurenset grunn - verftene følges opp av Klif som er myndighet på gammel forurensning. (Fm er myndighet på drift).

De to verftene utenom tiltaksplanområdene har vi ikke hatt ressurser til å følge opp i 2012. Vil bli prioritert i 2013.

Grunnforurensning

Kvalitetssikring av databasen er utført for Harstad, og store deler av Tromsø. Dette var mulig på grunn av eksterne midler. Resterende midler er bedt om overført til 2013 for gjenstående arbeid. Vi har fått opparbeidet erfaring med databasen, og vi gjør fortløpende oppdatering og vedlikehold av databasen.

Prioriterte grunnforurensingssaker

Vi har gitt varsel om tiltaksplan for ett av disse (Tromsø), men har ikke hatt ressurser til å prioritere arbeidet med de tre andre i 2012. Dette arbeidet vil bli prioritert i 2013.

Avfall

Pukkverk er fulgt opp gjennom tilsynsaksjon og lukking av avvik.

Tillatelser til mottak/lagring og behandling av avfall er fulgt opp. En ny aktør har fått ny tilattelse. Ett avfallsselskap vurderer utvidelse av mottaksanlegg.

Vi har fått avsluttet og ryddet opp i en stor forsøplingssak i Dåfjord der 114 tonn avfallsflis var ulovlig lagret.

Fylkesmannen har etter søknad gitt skjønnsmidler til kommunene for opprydding i forsøpling, Skrotnisseprosjektet. Dette har ført til stor aktivitet i kommunene og flere hundre tonn avfall og skrot er avdekket og ryddet. Stor oppmerksomhet og prosjektet blir videreført to år til! Aktiviteten har medført oppmerksomhet mot marin forsøpling. Fylkesmannen har ryddet i verneområdet på Nordkvalyøa, 40 m³ plast og søppel. Marin forsøpling blir et konkret oppryddingsprosjekt sammen med Fylkeskommunen, tre kommuner, Fiskeridirektoratet, Kystverket for å ta ett løft i 2013.

Resultatområde 10 Rein luft

Luftforurensning

Klager fra forbrenning med rene brenslar blir behandlet fortløpende.

Støy

Fylkesmannen i Troms er med i malarbeid for å gi tillatelser til Forsvarets skyte- og øvingsfelt. Setermoen SSØ vil komme med søknad til oss i 2013. Forarbeid er i gang, befaringer er gjort.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Antallet varsler om innsigelse med klima som innsigelsesgrunn i 2012: Fylkesmannen har i 2012 ikke varslet innsigelser på bakgrunn av manglende hensyn til klimatilpasning i arealplanlegging. Grunnen er manglende grunnlag, f. eks talldata. På noen områder, f. eks havnivå har vi konkrete talldata for alle kommunene og dette er noe kommunene jevnt over tar høyde for i sin planlegging. Gjennom Klimaprojekt Troms forsøker vi blant annet å sortere/utvikle konkrete talldata og kart til bruk i arealplanlegging.

Klima- og energiplaner: Fylkesmannen har i 2012 hatt 1 klima- og energiplan inne til behandling. Vi ser av planoversikten i de kommunale planstrategiene at en rekke kommuner planlegger revidering av disse planene i inneværende periode. Fylkesmannen har i sin uttalelse til planstrategiene oppfordret kommunene til å la disse planene omfatte klimatilpasningstiltak, selv om dette ikke er et krav (jfr. vår rapportering av 2011).

Tverrsektoriell klimagruppe: Fylkesmannen har nedsatt ei tverrsektoriell klimagruppe ved embetet. Gruppen skal blant annet holde seg oppdatert ift. norsk klimapolitikk og behandle klima- og energiplaner.

Klimaprojekt Troms: Fylkesmannen og Troms fylkeskommune søkte i 2011 om prosjektmidler til igangsetting av Klimaprojekt Troms. Vi fikk i 2012 innvilget en søknad på 200 000,-. Prosjektet er nå godt i gang og vi har nedsatt en prosjektgruppe med referansegruppe som møtes jevnlig. Prosjektet har til nå hatt en god progresjon og er veldig vellykket så langt. Prosjektet har fokus på klimatilpasning og kommunenes evne til å implementere og ta hensyn til dette i planleggingen. Prosjektet har til hensikt å kartlegge og utvikle talldata/informasjon og kart basert på klimaendringene som skal brukes i kommunenes daglige planlegging, samt å utvikle en rapport med tilhørende veileder. Vi jobber nå med fase 1 i prosjektet som går ut på å kartlegge eksisterende informasjon om klimaendringene, behov i kommunene og hva som er under utvikling. På bakgrunn av dette vil neste fase basere seg på testing av data og veiledning til kommunene på bakgrunn av prosjektets funn og resultater.

Resultatområde 12 Resultatkrav knyttet til Tverrgående virkemidler

Barn og unge: Fylkesmannen viser til tilbakemeldinger gitt under resultatområde 45: Barn og unge: Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Universell utforming: Fylkesmannen viser til tilbakemeldinger gitt under resultatområde 46: Universell utforming: Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Kommunal planstrategi/kommuneplanens samfunnsdel: Nesten alle kommunene i Troms har i 2012 vedtatt kommunal planstrategi, unntatt 4 som fremdeles er i prosess. Ikke alle vedtatte planstrategier ble vedtatt innen ett år etter konstituering av nytt kommunestyre. Jfr. rapportering i 2011 er statusen på kommuneplanens samfunnsdel i Troms dårlig. Planene er gamle og noen kommuner har ikke utarbeidet denne i det hele tatt. Men vi ser at i forbindelse med planstrategiarbeidet prioriterer de aller fleste kommunene revidering/utarbeidelse av kommuneplanen som helhet i inneværende valgperiode, og statusen vil dermed forbedre seg på sikt.

I 2012 har 5 kommuner som hatt planprogram/kommuneplanens samfunnsdel til behandling.

Regional planstrategi: Fylkesmannen har bidratt sterkt til Troms fylkeskommunes arbeid med regional planstrategi. Regional planstrategi for Troms er nå vedtatt og det er besluttet at en regional plan for landbruk i Troms skal utarbeides. Fylkesmannen leder den faglige delen av dette arbeidet og har tett samarbeid med fylkeskommunen underveis i prosessen. Planprogrammet til planen sendes på høring i februar 2013 og det tas sikte på at dette skal vedtas av fylkestinget i juni 2013. Selve planen er tenkt politisk vedtatt i desember 2013.

Fylkesmannen følger opp nasjonale forventninger og nasjonal politikk hovedsakelig gjennom saksbehandlingen, men også gjennom konferanser og møter med kommunene og andre sektormyndigheter.

Det er store utfordringer i mange kommuner hvor vi fortsatt ser en bit for bit - utbygging som ikke er i samsvar med overordnet plan. Mange kommuner har gamle arealplaner som ikke er i samsvar med dagens utfordringer og utbyggingsbehov. Dette medfører at fagområder som strandsonvern, jordvern, vassdragsvern, friluftsliv, landskapsvern, naturmangfold, barn- og unge samt universell utforming utfordres i enkeltsaksbehandling og i reguleringsplaner. Kommunene oppfordres til å revidere overordnede kommuneplaner slik at utbyggingsbehov som boliger, hytter, næringsarealer med mer, kan løses i samspill med ulike sektorhensyn.

Planaktivitet:

Et tydelig trekk for 2012 er at planaktiviteten har økt sammenlignet med 2011. Fylkesmannen har behandlet mange planer og avgitt uttalelse ved offentlig ettersyn og innspill til oppstartsvarsel.

I 2012 har Fylkesmannen behandlet arealdelen av kommuneplanen for 6 kommuner og reist innsigelse i 3 av disse planene, Ibestad, Bjarkøy, Tromsø. Disse planene er i prosess for å bearbeide blant annet Fylkesmannens innspill. Tromsø kommune har anmodet om mekling, men gjennom samtaler og drøftinger er det sett på løsninger som kan føre til at det ikke blir avholdt en mekling. Kommuneplanen for Målselv er gjennom en tett og løsningsorientert dialog med Fylkesmannen om en rekke innsigelser, sluttbehandlet og godkjent av kommunestyret i desember.

I 2012 har Fylkesmannen behandlet totalt 225 reguleringsplaner.

Av disse er 75 oppstartsvarsel hvor Fylkesmannen har gitt innspill om ivaretagelse av ulike fagområder i den videre planprosessen. Det er en klar prioritering at Fylkesmannens er tidlig ute i planprosessene og angir tydelige og forutsigbar krav til kommunens håndtering av ulike fagområder og planprosesser. I 2013 vil Fylkesmannen ha økt fokus på oppstartsvarsel og informere om generelle utredningskrav etter plan- og bygningslovens kapittel fire. Intensjonen er å komme i tidlig dialog med kommunene for å sikre nødvendige utredninger, gode planbestemmelser og kart slik at mulighetene for en innsigelse basert på plantekniske forhold og mangler reduseres.

Videre har Fylkesmannen avgitt høringsuttalelse til 91 reguleringsplaner. I 24 planer har Fylkesmannen reist innsigelse, hovedsakelig ut fra fagområdene støy og samfunnssikkerhet. Av disse er fem reguleringsplaner i strid med fylkesdelplanen for kjøpesenter fra 2003. I 2012 er det fremmet flere store reguleringsplaner i Tromsø og Harstad slik at det er økt fokus på byplanlegging og byutvikling.

Året sett under ett, er det særlig fagområde støy og samfunnssikkerhet/grunnforhold som er mangelfullt utredet og ivare tatt i reguleringsplanforslagene, og hvor Fylkesmannen reiser innsigelse for å få planen justert for å ivareta nasjonale politikk. Også sikring av strandsonen utfordres siden ingen kommuner i Troms har utarbeidet en differensiert strandsoneforvaltning. I byene Harstad og Tromsø har det vært fokus på samordnet areal- og transportplanlegging med særlig vekt på kollektivløsninger for å redusere personbilbruken. Fylkesmannen deltar

også i et eget «ATP-forum» i regi av Statens vegvesen Troms.

Kommunenes håndtering av naturmangfoldloven er ikke som ønskelig, og det er behov for å videreføre veiledning og oppfølging. Fylkesmannen vurderer nå å reise innsigelse i saker hvor naturmangfoldet er sterkt berørt og hvor naturmangfoldloven ikke er tilfredsstillende utredet på tross av innspill til oppstartsvarselet.

Kommunene har oversendt 59 reguleringsplaner som er egengodkjent og hvor Fylkesmannen har gjennomgått planen og vurdert kommunenes håndtering av våre merknader og innsigelser.

Det har ikke vært nødvendig å påklage kommunens egengodkjenning av disse reguleringsplanene.

Dispensasjon

Fylkets jord- og skogarealer er begrenset og under utbyggingspress. Eiendomsstrukturen i Troms kjennetegnes av mange og små eiendommer. Mange bruk er nedlagt og fraflyttet, og bruken av disse eiendommene dreies mot ferie og fritid. Kommunene finner ofte at jordvernet bør vike til fordel for distriktsutbygging, bolig eller hytter, og er liberal med omdisponering av dyrket mark og dyrkbar skogsmark. Søknader om dispensasjon er mange fylket sett under ett. Men antall dispensasjonssøknader synes å ha gått ned ut fra den saksmengden Fylkesmannen har hatt til uttalelse i 2012. Utbyggingspresset er størst i de kommunene som også har de beste jord- og skogressursene.

Fylkesmannen mottok 450 dispensasjonssaker til uttalelse i 2012. Av disse var 150 i strandsonen. Av disse varsla vi klage i 13 saker; 6 til boligformål, 9 til hytteformål. Utbyggingspresset mot strandsonen er fortsatt relativt høyt i Troms.

Utbyggingspresset mot landbrukets ressursgrunnlag er vedvarende og er et uttrykk for behovet for spredt utbygging og manglende oppdaterte kommuneplaner i fylket. Av de 450 sakene gjaldt 58 nedbygging av dyrka jord. Av disse varsla vi klage i 21 saker. Av de 450 sakene gjaldt 41 nedbygging av produktiv skog. Av disse varsla vi klage i 1 sak.

Også randsonene langs vassdrag er under utbyggingspress. Av de 450 sakene gjaldt 9 verna vassdrag. Av disse varsla vi klage i 4 saker.

Det er også varslet klage i saksområder med relativt få søknader; en søknad om hytte langt til fjells, en sak i konflikt med støy, en sak om havbruk og en sak om barn og unge.

Vi anser kommunedialogen som det viktigste virkemidlet, men dialogen må følges opp med befaringer og besøk i den enkelte kommunene. Besøk i enkeltkommuner gir en god anledning til tilpasset veiledning og er det beste virkemidlet for forbedret forvaltningssaksis. Veiledningen er oftest rettet mot kommunens administrative personell slik at grunnlaget for en god saksbehandling er lagt. Kommunale utvalg er viktig å nå og i 2012 har Fylkesmannen avholdt fire slike møter på anmodning fra politikere; Lenvik, Målselv, Ibestad og Skånland.

Fylkesmannen har arrangert og avholdt innlegg på den årlige plan- og bygningsrettskonferansen for ansatte i kommunene i Troms. Konferansen ble avholdt den 20. og 21. november, og også i 2012 var deltakelsen svært god. Kommunene prioriterer konferansen, og Fylkesmannen anser konferansen som en god arena for kunnskapsutveksling og nettverksbygging.

Klima-, forurensing og lokalisering av utbygging i areal og transportplanlegging

I byene Harstad og Tromsø er det en utfordring å samordne areal og transportplanleggingen ved utbygging av boligfelt og kjøpesenter. I Tromsø er det fremmet planer om utvidelse av handelsområdet ved Langnes og ved Kræmer hvor vegsystemet og kollektivtransportsystem er ikke utbygd og tilpasset planforslaget. Fylkesmannen har fremmet innsigelse til planene om kjøpesenter blandt annet med utgangspunkt i manglende samsvar med fylkesdelplanen for kjøpesenter og mangler ved kollektiv og transportløsningene. I Harstad er skal vegsystemet gjennom byen bedres ved utbygging av tunell slik at trafikken ikke må gå gjennom sentrum, jfr. "Harstadpakken".

I arbeidet med planene har Fylkesmannen vektlagt krav til støy og utslipp for å sikre at bomiljøet ivaretas for eksisterende og nye boliger. Dialogen med kommunene og utbyggerne er god, men kommunene har manglende kompetanse og Fylkesmannen må derfor bidra med utredninger og vurderinger for å sikre at nødvendige hensyn ivaretas. Fylkesmannen bidrag er vesentlig for å sikre lokalmiljøet. Det er særlig i byene Harstad og Tromsø at hensynet til lokalmiljø utfordres.

Fylkesmannen som rettssikkerhetsgarantist og samordner av statlige interesser

Fylkesmannen har i 2012 bidratt med å organisere regional stats deltagelse i regional planlegging og i arbeidet med regional planstrategi. Årlig plan- og bygningslovseminar er gjennomført, hvor regional stat er samarbeidspartner.

12. Kart og geodata

Fagfeltet er organisert både under miljøvernavdelingen og under avdeling for Plan, klima og samfunnssikkerhet. Fra 2012 er begge som arbeider med GIS i sistnevnte avdeling. Kart og geodata benyttes videre i størst utstrekning innen fagfeltene landbruk og samfunnssikkerhet. GIS-koordinator har i mesteparten av 2012 vært leder i Fagutvalg for kart. Det felles lisenssystemet for den tunge GIS-programvaren alle embeter benytter, har vært driftet helt problemfritt fra IT-miljøet på Hamar.

I samarbeid med andre sektorer, sentralt og lokalt, arbeides det for å oppdatere og kvalitetssikre kartgrunnet. Vi har siden 2006 hatt kartinnsynsløsningen TromAtlas i drift, i samarbeid med Troms fylkeskommune. I TromsAtlas ser vi kartdata som WMS-tjenester fra Norge digitalt, og fra alle faginstansene som har tilrettelagt egne stedfestede data som slike tjenester. En del datasett legges ut lokalt, og noen av disse kan vi ikke legge ut som WMS-tjenester. Eksempelvis det som går på storulykkebedrifter og forekomster/ynglinger av enkelte arter. I TromsAtlas har vi kobling mot det sentrale eiendomsregisteret Matrikkelen, slik at det i saksbehandling kan vises eiendoms og eierinfo direkte i kartet på skjermen. Denne har fungert fint siden oppstarten i 2010. Det er også etablert kobling mellom det FMinterne kartsystemet geoPort og saks og arkivsystemet ePhorte, slik at forekomster av saker med gårds- og bruksnr vises direkte på kartet. Ved klikk på ikon i kartet hopper man så rett til aktuell sak i ePhorte. I geoPort kan søkt eiendom markeres, og saksbehandler får fram en tabellarisk og detaljert oversikt over Matrikkelinfo.

Fylkesmannen er representert i fylkesgeodatautvalget, samt i underutvalgene for basis geodata og plan/temadata. Utvalgene administreres av det lokale Kartverkskontoret. I samarbeid med Kartverket og fylkeskommunen gjennomføres fortløpende kursing og veiledning av kommunene, i forhold til plan og bygningslov, geodataloven og matrikkeloven, alle med tilhørende forskrifter og bestemmelser. Siden karttemaet AR5 er grunnlaget for andre karttema, vil det fortsatt være fokus på å etablere gode rutiner hos kommunene når det gjelder ajourhold av dette kartgrunnet.

Barn og unge:

Se Fylkesmannens rapportering under resultatområde 45: barn og unge: Barne og Likestillings departementet.

Fylkesmannen gir uttalelse til alle typer kommuneplaner (fra varsel til offentlig ettersyn) som berører hensynet til barn- og unge. I løpet av 2012 har det vært fremmet fem innsigelser på plansaker hvor hensynet til barn- og unge ikke var tilstrekkelig utredet. Problemstillingene rundt innsigelsene var: fortettingsproblematikk, dårlige eller manglende lekearealer, manglende utredninger for konsekvenser for barn og unge i planen. Sakene ble løst i dialog med kommunene og eventuelle forslagstillere.

Fortetting i byområdene, særskilt i Tromsø og Harstad stiller noen utfordringer i forhold til kvaliteter på lekearealer. Tromsø har egne retningslinjer for fortetting. I forbindelse med kommunal planstrategi ble Harstad kommune oppfordret til å utarbeide slike rutiner, noe de har vedtatt å gjøre i forbindelse med revidering av kommuneplanens arealdel. I de øvrige kommuner er ikke dette en særskilt problematikk.

Alle kommuner i Troms har valgt å videreføre ordningen med barnerepresentant. Mange av dem er nye og uten opplæring. For å sikre ivaretagelse av barn og unges interesser fokuserer Fylkesmannen på tett kontakt opp mot barnerepresentantene. Høsten 2012 var det planlagt et opplæringsseminar for dem. På grunn av langtidssykefravær ble dette framskyndet til 2012.

Fylkesmannen har utarbeidet en momentliste som kommunene kan benytte i forhold til å utvikle/utforme gode bestemmelser for barn og unge i kommuneplanen. Et eksempel som kan nevnes her er avsatte boligarealer i kommuneplan og trinnvis utbygging av disse. Erfaringsmessig ser vi at ved trinnvis utbygging er det stor risiko for at lekearealer ikke blir bygd. Et annet eksempel er utforming av lekeplassene som «nærmiljøanlegg».

Universell utforming

Se Fylkesmannens rapportering under resultatområde 46: Universell utforming:

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Landbasert industri, tillatelser og tilsyn er fulgt opp.

Kontrollplanlegging i foruresning kan ikke gjøres for bedrifter i risikoklasse 4

Tilsyn

Krav om 1,5 år er oppfylt. Flere landsaksjoner på høsten gir svært henktisk arbeid inn mot jul, og setter egeninitierte tilsyn noe på vent/forskyvning.

Kommuneundersøkelsen

Svært tidkrevende, og lite tilfredsstillende å være med på når oppfølgingen ikke kan følge normal prosedyre som andre tilsyn på forurensningsområdet. Mye arbeid for å få kommunene med, bare en kommune som tilslutt var villig.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

- Kartlegging av biologisk mangfold: Bestilt naturtypekartlegging i tre kommuner (Tromsø, Storfjord og Bjarkøy)

Databasen forurensning

Tidsvis mange detaljer i oppdatering, prioritert bare periodevis.

12.4 Internasjonalt samarbeid

Fylkesmannen i Troms sitter i Nordkalottens Miljøråd. Det er to årlige møter i miljørådet. Miljørådet har pr i dag 6 prosjekter som går på tvers av landegrensene. Fylkesmannen i Troms er pr i dag ansvarlig for et prosjekt som skal se på Lapponiaprosessen i Sveirge.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 1 951 993,25	kr 5 203 439,37
09 Giftfritt miljø	kr 1 823 792,69	kr 1 256 809,17
Andre oppgaver under MD	kr 86 559,70	kr 0,00
11 Stabilt klima	kr 200 565,46	kr 0,00
12.1 Planlegging for bærekraftig utvikling	kr 2 674 339,88	kr 234 911,87
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 322 845,43	kr 148 405,94
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 6 455,75	kr 0,00
12.4 Internasjonalt samarbeid (Finnmark)	kr 59,00	kr 0,00
Sum:	kr 7 066 611,00	kr 6 843 566,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

Avlingsåret 2012 ble på nytt under normalen i Troms. Dette kom i stor grad av flommen i Indre Troms som brått

og brutalt rammet de beste jordbruksområdene i fylket 14.-15. juli. Flommen ødela veier og bruer, grov med seg og la igjen store mengder stein, grus, sand, slam, trær, røtter mv og elfeforebygninger ble rasert. Nesten 60 gårdbrukere, vel 5 000 daa innmark og en rekke skogsveier ble berørt.

Flommen medførte stor skade på både avling og ved direkte utvasking av dyrkamark. Vi vil etterhvert skaffe oss oversikt over hvor mye dyrkamark som forsvant i forbindelse med flommen.

De klimatiske vekstforholdene var også under normalen i 2012. Både luft- og jordtemperatur var svært lav utover hele forsommeren og det gjorde at veksten starta svært seint opp. Dette ga lave avlinger spesielt for potetbøndene.

Vi fikk inn 49 søknader om erstatning for avlingssvikt. 16 av disse var på potet. Det har vært stor misnøye med endring i erstatningssatsene på spesialpotet, og dette har medført betydelig lavere erstatningsutmåling sammenlignet med det gamle regelverket.

Det er igangsatt arbeid med utforming av regional landbruksplan for Troms som fylkesdelplan. Det ble holdt oppstartsmøte i september 2012 og planprogrammet er nå under utarbeidelse. Planen er tenkt å skulle ferdigstilles innen utgangen av 2013. Arbeidet med planen gjennomføres i nært samarbeid mellom Fylkesmannen og Troms fylkeskommune.

Meld St 9 (2011-2012) "Velkommen til bords" ble lagt fram på slutten av 2011. Denne har gitt forventninger og utløst en god del aktiviteter, i første rekke med sikte på å fylle begrepet "arktisk landbruk" med innhold. De tre nordligste fylkene samarbeider godt om satsingen, og det bygges på det arbeid som er utført av Nordnorsk landbruksråd over mange år.

Tilbakegangen både i antall gårdsbruk og i produksjonsvolum fortsetter i bekymringsfullt tempo og rekrutteringen til gårdsbruk er liten.

Tap til fredet rovvilt har gått opp fra 2011 til 2012.

Bygdeutviklingsmidlene forvaltes i henhold til strategiene som utarbeides i det regionale partnerskapet.

Satsingen på lokal mat er fulgt opp i henhold til "Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms". Fylkesmannen i Troms deltok i den Nord-Norske delegasjonen på Grüne Woche i Berlin jan 2012, men ikke i 2013.

Det er i 2012 igangsatt et 3-årig prosjekt "Grønt reiseliv - bygdeturisme i Troms" i samfinansiering mellom FM, Innovasjon Norge og Troms fylkeskommune. Prosjektet er kommet godt i gang og det er stor interesse for prosjektet rundt om i fylket.

Inn på tunet-satsinga som over flere år har vært god i Troms, har vi til en viss grad fulgt opp i 2012.

Både av næringsmessige og klimamessige årsaker burde aktiviteten i skogbruket vært større enn den er i dag.

Fylkesmannen har ikke ressurser til å kunne oppfylle alle forventninger om å bidra til å styrke verdiskapingen og innovasjonsevnen i alle deler av næringa og legge til rette for utvikling av nye næringer i landbruket. Utenom satsingene som er nevnt, blir våre bidrag på mange områder begrenset til saksbehandling i tilknytning til BU-fondet og andre økonomiske ordninger.

21.1 Jordbruk

Sentrale utviklingstrekk

Det store bildet over flere år er stor nedlegging av bruk i drift, synkende produksjonsvolum og manglende rekruttering. Lite ferie og fritid sammen med for dårlig lønnsomhet oppgis oftest som årsak. Næringas eget selvbilde er nok også medvirkende. Troms taper andeler av produsjonsvolumet på nesten alle jordbruksprodukter.

Utviklingen i kumelkproduksjonen er bekymringsfull. Rapporten "Melk i Troms" har en prognose som viser at 40 % av produsentene og 25 % av produksjonsvolumet vil være borte i 2015, sammenlignet med 2007. I tillegg kommer at i Troms er det dårlig kvotefylling. Av en samlet kvote på 37 mill liter, er det ca 6 mill liter som ikke leveres til meieri. Dette er det nå tatt tak i et oppfølgingsprosjekt «Melk i Troms – lønnsom kapasitetsutnyttelse». Prosjektet ledes av Tine og støttes av Fylkesmannen med BU-midler.

Det ble gjennomført en kartlegging i regi av Kompetansesentret for geit i 2011 som viser at 25 % av geitmelkprodusentene i Nord-Norge ikke vil sanere for blant annet byllesyke/CAE, men heller fase ut driften. For

å møte denne utfordringen ble det satt i gang et prosjekt med oppalingsfjører for friske, drektige kje i Nordland og Troms i 2012. Kjeoppsprosjektet i Nord Norge finansieres blant annet av aktuelle geitbønder, TINE Nord, FMLA Troms, FMLA Nordland, Troms fylkeskommune og Sametinget og er fullfinansiert for en treårs periode. Prosjektet er eid av TINE Nord. I 2012 har prosjektet hatt kjeoppdrett i 6 fjøs, tre i Nordland og 3 i Troms. Det er oppdrettet ca 800 livkje som skal gå til 5 bruk som skal gjennomføre sanering i 2012/13. 2013/14 er det siste året for sanering og kjeoppsprosjektet har en bestilling på ca 1900 kje fra 15 produsenter i Nord Norge. Intensjonen om å fø opp friske, drektige kje til besetninger som skal saneres, er i ferd med å bli oppfylt.

Svinekjøttproduksjonen er fallende og Nortura er bekymret for råstofftilgangen til pølseproduksjonen.

Utviklingen de siste 10 årene illustreres av tallene nedenfor som er prosent i 2012 ift 2002, dvs. utviklingen de siste 10 åra:

Gårdsbruk i drift: 63 %

Bruk med melkekyr: 60 %

Melkekyr: 77 %

Bruk med melkegeiter: 51 %

Melkegeiter: 62 %

Bruk med sau: 53 %

Vinterføra sau: 56 %

Hovedutfordringer knyttet til bruken av økonomisk og juridiske virkemidler og regelverksforvaltning mv

Den største utfordring knyttet til økonomiske og juridiske virkemidler og regelverksforvaltning er ofte at en mangler kapasitet i avdelinga til å gjennomføre tilstrekkelig kontroll i forhold til det en ser burde vært kontrollert, både når det gjelder foretakskontroller og til en viss grad forvaltningskontroller. En har etterhvert bygd seg opp en viss kompetanse på området, og har så langt klart å gjennomføre de krav som er satt i embetsoppdragene. Det har vært gjennomført forvaltningskontroller i alle kommunene, men ikke på alle ordningene som inngår i kontrollprioritet 1 og som skal kontrolleres. Produksjonstilskudd og miljøplan har vært kontrollert i alle kommunene, og en har nå startet på miljøordningene RMP, SMIL og NMSK. Når det gjelder foretakskontroller har dette i hovedsak vært innenfor temaene produksjonstilskudd og driftsfellesskap. Vi ser nå enkelte saker komme opp også innenfor erstatningsordningene. Kontrollarbeidet er delvis hemmet av at det ikke er tilstrekkelig tilgang på juridisk kompetanse.

For de juridiske virkemidlene ligger hovedutfordringene i skjæringspunktet mellom de nasjonale retningslinjene og det kommunale selvstyret. I enkeltsaker vil lett jordvern hensynet tape. Dette knyttes også opp mot mangelfullt planverk i kommunene. Kommunene er i for liten grad villig til å bruke f eks konsesjonsloven for å styrke bosettingen. Det kan i neste omgang føre til at jordvernet ikke følges opp. Vi har færre klagesaker i fradelingssaker enn noen gang, mens antall fradelingssaker i kommunene ikke har gått ned. I små kommuner med stor nærhet til enkeltsøkere kan det være vanskelig å etterleve nasjonale retningslinjer.

Bruk av midler over 1144 post 77 til rovviltforvaltning og utfordringer på rovviltområdet

Tapene av bufe på utmarksbeite økte fra 6,4 % i 2011 til 7,45 % i 2012. Dette er gjennomsnittstall for regionen. Det betyr at i de mest utsatte rovviltområdene er gjennomsnittstapene høyere. Dette gjelder først og fremst Nord-Troms, Indre Troms og kommuner sør i fylket. Dette er urovekkende høye tall og utfordrende for beitenæringene å leve med over lengre tid. I rovviltutsatte områder er det tydelig at store tap til rovvilt over år er en sterk medvirkende årsak til bortfall av sauebruk i området. I en årrekke er det blitt prioritert forebyggende tiltaksmidler til disse områdene, men det er vanskelig å oppnå målsettingene om redusert bestand og tap. Gaupebestanden er på det fastsatte bestandsmålet (6 ynglinger), mens jervebestanden er nesten tre ganger så stor som bestandsmålet på 7 ynglinger. Selv om en i flere år har brukt store ressurser på å øke uttaket gjennom ordinær jakt (kvotejakt, lisensfelling), har man ikke oppnådd kontroll over jervebestanden gjennom dette virkemiddelet. I siste rovviltforlik var det enighet om at sentral forvaltning skulle bidra til å ta ut resterende lisenskvote for jerv og bjørn i rovviltregionene. Dette har ikke skjedd i Troms.

Organisert beitebruk og tap av sau på beite

En antar at hovedårsaken til tap av sau/lam på beite i fylket skyldes rovilt. Det foreligger ikke dokumentasjon på omfattende tap på grunn av flåttbårne sykdommer eller for eksempel alvold.

I 2012 var det 48 beitelag i Troms med 545 medlemmer. Det var 522 som søkte om produksjonstilskudd per 1.1. 2012. Dessuten var det 12 søknader om produksjonstilskudd for utegående sau og 1 søknad for melkesau. Det er ca 85 % deltakelse i Organisert beitebruk. Det slippes stadig færre sau og lam på beite i fylket. Ifølge tall fra OBB ble det i 2012 sluppet 105.266 dyr, mot 125.446 dyr i 2002.

Medlemmer med sau/lam: 435

Medlemmer med storfe: 50

Medlemmer med geit:25

Fylkesmannen har i 2013 igangsatt et prosjekt «Beitebruk i utmark» i samarbeid med flere aktører. Prosjektet er tre-årig og skal ha fokus på organisert beitebruk og utmarksressurser. Vi har forventninger til at prosjektet vil skape positive ringvirkninger for beitenæringen i Troms.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2011	2010
FMTR	39367	65899	85	3,75	9,65	6,38	7,94
Sum	39367	65899	85	0	0	0	

21.2 Skogbruk

Skogkultur

Troms fikk tildelt 2,5 mill kr til skogkultur og om lag heile beløpet er utbetalt. 76 % er brukt til nyanlegg, 20 % til etterarbeid og 4 % til tynning. Det er ikke utbetalt midler til miljøtiltak eller andre tiltak.

Skogplanteaktiviteten hadde en liten nedgang i forhold til i fjor, og er fortsatt for lav . Aktiviteten begrenses av tilgang på finansiering og kapasiteten i kommunene. Mangel på skogfondsmidler gjør at skogkulturaktiviteten direkte begrenses av størrelsen på tilskottspotten fylket har til rådighet. Målet bør være å få aktiviteten opp mot det nivået som var før 2003.

Det var gode klimatiske forhold for planting gjennom sesongen. Det er fortsatt en del skoleungdommer som er engasjert i skogkulturarbeidet, men det er også brukt en del utenlandsk arbeidskraft i år. Noen få skogeiere utfører arbeidet sjøl. Det er en utfordring å beholde planteproduksjonen ved Bardufoss planteskole slik at man sikrer skogeierne i fylket tilpassa plantemateriale.

Skogbruksplanlegging

Det blei ikke gjennomført driftsplanlegging eller miljøregistreringer i 2012. En skogbruksplan på 2 777 da produktiv skog ble revidert.

Fylkesmannen har hatt et møte med plansjefen i Allskog for å diskutere mulige løsninger for å få i gang driftsplanlegginga igjen. Det er vanskelig å finne kostnadseffektive metoder for driftsplanlegging i tromsskogen.

Skogbrukets miljøarbeid

I resultatkontrollen for skogsvegbygging og foryngelse er det ikke registrert vesentlige merknader eller mangler.

Skogfond

Det er forholdsvis få skogeiere i Troms som har innestående skogfond av betydning, men innvunnet skogfond har økt de siste åra. Innbetalt skogfond i 2012 var knapt 580 000 kr. 2/3 av dette er innbetalt i en kommune. Forbruk av skogfondsmidler var rundt 150 000 kr. Det arbeides med informasjon om innbetaling og bruk av skogfond.

Avvirking og avsetning

Driftsforholdene i skogen i 2012 var gode. Avvirkinga for salg består stort sett av lauvtrevirke som i hovedsak leveres som fyringsflis til biobrenselanlegg og rundtvirke til vedprodusentene. Det kan se ut som om leveransene av virke til vedprodusentene er noe lavere enn tidligere år på grunn av mindre salg av fyringsved. De to siste fyringssesongene har ikke vært fyringsmessig harde, og trolig har mange husstander ikke brukt opp tidligere innkjøpt ved. Installering av varmepumper i private husstander gjør trolig utslag i at kuldetoppene hovedsakelig tas med vedfyring.

I 2012 har Statkraft Varme tatt i bruk et nytt stort biobrenselanlegg i Harstad. Et nytt driftsapparat etablert i sør-fylket har kontrakt om levering av virke til anlegget. I fylket er det nå til sammen 5 biobrenselanlegg med skogsflis som råstoff. Disse er i kommunene: Nordreisa (Nord-Troms Bioenergi), Tromsø (Troms Kraft Varme), Dyrøy (Dyrøy Bioenergi), Bardu (Forsvaret) og Harstad (Statkraft Varme).

Leveransene til Forsvarets anlegg i Bardu har vært på anbud i 2012. Norsk Biobrensel, som er en del av NEG-gruppen, har nå flisleveransene til anlegget. Allskog hadde tidligere leveransene til Forsvaret. Allskog BA har foreløpig kontrakt om leveransen til Troms Kraft Varme i Tromsø ut 2013.

Avvirkingen av flisvirke har økt i sør-fylket (Harstad/Skånland). I midt-fylket er avvirkingen av flisvirke mye redusert. Allskog BA har hatt store virkeslagre med flisvirke fra tidligere år og har derfor avvirket lite flisvirke i 2012. Avvirkingen av flisvirke til biobrenselanleggene i Nordreisa og Dyrøy er forholdsvis stabil.

Vårt generelle inntrykk er at det er stor konkurranse om leveransene på biobrenselmarkedet. Prisene på fyringsflis presses nedover i anbudskonkurranser, mens produksjonskostnadene i fylket ikke nødvendigvis følger samme trend. Energiflistilskottet blir i større grad enn før en del av en «lønnsomhetsbuffer» på driftene. Biobrenselaktørene blir dermed i større grad avhengig av videreføring av energiflistilskottet på dagens nivå for å opprettholde hogst i Troms.

Energiflistilskottet er svært viktig for å sikre avvirking til biobrenselanlegg i fylket.

Finnfjord AS, som produserer ferrosilium og silika, har fra oktober 2012 hatt regulær bruk av treflis i produksjonen. Med et forventa forbruk av treflis på ca 17 000 råtonn kan bedriften bli en viktig avtaker for trevirke i fylket. Leverandør fram til sommeren 2013 er Norsk Biobrensel AS (NEG-gruppen)

Produksjonsutstyret til sponplatefabrikken i Sørreisa ble demontert og solgt til utlandet i løpet av året. Nedlegging av fabrikken var et tap for skogbruket i fylket.

Skogsvegbygging

Forholdene for skogsvegbygging var gode sesongen 2012. Aktiviteten i kommunene avhenger av om det er funksjonærer som arbeider med disse fagfeltene i kommunen. Det er flere søknader enn midler tilgjengelig. Over halvparten av totale investeringene er gjort i bilveganlegg, og 35 % av totalinvesteringene var ombygging av bilveger. Dette gjenspeiles også i at de fleste ferdigstilte bilveganlegg er ombygging i år. Det er ferdigstilt 13,8 km bilveg i år, herav 0,2 km nyanlegg.

Ferdigstilling av traktorveger er ca 15 km nyanlegg, og det er normalt bra aktivitet.

Vi prioriterer søknader om tilskott til vegbygging som generer hogstaktivitet. Bioenergisatsingen er helt avhengig av utbygging av gode skogsveger og velteplasser for å sikre helårs levering av skogsflisråstoff.

Budsjettrammen for ekstraordinære midler til opprusting og vedlikehold er stort sett fordelt til vegprosjekter, og arbeidet forventes å bli igangsatt i løpet av 2013.

En del skogsveganlegg i indre strøk i fylket fikk skader under flommen i sommer. En del småskader er utbedret, mens større skader tas over Naturskadeordningen.

I RNB var det avsatt 25 mill kroner til kai- og tømmerterminaler. Det ble fremmet en søknad fra Troms som ikke ble prioritert ved tildeling av midler.

Skogbrukets miljøarbeid

I resultatkontrollen for skogsvegbygging og foryngelse er det ikke registrert noen vesentlige merknader eller mangler

Kystskogbruket

Det er gitt støtte til sju fellesprosjekter som oppfølging av tiltaka som er foreslått i Melding om Kystskogbruket:

- Taubaneprosjekt i kystfylkene
- Skogsvegprosjekt i kystfylkene
- Felles fylkeskommunalt oppfølgingsprogram
- Oppfølgingsprogram for skognæringa kyst
- Infoprojektet
- Forprosjekt infrastrukturprogram
- Videreføring av kompetansetilbud for kystskogbruket

Det er gitt støtte til fem tiltak i fylket som oppfølging av kystskogmeldinga:

1. Korte kurs og andre opplæringstiltak:

Dette er ei videreføring av den gamle ordninga med midler til korte kurs for skogeiere og skogsarbeidere. Midlene er bevilget til kurs i serien Aktivt skogbruk, kurs og skogsveger og skredfare, kompetanseheving om skogsdrift og virkesleveranser og samling om virkesteminaler.

2. Hovedplan skogsveg:

Det er bevilga midler til arbeid med hovedplan for skogsveg i 4 kommuner i år og til leie av digitaliseringshjelp.

Arbeidet med hovedplan har hatt god framgang i år. Hovedplanarbeidet er delt inn i:

- Ajourhold av kartdata for skogsbilveger og traktorveger i kommunene: Ved årets slutt var skogsvegnettet i 5 kommuner ferdig ajourført og sendt til Kartverket. Ytterligere 7 kommuner var gjennomgått, men digitalisering gjenstår. I 8 andre kommuner var arbeidet i gang. Arbeidet var ikke igangsatt i 5 kommuner.
- Kartlegging av framtidig vegbehov i kommunene: Ved årets slutt var fremtidige vegbehov i 8 kommuner ferdig digitalisert. Ytterligere 10 kommuner var gjennomgått på manuskart, men i hovedsak gjenstod digitalisering. I 6 andre kommuner pågikk arbeidet. I 1 kommune var arbeidet ikke igangsatt.

Vi er godt i gang med begge deler av hovedplan. Arbeidet er krevende ressursmessig, og det krever en del GIS - kompetanse. Vi har leid inn digitaliseringshjelp via Kystskogbruket og dette har fungert bra. Vi har hatt litt ekstra fokus på arbeidet på begynnelsen og slutten av året. Arbeidet fortsetter i 2013 og målet er å komme i land med digitaliseringsarbeidet i alle kommunene i fylket.

3. Informasjon:

Det er i 2012 bevilget midler til informasjonsarbeid i forbindelse med Skogens år i 2011. Hovedtiltaket var en felles skogbruksstand, "Skogbrukstunet", på Landbruksmessa i Balsfjord. Her deltok Troms skogselskap, Allskog, Statskog, Fylkesmannen og Balsfjord og Malangen skogeierlag under logoen til Skogåret. Standen var godt besøkt.

4. Tynningskampanje:

Det er betalt ut midler til førstegangstynning i en kommune. Avsetningsmulighetene for tynningsvirke har vært begrensa. Dette har hatt følger for aktiviteten

5. Bioenergi:

Det er innvilget midler til et mobiliserings- og informasjonsprosjekt for auka interesse for bioenergi i Nord-Troms.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Samarbeidet med regionale aktører

Strategigruppa som i 2012 ble noe utvidet, hadde deltakere fra Troms Bondelag, Troms Bonde- og Småbrukarlag, Allskog BA, Troms fylkeskommune, KS Troms, Sametinget, Norske Reindriftssamers Landsforbund, Mattilsynet, Innovasjon Norge og Fylkesmannen i Troms. Gruppa hadde tre møter i 2012. Strategiene for landbruksrelatert næringsutvikling i Troms fra 2011 ble videreført i 2012 med enkelte endringer. Arbeidet med det regionale bygdeutviklingsprogrammet ble påbegynt og var tema på de flere av partnerskapsmøtene. Sametinget, Norske Reindriftssamers Landsforbund og Mattilsynet var nye deltagere i gruppa. Samordning av strategigruppa for landbruksbasert næringsutvikling med strategigrupper for andre tema på landbruksområdet, RMP,

Matstrategigruppa fortsatte i 2012 og vil fortsette i 2013, i tråd med Meld St nr 9 (2011-2012), jfr regionale bygdeutviklingsprogram.

Endringer i BU-strategiene for 2012:

- Kap. 9.1.2. Husdyrproduksjon. «Når det gjelder kommersiell fjørfenæring i Troms fylke (Nord-Norge generelt) er det kun eggproduksjon det er snakk om. Tabellen ovenfor viser at eggproduksjonen er i nedgang. Nord-Norge har generelt hatt en noe dårligere økonomi i eggproduksjonen enn produsenter lenger sør i landet. Dette skyldes blant annet dyrere kraftfôr og høyere byggekostnader. Dette er nå kompensert noe for gjennom økning i distriktstillegget pr kilo egg. (TATT UT: For å utnytte kapasiteten og sikre videre drift av eggpakkeriet på Silsand er det viktig å sikre tilstrekkelig volumtilgang. For i det hele tatt å ha fjørfenæring i fylket vårt, og for å sikre opprettholdelse av eggpakkeriet på Silsand, er det meget viktig at eggproduksjonen i Troms ikke svekkes ytterligere.»
- Kap. 9.7. Prioritering av satsingsområdene i Troms
Følgende ble lagt til: «Nortura sitt anlegg for mottak, sortering og pakking av egg avvirket sin virksomhet på Silsand i 2011. Egg fra Troms sendes nå til Nortura sitt anlegg på Heimdal ved Trondheim for sortering og pakking. I nåværende markeds- og distribusjonssituasjon er det lite aktuelt å prioritere nybygg for høns.»
- Kapittel 10.1 Regionale bestemmelser om fordeling av fylkesvise BU-midler i Troms
Følgende ble lagt til: «Tilskuddsrammen har tidligere år vært delt med 2/3 til tradisjonelt landbruk og 1/3 til tilleggsnæringer. Det er enighet om at behovene for rekruttering, oppgradering og fornying av driftsbygninger i landbruket er svært store. Behovene for BU-tilskudd til investeringer er helt klart størst i de tradisjonelle landbruksproduksjonene. Rammene for tilskudd til tilleggsnæringer har vært mer i samsvar med etterspørselen, samtidig som det for disse næringene også ligger støttemuligheter innenfor programmene Bioenergi, Lokalmat og Tre. Det er viktig å ta vare på etablerte produksjoner. Tradisjonelt landbruk er på sin side også ei forutsetning for tilleggsnæringene.

På denne bakgrunn er det enighet om å fordele de bedriftsrettede BU-midlene for 2012 med om lag 3/4 til tradisjonelt landbruk og 1/4 til tilleggsnæringer. Nødvendig avsetning til tapsfond for risikolån landbruk må belastes tilgjengelige rammer for BU-midler mot slutten av året, avhengig av hvor det er ledige rammer.»
- Teksten ble justert i andre punkt under avsnittet som begynner slik: «For 2012 legger strategigruppa til grunn følgende støttesatser:»

«Unge søkere og spesielt unge kvinnelige søkere skal prioriteres. Tilskudd ved generasjonsskifte kan gis ved godkjent kostnadsoverslag på inntil kr 1 000 000,- for melkeproduksjonsbruk for ku og geit og inntil kr 500 000,- for andre driftsformer. Det kan gis inntil 40 % tilskudd for mannlige brukere og inntil 60 % for kvinnelige brukere. Maksimale tilskudd blir hhv. kr 600 000,- og kr 400 000,-. Søker skal ikke være fylt 35 år på søknadstidspunktet og skal ha fått hjemmel til landbrukseiendommen i løpet av de siste 5 årene. Mottatt tilskudd til generasjonsskifte skal gå til fradrag fra maksimal støtte til bruksutbygging (2012: kr 1,5 millioner) dersom det fremmes ny søknad om tilskudd til investeringer på bruket innen 5 år etter sluttutbetaling av innvilget tilskudd til generasjonsskifte.»
- Kap. 10.2.8. "Andre tiltak" . «Det vil i 2012 på nærmere vilkår bli disponert inntil kr 400 000 til forprosjekter for kompetanseheving og avklaring av grunnlaget for bruksutbygging. Det kan gis inntil 50 % tilskudd, maksimalt kr. 25 000 pr enkeltbruk, med et godkjent kostnadsoverslag (konsulentbistand, reiseutgifter, avløserutgifter) inntil kr 50 000.»

Roller innen partnerskapet

Fylkesmannen har pådriver- og koordineringsansvaret for partnerskapet. Fylkesmannen gir oppdragsbrev til Innovasjon Norge (IN) for de bedriftsrettede midlene og forvalter utrednings- og tilretteleggingsmidlene. I tillegg har vi løpende kontakt med deltakerne i og utenfor partnerskapet i forbindelse med spørsmål av felles interesse. Fylkesmannen deltar på INs styremøter. IN forvalter de bedriftsrettede virkemidlene og rapporterer om bruken av

disse. KS blir mer og mer involvert i landbruksaker gjennom økt deltakelse og oppfølging av samarbeidsavtalen mellom LMD og KS.

Fylkeskommunen er en aktiv samarbeidspartner både når det gjelder overordnede strategier og enkeltsaker. Gjennom fylkeskommunenes medansvar for gjennomføring av landbrukspolitikken, er det godt håp om større slagkraft i det regionale samarbeidet på landbruksområdet.

Bedriftsrettede midler

Investeringslysten i landbruksnæringa i Troms fortsatte i 2012. Antallet prosjekter og omsøkte midler overstiger tilgjengelige tilskuddsmidler.

Ny ramme for BU-midler, kr 19 930 000,- ble fordelt med $\frac{3}{4}$ til tradisjonelt landbruk og $\frac{1}{4}$ til tilleggsnæring. For tradisjonelt landbruk utgjorde overførte midler fra tidligere år kr. 665 053,- og for tilleggsnæring kr 384 801,-. Overførte midler er i sin helhet tillagt årets ramme for tradisjonelt landbruk. Disponibel ramme inkludert overførte midler ble da kr. 16 000 000,- til tradisjonelt landbruk og kr. 4 979 854,- til tilleggsnæring. Annullerte tilskudd utgjorde i 2012 kr. 2 020 184,-. Tilskudd som ble overført til 2013 av disse var kr. 1 909 584,-.

Bevilget til tradisjonelt landbruk: kr 16 110 600,-. Midlene er fordelt med 35 % på storfe (melk og kjøtt), 29 % på geit, 17 % på sau, 12 % på grøfting, tilleggsjord og eggproduksjon og 7 % på gris. Geit er høyt prioritert da det er og har vært et stort behov for investeringer i forbindelse med prosjektet «*Friskere geiter*». Det er bevilget midler til en utvidelse og en ominnredning av driftsbygning for gris, tilsvarende en produksjonsøkning på 2 000 slaktegris. Til eggproduksjon er det gitt to mindre beløp til ny eggvaskemaskin hos etablerte produsenter.

Bevilget til tilleggsnæring: kr. 4 983 000,-. Annullerte tilskudd i 2012 ble kr. 517 750,-. Tilskudd som kan overføres til 2013 er kr 514 604,-. Midlene er fordelt med 46 % til Inn-på-tunet-(IPT)-tiltak, 34 % til bygdeturisme-tiltak, 10 % til mat, 3 % til hestetiltak og 7 % til andre tiltak.

De regionale strategiene uttrykker at «*det skal tilstrebes en rimelig geografisk fordeling av midlene basert bl. a. på landbrukets relative betydning i den enkelte kommune.*» Det er fortsatt mindre tilgang på BU-midler enn omsøkt behov og dette har også i år vanskeliggjort en «*rettferdig*» fordeling mellom kommunene. Det er likevel fordelt midler til 18 av fylkets 25 kommuner også i 2012, og de fleste kommuner har bra aktivitet og søknadspågang. Flere nybygg og større utbygginger for melkeproduksjon på ku har fått finansiering i Kvæfjord, Målselv og Lyngen og vi ser fram til god gjennomføring av disse.

Det er i år kommet inn flere søknader på nybygg. Både innenfor melkeproduksjon på ku og geit, kjøttproduksjon på sau er det interesse. Med begrensa tilskuddsmidler er det en stor utfordring å imøtekomme disse søkerne. Høye utbyggingskostnader fører til stort lånebehov, som vil presse både driftsøkonomien og pantesikkerheten i prosjektene. Det gjelder særlig for nybygg for melkeproduksjon på ku og geit. Det er gitt midler til to nybygg for melkeproduksjon på ku, tre større utbygginger for geit og to for sau. Det er samtidig funnet rom for flere større og mindre påbyggings-/utbedringsprosjekter. I forbindelse med prosjektet «*Friskere geiter*» er det gitt midler til oppal av friske kje i egne driftsbygninger.

Det arbeides stadig med å få lokale banker til å delta med delfinansiering i større byggeprosjekter. Dette har i flere saker medvirket til gode finansieringsløsninger og muliggjort realisering av prosjektene.

Avlingsmessig har året 2012 igjen vært et vanskelig år for tromsøbøndene med flomskader og påfølgende avlingssvikt. Hvordan investeringslysten og søknadspågangen vil bli i 2013 og videre framover gjenstår å se. Flere som burde ha investert og fornyet gården for framtida uttrykker skepsis til å ta opp store lån i en situasjon med varierende avlinger, marginal økonomi og det de oppfatter som en usikker framtid. Fortsetter samme søknadspågangen vil vi imidlertid oppleve mangel på tilskuddsmidler til tradisjonelle utbyggingsprosjekter også i 2013. Pr. 31.01.2013 er det allerede kommet inn 10 nye søknader om utbygging innenfor tradisjonelt landbruk.

Leiejord er nødvendig i de aller fleste tradisjonelle prosjektene. Krav til gode og langsiktige jordleieavtaler er fortsatt viktig. Det er medvirket med tilskudd til kjøp av leieareal i noen tilfeller. Dette oppfattes som riktig bruk av BU-tilskudd for å sikre arealgrunnet på bruk under utvikling.

Grøfting har vært et prioritert område i 2012. Det ble bevilget kr. 400 000,- i tilskudd til grøfting.

Ny ramme for rentestøtte for 2012 var kr. 54 000 000,-. Overførte midler fra tidligere år utgjorde kr. 26 601 588,-, men er redusert med kr. 10 000 000,- som fra sentralt hold ble omfordelt til andre fylker med større behov for støtte. Netto overført rentestøtte fra tidligere år er da kr 16 601 588,-. Dette medførte at totale disponible

rentestøttemidler i 2012 var kr 70 601 588,-. Rammen for rentestøtte ble ikke fullt utnyttet. Det er bevilget rentestøtte tilsvarende et lånegrunnlag på kr 43 010 500,-. Det er i løpet av året inndratt kr 11 653 350,-. Dette medfører at rentestøtte tilsvarende et lånegrunnlag på kr 39 244 438,- overføres til 2013.

Interessen for en finansieringspakke uten tilskudd men med rentestøtte og lån, har ikke vært og er ikke særlig stor i ordinære utbyggingssaker. Avhengigheten av tilskudd for finansiering av byggeprosjekter i landbruket i Troms er stor og større enn i andre landsdeler. Dette medfører svak utnyttelse av rammen for rentestøtte.

Utrednings- og tilretteleggingsmidler

Årskvoten var i 2012 på kr 2 900 000,-. Det ble gjort 42 bevilgninger:

Tradisjonelt landbruk, 16 saker, i alt kr 2 396 371,-
Gårds- og bygderelatert reiseliv, 4 saker, i alt kr 512 040,-
Lokal mat, bær og grønnsaker, 11 saker, i alt kr 1 063 364,-
Inn-på-tunet, 1 sak, i alt kr 95 000,-
Skog, klima og bioenergi, 2 saker, i alt kr 290 000,-
Rekruttering til landbruket, 4 saker, i alt kr 579 000,-
Arktisk landbruk, 1 sak, i alt kr 100 000,-
Likestilling, 1 sak, i alt kr 150 000,-
Praktikantordninga og praktikanter, 2 saker, i alt kr 360 886,-
Totalt innvilget kr 5 546 661,-

Beløpet over årskvoten er dekket av inndratte og overførte beløp.

Om satsingsområdene

Lokal mat:

Leder for, og oppfølging av «Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms 2009-2012». I samarbeidet inngår også: Innovasjon Norge, Troms fylkeskommune, Kompetansenettverket for småskala mat og Norges sjømatråd. Andre aktører: matprodusenter, reiseliv, serveringsbedrifter og dagligvarehandel.

Tiltak:

1. Delt prosjektledelse FMLA og IN, deltakelse «Mat fra Troms», Matstreif 2012
2. Kunde/salgsmøte Kulinarisk Akademi, Oslo.
3. Omvisning og møte Vulkan Mathall.
4. «Geita - som arktisk merkevare», mobiliseringsmøte. Oppstart prosjekt «IHENE», pilotprosjekt som skal utrede lønnsomheten i produksjon av kje og geitkjøtt for salg.
5. Mobiliserings- og ide møter, rekruttering og økt salg av lokale grønnsaker og bær til daglivarehandelen.

Andre tiltak i regi av ”Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms 2009-2012”:

Matverksted 2012, årlig møtested for produsenter, matforedlingsbedrifter, serveringssteder og andre som jobber med lokal mat i Troms. Utgivelse av nyhetsbrevet «Matlyst», samt diverse kurs innen matsegmentet.

Fagfunksjon knyttet til matkontakter er ivaretatt. Det er etablert gode samarbeidsrutiner innen matsegmentet med de største virkemiddelaktørene i fylket, herunder «Tiltaksplan 2012» i regi av «Strategi for satsingen på lokal mat fra Troms 2009-2012».

Det ble i Troms 2012 innvilget totalt kr 172 000,- i tilskudd fra Lokalmatprogrammet, fordelt på fire tilsagn. I tillegg ble det bevilget 1 000 000,- de neste 3 år over VSP Mat Vekst.

Troms er i en unik posisjon hva gjelder naturgitt mangfold. På tross av dette er det et stort uutnyttet potensiale hva gjelder utviklingen av lokal mat og matspesialiteter. Erfaringer viser at dette er et område som kan bidra til økt verdiskapning og inntjening i landbruket og på bygdene. Dessverre har det ikke vært ressurser nok til å gjennomføre dette arbeidet i den grad vi ønsker.

Prosjekt Grønt reiseliv, gårds- og bygdeturisme i Troms 2011 – 2014

Fylkesmannen i Troms har innenfor satsingsområdet grønt reiseliv igangsatt prosjekt Grønt reiseliv – gårds- og bygdeturisme i Troms. Prosjektet svarer på embetsoppdragets krav om å stimulere til økt satsning innenfor landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon, og er også et bidrag til å styrke og videreutvikle samarbeidet med Innovasjon Norge/Troms og Troms fylkeskommune. Troms fylkeskommune er i slutfasen for utarbeiding av en reiselivsstrategi for Troms, strategien er forventet ferdig i mars/april 2013. Reiseliv kan gi gode muligheter for næringsutvikling i distriktene, knyttet både til gårder, bygder og tettsteder. Fylkets desentraliserte og relativt stabile bosetting utgjør en grunnstruktur for videre utvikling av reiseliv som distriktsnæring. Gjennom stimulerings tiltak og veiledning er det gode muligheter for at prosjektet bidrar til utvikling av et mangfold av opplevelsesprodukter med særpreg for reisende i Troms fylke.

Faglig og økonomisk samarbeid

Prosjektet Grønt reiseliv i Troms er i sin helhet finansiert av Fylkesmannen i Troms, Troms fylkeskommune og Innovasjon Norge. Prosjektet startet som et forprosjekt (forstudie) i april 2011, har vært i drift siden 1.1.2012 og avsluttes ved årsskiftet 2014/2015.

Prosjektet er basert på faglig samarbeid og finansiering mellom Fylkesmannen i Troms, BU-midler, Innovasjon Norge og Troms fylkeskommune. Det er et tett og godt samarbeid mellom partnerne.

Formål og mål

Formålet med prosjektet er å mobilisere og motivere gårdbrukere med interesse og forutsetninger til å satse på grønt reiseliv og lokal mat, for å styrke inntektsgrunnlaget på gården samt å utnytte lokale ressurser. Lønnsomhet for gårdbrukeren står sentralt i råd og veiledninger som gis.

Prosjektets første driftsår er 2012

Prosjektet er inne i sitt første driftsår. Tiltakene som har vært planlagt og gjennomført sorterer innenfor de strategiske satsingsområdene entreprenørskap, økt kompetanse, produktutvikling, markedsføring og nettverksbygging. Det er de gode opplevelsene for de reisende vi ønsker å utvikle, og da er det viktig å tenke nytt og annerledes. Spesielt fokus for 2012 har vært mobilisering og synliggjøring av reiselivsnæringens muligheter og utfordringer, kompetanseheving for gårdbrukere som planlegger eller som driver med grønt reiseliv. Det har vært avholdt 5 mobiliseringsmøter spredt utover fylket, studietur til Inderøy (Den Gylne Omvei) og Røros, samt kurs i pakking, salg og distribusjon av opplevelser.

Gjennomførte tiltak

1. Etablering av styringsgruppe for prosjektet
2. Kartlegging av gårds- og bygdeturismeaktører i Troms, spørreundersøkelse til alle gårdbrukere er gjennomført. Av 960 spurte fikk vi 160 svar, dvs svarprosent på 16,6 %.
3. Fem mobiliseringsmøter fordelt på fylkets regioner, med totalt 147 deltakere
4. Studietur til Inderøy (Den Gylne Omvei) og Røros 1.-4. november 2012.
5. Kurs «Ett steg videre – fra ide til virkelighet» 7.-8. november 2012.
6. Nyhetsbrev sendes jevnlig ut og legges på vår oppdaterte prosjekthjemmeside.
7. Deltakelse på Grüne Woche i Berlin med gruppe på 12 småskala matprodusenter.
8. Etablert nettverk mellom Fylkesmennene Finnmark, Troms og Nordland for Grønt reiseliv. Sametinget ble invitert med, men kunne ikke delta pga personellmangel.
9. Råd- og veiledning til gårdbrukere i planleggings-/oppstartsfasen.

Prosjektresultat første driftsår

Tiltakene

Alle planlagte tiltak er gjennomført i tråd med prosjektplan.

Tilbakemeldingene fra de gjennomførte tiltakene er gjennomgående gode, og oppslutningen har vært større enn forventet.

Etablerere

Prosjektet er kjent med at flere gårdbrukere er i gang med planlegging og tilrettelegging for oppstart av gårdsturisme. Det er en utfordring å finne fram til de som allerede har startet, siden de ikke registrerer etableringen under eget organisasjonsnummer i Brønnøysundregistrene, men lar det sortere under gården sin. I et forsøk på å kartlegge antall etableringer har vi har sendt ut en forespørsel til de som har deltatt i prosjektets aktiviteter i 2012.

Av svarene finner vi at 9 har etablert gårds-/bygdeturisme i 2012, mens 10 er i planleggingsfasen.

I tillegg kommer 4 gårdbrukere som har fått BU-midler fra Innovasjon Norge/Troms

Synergier

- Flere kommuner har valgt å satse på reiseliv og har opprettet egne prosjekt eller prosjekt i samarbeid med andre kommuner. Prosjekt Grønt reiseliv har tatt initiativ til at kommunene samarbeider og danner nettverk for erfaringsdeling og kunnskapsutvikling.
- Samarbeid mellom aktører i by og bygd. Fokus på bygdene som attraktive destinasjoner har gitt hoteller i byene i Troms en motivasjon til å søke samarbeid med de lokale aktørene.
- En mastergradsstudent ved Universitetet i Tromsø knytter sin masteroppgave til prosjektet.
- Å ta vare på kulturminner (bygninger, fortidsminner) og kulturlandskap er svært viktig for satsning på reiseliv. Prosjektet har etablert et tett samarbeid med Troms fylkeskommune, kulturavdelingen, og vi sørger sammen for at det iverksettes tiltak og gir veiledning.

Tilskudd fra Innovasjon Norge/Troms til gårds-/bygdeturisme

Innovasjon Norge har bevilget NOK 1,67 mill i BU-midler fordelt på 4 gårdbrukere til bygdeturismeinvesteringer i 2012.

Det er bevilget kr 235 000,- fra utviklingsprogrammet for grønt reiseliv i 2012 til forprosjekt Kvæfjord på menyen.

Inn-på-tunet

Arbeidet med Inn på tunet har av kapasitetsgrunner ikke blitt tilstrekkelig ivaretatt. Dette gjelder i første rekke oppfølging av Inn på tunet-løft kommunene, oppfølging av merke- og godkjenningsordningen, kompetanseutvikling mv. Innsatsen i Sjumilssteget har også vært liten. Hovedaktivitetene har vært:

- I samarbeid med Landbrukets HMS-tjeneste er det gjennomført 4 kurs «Inn på tunet – kvalitet og trygghet», geografisk fordelt.
- Igangsatt et nytt kull i studiet «Gården og kysten som læringsrom», det 4. i rekken. Studiet gjennomføres i samarbeid med Harstad kommune, UMB m fl. og er finansiert ved skjønnsmidler og BU-midler.

Arktisk landbruk

Arktisk landbruk er fremhevet som et satsingsområde i den nye landbruks- og matmeldinga *Velkommen til bords*. *Arktisk landbruk* defineres her som landbruksproduksjon i landets tre nordligste fylker. *Arktisk landbruk* har også blitt tilgodesett i budsjettene med ekstraoverføringer til de tre nordligste fylkene. Hovedintensjonen med satsingen skal være å få fram konkrete resultater i form av økt verdiskaping og næringsaktivitet knyttet til arktisk landbruk i landsdelen. Det ble i november 2012 avholdt oppstartsmøte for satsinga på Arktisk landbruk i Tromsø. Det ble sendt et felles brev fra FM i de tre fylkene til LMD med oversikt over hvordan midlene tenkes brukt. Det er presisert der at det er viktig å bygge videre på det arbeidet som er gjort av Nordnorsk landbruksråd knyttet til Arktisk landbruk over mange år. Det er enighet mellom fylkene at bevilgningen skal sees under ett og at det er viktig med god dialog og tett samarbeid med Sametinget og fylkeskommunene.

Øvrige utviklingsprogrammer og landbruksordninger i Innovasjon Norge

Det er for øvrig innvilget kr. 425 000,- fra Bioenergiprogrammet, kr. 1 350 000,- fra Trebasert innovasjonsprogram og kr. 865 400,- til tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift (50 % fra LUF og 50 % fra RUF).

Deltagelse i eksterne prosjekter

Fylkesmannen er representert i en del eksterne prosjekter. I 2012 har vi deltatt i Kompetansesenter for geit, Grønns(m)aksprosjektet i Midt-Troms, Rekrutteringsprosjektet i Balsfjord, planlegging av prosjektet Grovfôrbasert kjøttproduksjon i Troms og Finnmark, Martekonferansen i samarbeid med Innovasjon Norge, Troms til Matstreif 2012, pilotprosjektet "IHENE" om produksjon av geit- og kjeikjøtt i Troms (se lokal mat), Beitebruk i utmark - beitebruksplaner og Kjefjøsprosjektet. Prosjekter der Fylkesmannen er prosjekteier eller deleier er/var bl.a. Grønt reiseliv, gårds- og bygdeturisme 2011 - 2014 (se eget pkt).

De siste tre årene har Fylkesmannen hatt ansvar for gjennomføring av rovviltprosjektet Leve i Naturen. Dette treårige prosjektet har hatt både sauenering og reindrift som målgruppe og har hatt som oppgave å bidra til å nå målene i forvaltningsplanen for rovvilt i rovviltregion 8. Hovedmålsettingen i prosjektet har vært redusert konfliktnivå. Prosjektet har vært finansiert av Rovviltnemnda i regionen, Fylkesmannen, Fylkeskommunene, Sametinget og SLF. Prosjektet ble avsluttet høsten 2012.

Det er fra 2013 igangsatt et nytt rovviltprosjekt i Troms. Dette er fullfinansiert av Rovviltnemnda og har til hensikt å videreføre de mest vellykkede tiltakene fra Leve i Naturen når det gjelder forebyggende tiltak, tilrettelegging for rovviltjakt, effektivisering av skadefelling og informasjon og faglig veiledning ut mot målgruppen. Både FMs landbruksavdeling og miljøvern avdeling deltar i styringsgruppen for prosjektet.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

I det store bildet har vi i Troms små utfordringer m h t forurensing fra landbruket. Hvert år dukker det opp enkeltsaker med spredning av husdyrgjødsel utenom veksttida. Gjødelplassering, miljøplan mv bidrar over tid til riktigere bruk av både mineral-og husdyrgjødsel.

De viktigste utfordringene for kulturlandskapet i Troms er:

- Holde kulturlandskapet åpent
- Opprettholde jordbruksdrift på ytre kyst
- Gjengroing i rovviltutsatte områder
- Velstelte gårdstun som positive innslag i kulturlandskapet, herunder avfallshåndtering.

De viktigste forvaltningsoppgaver på området er ivaretatt. Rullering av Regionalt miljøprogram er i ferd med å bli ferdigstilt. Av ressursgrunner har arbeidet med å utvikle det økologiske jordbruket blitt nedprioritert. Oppfølging av arbeidet med nasjonalt og regionalt verdifulle kulturlandskap er i for liten grad fulgt opp. Kursing innen miljøplan har vi heller ikke kunnet prioritere.

Vi har et godt samarbeid med fylkeskommunen om RMP-ordningen med skjøtsel av kulturminner i kulturlandskapet.

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Vurdering av måloppnåelse for virkemidlene i RMP

Det har vært videre økning i arealgrunnlaget for søknadenne også fra 2011 til 2012 for de fleste ordningene rettet mot å hindre gjengroing av kulturlandskapet. Det må derfor kunne sies at ordningene treffer og at målet om å hindre gjengroing oppnås i noen grad. Også de fleste ordninger innenfor de andre miljøtemaene øker i omfang og tyder på at de stadig blir tatt i bruk av flere. Det har vært en betydelig nedgang i antall søkere fra 2011 til 2012. Dette kommer i hovedsak av at ordninga med tilskudd til dyr på utmarksbeite nå er faset helt ut.

Hovedretning for bruk av SMIL-midler og kobling mellom SMIL og RMP

Ramma for SMIL-midler til den enkelte kommune er fastsatt ut fra kommunens flerårige tiltaksstrategier. I tillegg er det lagt vekt på kommunens samlede jordbruksarealer i drift, bruken av SMIL-midler fra 2011, saker med

utgått arbeidsfrist samt kommunens aktivitetsbudsjett for 2012.

Den overveiende delen av SMIL-midlene, 94 %, er bevilga til kulturlandskapstiltak. Om lag 3 % er brukt til planleggingstiltak og 3 % til forurensingstiltak.

Midlene som er bevilga til kulturlandskapstiltak fordeles seg slik på de ulike ordningene: Biologisk mangfold 26 %, tilgjengelighet/opplevelseskvalitet 20 % og freda/verneverdige bygninger 54 %.

De kommunale tiltaksstrategiene fastsettes i dialog med Fylkesmannen. Det inne bærer at retningslinjene vedtas av kommunen, men at det skal være en prosess som bidrar til at retningslinjene kan ses i sammenheng med RMP. I flere av ordningene i RMP oppfordres det til å se sammenhengen med SMIL-midlene. Dette er fulgt opp med ytterligere oppfordringer til kommuner om å se til sammenhengen mellom virkemidlene på samlinger ol.

Vi har i tildelingsbrevet til kommunene presisert at arbeidet med å rydde opp i saker med utgått arbeidsfrist må intensiveres.

Tilstand og utvikling av biologisk mangfold og kulturminner i jordbruket og bruken av virkemidler i forhold til målsetningne

Det gis tilskudd til en søker over RMP-ordninga rettet mot å bevare nasjonalt og regionalt verdifulle kulturlandskap (rettet mot områder valgt ut gjennom nasjonal registrering på 1990-tallet). Vi har ikke hatt kapasitet til å følge opp dette i den grad vi ønsker og som vi ser det er behov for. Vi har fått tilbakemelding fra fylkeskommunen om at ordninga med tilskudd til skjøtsel av kulturminner fungerer veldig bra og at den har medført stor økning i interesse for å ta vare på kulturminner i jordbrukslandskapet. Ordninga med tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser får god tilbakemelding fra fagmiljøet. Der har det imidlertid vært en nedgang i søknadsmasse fra 2011.

Tilstand og utvikling for forurensning fra landbruket på vannområdet som er valgt ut i første planperiode

Bardu/Målselvvassdraget Malangen er valgt for første planfase i vannregion Troms. I vanndirektivsammenheng har mesteparten av området en god tilstand.

Faren for forurensning fra landbruket i Troms er i senere år redusert gjennom de tekniske miljøtiltak som er gjennomført i landbruket (tetting av gjødselslagre, kapasitetsøkning gjødselslagre, forbedret silohåndtering mv.) Balansejødslingsprinsippet som ble innarbeidet i gjødselsesongen 08/09 har ført til betydelig reduksjon av fosforgjødslingen i landbruket.

Kantsonevegetasjon er en viktig oppsamler av næringsstoffer og vil virke som et effektivt filter mht. avrenning fra dyrket mark. Kommunene Målselv og Bardu har utarbeidet en plan sist på 90-tallet for forvaltning av kantsone langs Målselv og Barduelva. Denne planen bør oppdateres og moderniseres for å møte dagens utfordringer og krav til forvaltning av kantsoner. Påvirkningen fra skogbruket forventes å være såpass beskjeden at det ikke vil ha noen direkte innvirkning på vannkvaliteten.

Troms fylkeskommune er i gang med å utforme det videre arbeidet for Troms. Fylkesmannens landbruksavdeling avventer prosessen og vil stille seg til rådighet i det videre arbeidet. Skadelig avrenning fra jord- og skogbruksaktivitet i fylket anses generelt for å være liten og under kontroll.

Miljøplan

På grunn av ressursmangel har FM i 2012 ikke gjennomført noen kurs relatert til miljøplan, hverken mot brukerne eller kommunal forvaltning. Slike kurs ble sist tilbydd og gjennomført i 2010. Det er imidlertid innvilget noe infomidler til kommuner og Norsk landbruksrådgiving for for kursing/informasjonsmøter om bl. a. miljøplan. Det er tydelig at det er behov for oppfølging av arbeid med miljøplan da det stadig avdekkes feil og mangler ved dette.

Beskriv arbeidet med klimatiltak innenfor landbrukssektoren

Det er ikke gjennomført særskilte klimatiltak, men det generelle arbeidet med oppbygging og forbedring av skogressursene er viktig for å binde CO₂. Likeså overgang fra fossil energi til bioenergi og bruk av trevirke i bygninger.

Skog og klima ha vært tema på enkelte skogdager.

Arbeidet for å redusere klimagassutslippene og tilpasse seg klimaendringene vil være utfordrende i årene

fremover. For at Fylkesmannen og Troms-samfunnet på best mulig måte skal være rustet til å møte disse utfordringene har Fylkesmannen ei tverrsektoriell klimagruppe internt i embetet. Landbruksavdelinga er med i denne gruppa.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2012 etter søknadsomgang 2011 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmidler	Avfall	Andre miljøtiltak
FMTR	7714061		980402	399520	182000			
Sum	7714061	0	980402	399520	182000	0		

22.4 Økologisk landbruk

Status og utfordringer for arbeidet med handlingsplan for økologisk landbruk

Dagens handlingsplan for økologisk landbruk i Troms gjaldt til 2012. Vi har lite ressurser til arbeidet med økologisk og det er derfor vanskelig å få trykk i satsinga utover det som går på å fordele midler knyttet til handlingsplanen. Handlingsplanen burde vært rullert i 2012, men pga ressursmangelen vil gjeldende plan måtte ha virketid minst ett år til.

Vi skulle gjerne hatt rom for å samle miljøet til felles idemyldring i forbindelse med fordeling av midler og rapporter og resultater fra prosjekter og tiltak brude vært sammenstilt på en slik måte at det kan komme allmenheten til nytte.

Fordeling av handlingsplanmidler vurderes hele tiden i forhold til handlingsplanen. Det er god søkning på midler og tildelte midler er ikke tilstrekkelig til å dekke opp for interessen. Vi ser det som svært viktig å ha disse midlene for å kunne støtte opp om interesse og initiativ til satsing på økologisk forbruk og produksjon i fylket.

Høsten 2011 startet Økomelkprosjektet opp. Det er et samarbeidesprosjekt mellom Tine Nord, Norsk landbruksrådgiving og Fylkesmennene i Nordland og Troms. Prosjektet har som målsetning å mobilisere til økt produksjon og forbruk av økologisk melk i Nord-Norge og er delfinansiert av SLF. En betydelig andel av vår satsing på økologisk går med til dette prosjektet. Når vi målene som er satt i prosjektet, vil det bli gjort et betydelig løft for produksjon og forbruk av økologisk melk i Nord-Norge. Dette vil også gi ringvirkninger for økologisk kjøttproduksjon.

Oversikt over tiltak

I den fylkesvise fordelingen av midler for 2012 fikk Fylkesmannen i Troms tildelt kr 325 000 til oppfølging av tiltak i regionale handlingsplaner for økologisk landbruk. I tillegg hadde vi kr 110 800 i inndratte midler. Vi hadde søknader for vel 1 mill kr. Midlene ble fordelt på følgende prosjekter/tiltak:

- Økomelk - Tine Nord
- Samling for økoprodusenter - Økoprof Nord
- Økologisk bringebær dyrking - Landbruk Nord (NRL)
- Vurdering jord og jordstruktur hos økoprodusenter - Landbruk Nord
- Avlingsregistrering på økologisk bruk - Landbruk Nord
- Økologisk skolehage - Stiftelsen Holt 4H læringstun
- Matløft -mat fra jord til bord- 4H Troms
- Utvikling av økologisk gjødsel basert på fiskeavfall og husdyrgjødsel - Senja Bio
- Avlingsregistrering på økologisk bruk Sør Troms - Landbrukstjenesten Midtre Hålogaland
- Bærekraftig mat på Tromsø Internasjonale Filmfestival - Grønn Hverdag og TIFF

I Troms har vi ikke noe prosjekt i regi av programmet om 'Økologiske foregangsfylker'.

22.5 Tre og miljø

Bioenergi

Åpningen av det skogsflisbaserte fjernvarmeanlegget til Statkraft Varme i Harstad i mars 2012 var en viktig begivenhet.

Det arbeides med flere bioenergi prosjekter i fylket, men det tar tid fra utredninger til mulig realisering. Prisen på alternativ energi, elektrisk kraft, har vært forholdsvis lav i en lengre periode.

Billig elektrisk kraft og knappe marginer innen bioenergi markedet gjør det vanskelig for små aktører å gjøre store investeringer i nye bioenergianlegg. De største aktørene, som Statkraft, har kapitaltyngde til å ta langsiktige investeringer – selv om marginene er små.

Det vises for øvrig til resultatområde 21.2 for mer om bioenergi.

Trebruk

Fylkesmannen har hatt samarbeid med Treindustri senteret i Troms, som har hatt en tredriverfunksjon i fylket i første halvår. Treindustri senteret hadde bra aktivitet innen trebruk og dette resulterte i flere prosjektsøknader.

Vår oppfølging av resultatområde 22.5 har av kapasitetsgrunner ikke vært på ønsket nivå.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Status og behov for oppfølgingstiltak overfor kommunene knyttet til praktiseringen av regelverket

Regelendringen i konsesjonsloven om at en også ved eiendomsoverdragelser innen familien må søke om konsesjon dersom eiendommen ikke skulle bebos, slo til for fullt i 2011. Vi hadde forventet en økning av antall klagesaker fra kommunene. Det var derfor noe overraskende at det i 2012 kom færre klagesaker fra kommunene, noe som betyr at det alt vesentligste av søknader blir innvilget. I 2012 har et fåtall kommuner bestemt seg for å benytte mulighetene som ligger i lovverket for å opprettholde eller øke folketallet.

Henvendelser fra kommunene om juridiske spørsmål er mange, og kommunene mangler ofte relevant kompetanse. Dette merkes også ved de mange henvendelser fra private som ikke opplever at de får nødvendig hjelp i landbrukslovsaker når de henvender seg til førstelinjen kommunen. Fylkesmannen registrerer at både landbruksfaglig kompetanse og kapasitet på disse områdene er redusert. Det er ofte slik at de kommuner med best kompetanse er de samme kommunene som benytter den kompetansen FMLA innehar. De svakeste benytter seg ikke av denne kompetansen. Fylkesmannen opplever dette som en betenkelig utvikling i forhold til forvaltning av landbrukslovgivingen.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Landbruksvikartjenesten

Alle aktive jordbruksforetak i Troms blir i varetatt av et avløserlag. I Troms er det tre avløserlag som har påtatt seg ansvar for beredskapsavløsningen. De tilbakemeldinger vi i dag har er at ordningen fungerer slik den er tenkt.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2012 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
0	3	0	0	2	1

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
101	0	1	0	0	0	5	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2012

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,5

Antall personer: 3

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Ibestad kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - RMT
Registrerte avvik:	2
Oppfølging av avvik:	Kommunen har fått frist til 15.1.13 til å gi en skriftlig redegjørelse om hvilke tiltak som skal iverksettes for å lukke avvikene.

Kommune:	Kåfjord kommune
Orninger/omfang:	SMIL - NMSK - RMT
Registrerte avvik:	4
Oppfølging av avvik:	Kommunen har fått frist til 15.1.13 til å gi en skriftlig redegjørelse om hvilke tiltak som skal iverksettes for å lukke avvikene.

Kommune:	Storfjord kommune
Orninger/omfang:	SMIL - NMSK - RMT
Registrerte avvik:	5
Oppfølging av avvik:	Kommunen har fått en frist til 15.1.13 til å gi en skriftlig redegjørelse om hvilke tiltak som skal iverksettes for å lukke avvikene.

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - Miljøplan
Hjemmel for kontroll:	Reglement for økonomistyring i staten. Forskrift om produksjonstilskudd § 11. Forskrift om miljøplan
Registrerte avvik:	1
Oppfølging av avvik:	Varsel med mulig krav om tilbakebetaling sendt i 2011. Krav om tilbakebetaling sendt i 2012. Vedtak sendt SLF for effektivering.

Foretak:	B
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - Miljøplan
Hjemmel for kontroll:	Reglement for økonomistyring i staten. Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 11. Forskrift om miljøplan
Registrerte avvik:	1
Oppfølging av avvik:	Varsel med mulig krav om tilbakebetaling sendt i 2011. Krav om tilbakebetaling sendt i 2012. Endelig vedtak sendt SLF for effektivering.

Foretak:	C
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - Miljøplan
Hjemmel for kontroll:	Reglement for økonomistyring i staten. Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 11. Forskrift om miljøplan
Registrerte avvik:	1
Oppfølging av avvik:	Varsel med mulig krav om tilbakebetaling, sendt i 2011. Krav om tilbakebetaling sendt i

avvik:	2012. Endelig vedtak sendt SLF for effektivering.
Foretak:	D
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - Miljøplan
Hjemmel for kontroll:	Reglement for økonomistyring i staten. Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 11. Forskrift om miljøplan
Registrerte avvik:	1
Oppfølging av avvik:	Varsel med mulig krav om tilbakebetaling, og krav om tilbakebetaling sendt i 2012.

4. Andre kommentarer/ innspill:

For øvrig har en person deltatt i tilsynsgruppen hos Fylkesmannen i Troms, først og fremst slik at tilsyn/kontroll hos kommunene har blitt samordnet med de andre avdelingene, men også til en viss grad med andre statlige etater.

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Tiltak som er gjennomført for å styrke kompetanse og kvalitet på landbruks- og matområdet og evt. utfordringer på området

I 2012 har vi gjennomført følgende kurs og samlinger for kommuneansatte:

- Politikeropplæring om landbrukslovgiving - 5 regionvise samlinger
- Plan og bygningslovkonferanse over to dager. Flere avdelinger hos FM står bak konferansen
- Dagsseminar om etablering av interkommunale skadefellingslag
- Dagssamling om skogfond og skatt
- Dagssamling om skogsveier og skredfare
- Regionvise møter om hovedplan skogsvei
- Dagssamling om produksjonstilskudd, kontroll og miljøplan

Andre tiltak:

- Nytilsatte landbruksansvarlige i kommune blir som en regel invitert til Fylkesmannen for en gjennomgang av noen av de oppgaver hvor vi har et ansvar for opplæring.
- Vi blir invitert til formannskap eller kommunestyre for å orientere om praktisering av lovverket, og om handlingsrommet som kommunene har ved behandling av landbrukslovsaker.
- Samordning av planarbeidet gjennom en avdeling, Avdeling for areal, klima og samfunnssikkerhet.
- Løpende kontakt og rådgiving ved telefon og epost.

De viktigste utfordringene på dette området er kapasitet og økonomi.

Den landbrukspolitiske dialogen med kommunene gjennomføres på følgende måter:

- Januarmøtet. Her møtes alle ordførere og rådmenn hvor alle embetets arbeids- og politikkområder gjennomgås. Statlige styringssignaler viderefremmes og hoveutfordringer drøftes. Fylkesmannens tale trykkes, distribueres og gjøres offentlig kjent.
- Kommunemøter. Møte med alle kommunene en gang pr valgperiode. Administrativ og politisk ledelse i kommunene deltar. Fra vår side forberedes møtene gjennom det såkalte "Kommunebildet" der FM beskriver vår oppfatning av tilstanden i kommunene på ulike sektorer. Kommunebildet danner utgangspunkt for dialogen.
- Andre dialogmøter, f eks i forbindelse med kommuneplaner mv. Vi legger vekt på tidlig dialog for å forebygge innsigelser
- Tilbakemeldinger på planstrategier og kommuneplaner
- Den daglige dialogen i forbindelse med oppgaveløsningen

Samarbeidet og resultater i arbeidet med styrking av førstelinjetjenesten på landbruksområdet i kommunene

Hverken vår eller kommunenes kapasitet strekker lengre enn å vedlikeholde og oppdatere på de løpende forvaltnings- og kontrolloppgaver. De såkalte utviklingsoppgavene blir det bare unntaksvis anledning til å ta tak i.

Samarbeidet med KS

Eneste formelle forumet sammen med KS er det regionale partnerskapet. Vi holder til i samme hus og har lett, uformell kontakt. KS er høgt fremme i bevisstheten og inviteres til møter og konferanser der det er naturlig og vi utveksler informasjon. Vi blir i mindre grad invitert til KS sine arrangementer.

Bruk av 1144 77-midlene

Midlene blir nyttet til å styrke kommunenes kompetanse og kvalitet, kurser og konferanser som er nevnt foran, herunder møter og befaringer i kommunene, bl a i veiledning i plansammenheng, jord- og konsesjonslov, forvaltningskontroll mv. I 2012 ble det også brukt en del midler til å følge opp de flomrammede kommunene. Midlene gikk da til å organisere samordningsmøter, befaringer og annet.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

26.1 Jordvern og kulturlandskap

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Beskriv sentrale utviklingstrekk for jordvernet i fylket og hovedutfordringer i virkemiddelbruk og tiltak.

Fylkets jord og skogarealer er begrenset og under utbyggingspress. Eiendomsstrukturen i Troms kjennetegnes av mange og små eiendommer. Mange bruk er nedlagt og fraflyttet, og bruken av eiendommene dreies mot ferie og fritid. Kommunene finner ofte at jordvernet bør vike til fordel for distriktsutbygging, bolig eller hytter, og er liberal med omdisponering av dyrket mark og dyrkbar skogsmark. Søknader om dispensasjon er mange, fylket sett under ett. Utbyggingspresset er størst i de kommunene som også har de beste jord og skogressursene.

Vi anser kommunedialogen som det viktigste virkemiddelet, men dialogen må følges opp med befaringer og besøk i den enkelte kommune. Besøk hos enkeltkommuner gir en god anledning til tilpasset veiledning og er det beste virkemidlet. Veiledningen er oftest rettet mot kommunens administrative personell slik at grunnlaget for en god saksbehandling er lagt. Kommunale politikere er viktig å nå, og her bør vår veiledning økes.

Det er gjennomført møter med noen kommuner som har meldt inn behov for rådgiving i forbindelse med håndheving landbrukslovgivingen. Vi har i slike anledninger formidlet nasjonal jordvernpolitikk og kulturlandskapspolitikk omsatt til våre forhold. Men vi etterlyser et oppdatert nasjonalt veiledningsmaterieell om jordvern mv.

Etter kommunevalget høsten 2011 har vi første halvår 2012 hatt møte med de av kommunepolitikere som tar avgjørelser i saker etter jordloven og konsesjonsloven. Her er jordvernet i Troms gitt en sentral plass. Dette har også gitt økt fokus på landbruksinteressene generelt i planarbeidet og gitt arbeidet med jordvernet et løft. For å få til en helhetlig forvaltning av landbruksressursene vil det være viktig å få til en god dialog og samhandling med fylkeskommunen.

Beskriv aktivitet og utfordringer i dialog med kommunene for å nå nye nasjonale mål om å ivareta jord og kulturlandskapsressursene.

Stadig flere gårdsbruk legges ned, og dyrket mark tas ut av produksjon. De marginale driftsområdene gror igjen uten at grunneierne iverksetter tiltak for å ta vare på dyrket mark og landskapsbildet. Landbrukets kulturlandskap i Troms er i endring og speiler nedgangen i antall bruk i drift. Endringen er størst i kommuner med begrensede landbruksressurser. Det meste av den dyrka marka er i drift i de lett-drevne områdene av fylket. Andelen leiejord er relativt høy, da de fleste gårdsbruk i utgangspunktet har for lite egnet dyrket mark.

I Troms har vi hatt lite fokus på konsekvensene av den langsiktige utviklingen av kulturlandskapet. I dialogen med kommunene om behandling av konsesjonssaker opplyser vi om mulighetene for å sette vilkår om drift og bosetting som et proaktivt tiltak for å opprettholde kulturlandskapet, men mange kommuner innvilger søknaden uten slike vilkår. Stell og vedlikehold av landbrukets kulturlandskap er ikke et tema som kommunene prioriterer i praktisk forvaltning. Etter endring i konsesjonsloven er det også slik at mange av eiendommene er så små at det

ikke er mulig å komme i inngrep ved overdragelser innen familien. Det vil være et langsiktig arbeid for å endre holdninger og praksis i Troms.

Det ble valgt ut en kandidat til den nasjonale kulturlandskapsprisen, bygda Alvestad i Harstad kommune.

Beskrive erfaringer og resultater med iverksetting av tiltak for de områdene som inngår blant utvalgte kulturlandskap i jordbruket.

I Troms er Skårfvággi / Skardalen i Gáivuona suokhan/Kåfjord kommune valgt ut som et spesielt verdifullt kulturlandskap. En beskrivelse av tiltakene kan deles inn i fire hovedpunkter:

1. Skjøtsel av beite- og kulturmark

Området mellom utmarksgjerdet og fjellfoten var tidligere åpent beiteområde for småfe (og på våren for rein) som ga gode bærmarksområder. Ryddingsarbeidet med å tilbakeføre områdene til tidligere status har gitt resultater. Landskapet åpner seg, og i områdene som er ryddet i prosjektperioden til nå, har bær som tyttebær og blåbær etablert seg igjen. Beitedyr hindrer gjenvekst av kratt og småskog. Det er mindre arealer som er tilbakeført, men virkningen av ryddingsarbeidet er som ønsket. Det er flere grunneiere i området, og de fleste ser ryddeprosjektet som viktig.

Arbeidet med skjøtsel, dvs. rydding og tynning av skog og kratt fortsetter. Delvis har en benyttet greiner og løvverk til dyrefôr ved å tørke disse. Det blir gjort et godt stykke arbeid, og det går noen sauer der som delvis holder krattet nede. Beitetrykket er imidlertid for lavt til at det har den effekten en skulle ønske, kanskje fordi sauene går mest i høyereliggende områder. Det vurderes å sette i gang med mer styrt beiting ved at en benytter seg av gjerder. Det er om lag 770 sauer og villsauer som beiter i området i dag, inkl. dyr fra gårder i nabobygda Manddalen. Disse får kjøregodtgjørelse. Det ble for øvrig kjøpt inn to hester i 2012 av en grunneier i bygda med støtte fra Fylkesmannens UKL-midler. I tillegg ble det gitt støtte til fullføring av beitegjerde for villsau, istandsetting av porter og vedlikehold av gamle saustier m.m. Beiterelaterte tiltak – UKL-midler: 164 540,-.

2. Skjøtsel av innmarka

Arbeidet består i tilbakeføring av kulturlandskap i form av tradisjonelt slåttarbeid ved slått med tohjulstraktor og noe ljåslått. Fôrbergingsmetoden er hesjing og føret benyttes til villsauene som driftes av en av grunneierne. Skjøtselsarbeidet har bestått i fjerning av busker/kratt. Arealene har ikke vært benyttet til landbruksformål på flere år. Enkelte av engarealene har derfor sterke innslag av busker/kratt og planter som meldestokk, engsnelle, ryllik, storsyre og marikåpe. I andre områder har bestander av beiteavhengige planter som kattedot, marinøkkel, setermjelt og den rødlista arten bakkesøte økt. Skjøtselsarbeidet ved å tilbakeføre arealene til slåttemark gir et mer åpent landskap, der kulturlandskapet kjennetegnes av flere små jordstykker som ligger i mosaikk mellom gamle veier, steingjerder, åkerholmer og kantskog.

Miljøvernveddelinga har vært involvert gjennom slåttemarksgruppa, og har bidratt med midler til fem skjøtelsplaner for slåttemarkene og en ny kartlegging av naturtyper i en skogslått. Det ble benyttet kr. 105 000,- i slåttemarksmidler til planene, samt kr. 30 000,- av UKL-midlene. Planene var ferdigstilte ved årsskiftet 2012/2013. I forhold til kvalitetssikring og overvåking av skjøtsel og ivaretagelse av områdets naturverdier, er området i 2012 blant annet befart av Fylkesmannen, Skog og landskap og Kåfjord kommune med flere. Leder for Skardalen bygde- og kulturlag har den tettteste oppfølgingen med prosjektet. Istandsetting/skjøtsel av slåttemark: UKL-midler kr 143 932,-.

3. Kulturminne- og bygningsvern

Bygningene som danner tunet på eiendommene i Skardalen er fra gjenreisningstiden og gir tunområdene tydelig og helhetlig preg av gjenreisningsfunksjon. I tillegg er det mange eldre sjøbuer og støer i fjæra, samt høylaer og sommerfjøs i belte mellom innmark og utmark, som bidrar ytterligere til å skape et landskapsbilde med stor pedagogisk og estetisk verdi. Det ble i 2012 gitt tilskudd til istandsetting av 15 bygninger. Dette gjaldt høylaer, sommerfjøs, gamle fjøs, sjøbuer og naust, en steinmur, en stall og et røykeri. Ett av tiltakene omfatter innredning av fjøs til gårdsmuseum, fjøsbibliotek, håndverksrom og møteplass. De fleste prosjektene ble gjennomført i 2012, mens ferdigstilling for innredningen av fjøset er utsatt til 2013. Andre kulturminner som ble innvilget midler til i 2012 er løpestreng, gammel bue i fjæra, slipestein, steingjerder, brønn og brønnhus, gamle spissbåter og rydding og istandsetting av gamle skogs- og jordbruksveger inkludert stokkbru. Av disse ble de fleste tiltakene gjennomført, men arbeidet med spissbåtene, steingjerdet og jordbruksvegen med stokkbru ble utsatt til 2013. Istandsetting/vedlikehold av bygninger: UKL-midler kr 321 358,-. Istandsetting av andre kulturminner: UKL-midler

kr 136 517,-.

Sametingets befaringsrapport for bygningsvern i Skardalen danner grunnlaget for istandsetting/ restaureringsarbeidet av bygningene. Arbeidet er gjort av en lokal snekker med gode kunnskaper i gamle byggetradisjoner i vårt område. Ved restaurering er det benyttet metoder som ligger nært opp til antikvarisk framgangsmåte, der minst mulig skiftes ut og der en bruker arbeidsmetoder og materialer lik de som ble brukt opprinnelig. Sametinget ferdigstilte i 2012 en fyldig og spennende rapport kalt: «*Rapport om samiske kulturminner og kulturmiljøer*» av Stine Benedicte Sveen, Randi Sjølie og Camilla Brattland. Rapporten gikk langt tilbake i tid, og beskrev samfunnets liv og virke, bl.a. den historiske kontakten mellom reindriftssamer ved en sommerboplass inne i dalen og folk nede i bygda og andre steder i Kåfjorden.

4. Tilrettelegging

Det ble i 2012 gjennomført utarbeiding av en strøbrosjyre på norsk, der den samiske versjonen ble utsatt til 2013. Det vil utarbeides flere brosjyrer i 2013. Det ble i 2012 satt opp mange samiske stedsnavnskilt i Skardalen. Det ble innvilget ytterligere midler til utarbeiding av skilt, som er bestilt og vil ferdigstilles i 2013. Det ble ellers gjennomført et arbeid med oppklaring av eiendomsgrenser, en vellykket opprydningsaksjon i fjæra og en større markering av området med Sametinget, Fylkesmannens miljøvernavdeling og landbruksavdeling, Kåfjord kommune med ordfører og landbruksforvaltning, Skardalen bygde- og kulturlag/grunneiere, Ecofact Nord og Skog og landskap. Markeringa var for spesielt inviterte og fikk god presseomtale. UKL-midler: ca kr 74 000,-.

Grunneiersamarbeid

Skardalen bygde- og kulturlag med sitt styre arbeider aktivt mot grunneierne med tanke på å utforme, søke om midler og gjennomføre tiltakene. Grunntanken er hele tiden at hovedprosjektet skal være grunneierstyrt. Landbruksavdelingen, Sametinget samt landbruksforvaltningen i kommunen har kontakt med styret i laget og er med på ulike møter/befaringer i utviklingsarbeidet.

Etter hvert som området blir skjøttet og tilrettelagt og gamle høylaer og sommerfjøs ivaretatt, vil nye allianser og andre aktører komme inn å utvikle området i fht reiseliv, næringsutvikling og lignende.

Kommunens engasjement i prosjektet

Kommunen markerer seg stort som en kommune som satser på kultur. Det har ført til at kommune har avsatt og tildelt SMIL-midler som delfinansiering til prosjektene, i tillegg til at landbruksforvaltningen bistår med faglige råd og en del oppfølging av tiltakene. Kommunen ser området som svært viktig i forhold til kommunens satsing på næringsutvikling i forhold til natur, kultur og reiseliv.

Fylkeskommunens engasjement i prosjektet

Det har vært noe samarbeid med kulturminneansvarlig hos fylkeskommunen. Hele kulturavdelinga ved fylkeskommunen var på befaring i Skårfvåggi / Skardalen i juni 2012. Samarbeidet har så langt vært nyttig, spesielt i forhold til kulturminnedelen og deltagelse i drøftinger omkring disse og prosjektet som helhet.

Nettverksbygging

Det er ønskelig med mer samarbeid både med Kåfjord kommune, Sametinget, Statens vegvesen og Troms fylkeskommune. Nettverksbygging vil bli mer og mer viktig i årene som kommer. Dette avhenger av at landbruksavdelingen legger mer ressurser i arbeidet for å få til et slikt samarbeid og en god koordinering av arbeidet. Det ble i 2012 foreslått å etablere ei styringsgruppe for prosjektet bestående av Gáivouna suohkan/ Kåfjord kommune, Sametinget, Troms fylkeskommune, Miljøvernavdelingen og Landbruksavdelingen ved Fylkesmannen og sist, men ikke minst Skardalen bygde- og kulturlag. Dette ble ikke gjennomført før året var omme.

Fylkesmannens arbeid med utvalgte kulturlandskap i 2012

Landbruksavdelinga har to personer som jobber deltid med kulturlandskapsarbeidet i Skardalen. Arbeidet har bestått i å arrangere ei felles befaring med alle relaterte fagetater våren 2012, bidra til helhetlig planlegging av kulturlandskapsarbeidet og forvaltning av UKL-midlene. En person har deltatt i slåttemarksgruppa som Miljøvernavdelinga har opprettet i forbindelse med Handlingsplan for slåttemarker. Landbruksavdelinga har også bidratt med rådgivning til grunneier i forhold til søknad om produksjonstilskudd og regionalt miljøtilskudd. Imidlertid oppnådde foreløpig ikke søker omsetningskravet for søknad om PT, men vi håper at dette vil endre seg i 2013. Landbruksavdelinga har vært aktivt involvert og bistått konsulentfirmaet Ecofact og Miljøvernavdelinga i forbindelse med planlegging og gjennomføring av kartlegging av naturtyper og utredning av skjøtelsesplaner for slåttemarker og naturbeitemarker i området. Det har ellers kun vært gjennomført to befaringer av personer ved landbruksavdelinga til Skardalen i 2012, som er i minste laget i fht oppfølging. Det har i tillegg vært et par møter i Nordreisa med leder av Skardalen bygde- og kulturlag, samt jevnlig kontakt per telefon. Landbruksavdelinga deltok ellers på forvaltningssamling ved SLF mars 2012, og bidro med et foredrag her.

Beskriv status i avgang på dyrka jord i fylket

Troms har svært mange søknader om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel. Ny plan og bygningslov ble innført i 2009, da ble det fremmet 405 enkeltsaker. I 2010 var dette antallet økt til 465, i 2011 til 494, mens vi i 2012 hadde 450. I 2011 var 72 av disse på dyrka mark, og i 2012 var tallet redusert til 58. Kommunene går oftest inn for at søknad om enkelttiltak på dyrka mark skal innvilges.

Beskriv aktivitet i arbeidet knyttet til Geovekst og i oppfølging av kommunenes arbeid med ajourføring av arealressurskart (AR5).

Geovekst

I Troms er det tilsatt egen GIS-koordinator som tilrettelegger for bruk av digitale kartbaser. I samarbeid med Troms fylkeskommune er det etablert en egen omfattende kartportal: Troms Atlas. Kartbasene er tilgjengelig for alle avdelingene, og de benyttes aktivt i all arealforvaltning. Nytt av digitale kartbaser anses for å være god i embedet. Landbrukets deltakelse i Geovekst-samarbeidet er viktig for å få etablert nye digitale kartdata i fylket. Landbrukets bidrag er viktig både ved kontantbidraget og ved egeninnsatsen med produksjon av AR5. I samband med Gårdskartprosessen, arrangerte Fylkesmannen et feltkurs for revisjon av Ar5 i juni 2012. Foredragsholdere var Norsk institutt for skog og landskap. Samtlige inviterte kommuner stilte opp og alle vil gjennomføre revisjonen av AR5 basen. De fleste kommunene ber om utsatt leveringsfrist på minst et år på grunn av kapasitetsproblemer ved landsbrukskontoret og ved kart- og oppmålingskontoret. Kommunene prioriterer de aktive gårdsbrukene først i arbeidet.

26.2 Samfunnsplanlegging

Beskriv hovedtrekk i arealbruksutviklingen og tiltak som er iverksatt for å sikre at landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter blir ivaretatt i samfunnsplanleggingen.

Fylkets jord- og skogarealer er begrenset og under utbyggingspress. Eiendomsstrukturen i Troms kjennetegnes av mange og små eiendommer. Langs fjordene ligger driftsarealene i relativt brattlendt terreng, mens det i dalførene er flatt lende med gode driftsforhold. I deler av fylket med gode driftsforhold, er det stor etterspørsel etter grasproduserende arealer, mens det i andre deler av fylket med vanskelig driftsforhold, er liten etterspørsel. Mange bruk er nedlagt og fraflyttet, og bruken av eiendommene dreies mot ferie og fritid. Tidligere dyrket mark i utkanter og i bratt lende gror tilfeldig igjen. Det er ikke nok beitedyr til å hindre gjengroing, og eieren setter ikke arealene i målrettet produksjon med for eksempel skogreisning.

Kommuneplanene i fylket er overveiende gamle og lite egnet til å styre dagens utbygging av boliger, hytter og næringsområder. Reguleringsplaner og enkeltsøknader bryter ofte med overordnet plan. Hovedtyngden av utbygginger i distriktene skjer som enkeltvis dispensasjonssøknader og ikke etter reguleringsplaner. Omdisponering av jord- og skogarealer til hytter utgjør den største saksmengden. Etterspørselen etter boligtomter i distriktene er vesentlig redusert i de seinere årene. Hovedutfordringen i Troms er å få oppdatert kommuneplanene til dagens plan- og bygningslov. Kommunenes største utfordringer er å finne gode løsninger for spredt bolig- og hyttebygging, dvs avklare omfang og lokalisering. Det er vanskelig å enes om lokaliseringsbestemmelser som ivaretar landbruksinteressene i kombinasjon med kommunenes ønsker for spredt utbygging.

Kommunene har begrensede ressurser og kompetanse å sette inn i planarbeidet. Ressursmangelen omfatter både plansektoren og landbrukssektoren. Overordnet planlegging har ofte fokus på arealdelen uten å klargjøre utviklingstrekkene gjennom samfunnsdelen. Avveilingen mellom andre samfunnsinteresser og landbruksinteressene blir derfor vanskelig.

Det viktigste tiltaket for å sikre landbrukets ressursgrunnlag i Troms, er å etablere en positiv holdning i kommunene til å ivareta jord- og skogvern i planprosesser. Informasjon om jordvern og planutforming gis fortløpende i den daglige kontakten med kommunene. Vi erfarer at de beste prosessene og resultatene oppnås i møter om konkrete planer. Vi prøver å formidle konkrete løsninger og alternativer til arealbruk og bestemmelser.

FMLA har i 2012 fulgt opp fire kommuner med innspill, drøftinger og befaringer i samband med utforming av samfunnsdel og arealdel etter ny plan- og bygningslov. En åpen dialog og diskusjon av alternative løsninger er viktige elementer for sikre jordvernet i kommunale planprosesser.

Kommunene oppfordres alltid til å kartfeste landbrukets ”kjerneområder” på basis av LMDs veileder om ”Kjerneområder”. Oppslutningen om slike temaplaner er imidlertid begrenset i kommunene, noe som dels skyldes manglende kompetanse og kapasitet i kommunens administrasjon og dels manglende vilje til politisk prioritering av emnet. Mangelen på temakart over landbrukets ressursgrunnlag fører til at behandlingen av dispensasjonssaker får et mer vilkårlig utfall. Vårt mål er at kommunene utarbeider et verktøy for en mer forutsigbar behandling av enkeltsøknader og reguleringsplaner i forhold til landbruksinteressene. En konsekvens av situasjonen i fylket er at Fylkesmannens må opprettholde arbeidet med en aktiv veiledning av veiledningen av kommunene. Vår veiledning bør bli mer proaktiv og fylkesmannen bør på eget initiativ besøke kommunene jevnlig for dialog og informasjonsutveksling. På sikt kan dette skape større forståelse for jordvernet og legge grunnlaget for konstruktive planprosesser med få innsigelser.

Beskriv status for arbeidet med verneplaner og konsekvensutredninger:

Kommunene ivaretar ulikt kravet om planbeskrivelser og konsekvensutredninger som anskueliggjør formålet og konsekvensene med de ulike arealdisponeringene i en plan. Fylkesmannen må, som regel, be om en egen utredning for å få fram de momenter som trengs for en landbruksfaglig behandling; arealtilstand, driftsforhold, landskap mv. Dette sinker ofte planprosessene. Det synes ikke som om de kommunale landbruksfunksjonærene er involvert i planarbeidet i tilstrekkelig grad før planer sendes ut på høring. Kommunene utnytter ikke sine muligheter som planmyndighet fullt ut. Mange kommuner har en redusert bemanning på landbrukskontorene og har nedprioritert planarbeidet til fordel for andre lovpålagte oppgaver.

Antall innsigelser etter plan- og bygningsloven

Det har vært nødvendig å fremme innsigelser fra Fylkesmannen i 2012 på bakgrunn av landbruksinteressene i to kommuneplaner, Bjarkøy og Tromsø. I 2012 er det fremmet relativt få reguleringsplaner som har berørt landbruksinteressene.

Geovekst

I Troms er det tilsatt egen GIS-koordinator som tilrettelegger for bruk av digitale kartbaser. I samarbeid med Troms fylkeskommune er det etablert en egen omfattende kartportal Troms Atlas. Kartbasene er tilgjengelig for alle avdelingene, og de benyttes aktivt i all arealforvaltning. Nyten av digitale kartbaser anses for å være god i embetet. Landbrukets deltakelse i Geovekst-samarbeidet er viktig for å få etablert nye digitale kartdata i fylket. Landbrukets bidrag er viktig både ved kontantbidraget og ved egeninnsatsen med produksjon av AR5.

I samband med Gårdskartprosessen, arrangerte Fylkesmannen et feltkurs for revisjon av Ar5 i juni 2012. Foredragsholdere var Norsk institutt for skog og landskap. Samtlige inviterte kommuner stilte opp og alle vil gjennomføre revisjonen av AR5 basen. De fleste kommunene ber om utsatt leveringsfrist på minst et år på grunn av kapasitetsproblemer ved landsbrukskontoret og ved kart- og oppmålingskontoret. Kommunene prioriterer de aktive gårdsbrukene først i arbeidet.

Regional samordning for beredskap på landbruks-og matområdet

Landbruksavdelingen deltar i fylkesberedskapsrådet og har i 2012 arbeidet videre med å kartlagge utfordringer innenfor landbruket knyttet til prosjektet fjellskred Nordnes. Landbruksregistreringene er kartfestet i Tromsatlas, som gir et godt grunnlag for videre beredskapsplanlegging og dialog med involverte gårdbrukere.

Beskriv hovedtrekk i arealbruksutviklingen og tiltak som er iverksatt for å sikre at landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter blir ivare tatt i samfunnsplanleggingen.

Fylkets jord- og skogarealer er begrenset og under utbyggingspress. Eiendomsstrukturen i Troms kjennetegnes av mange og små eiendommer. Langs fjordene ligger driftsarealene i relativt brattlendt terreng, mens det i dalførene er flatt lende med gode driftsforhold. I deler av fylket med gode driftsforhold, er det stor etterspørsel etter grasproduserende arealer, mens det i andre deler av fylket med vanskelig driftsforhold, er liten etterspørsel. Mange bruk er nedlagt og fraflyttet, og bruken av eiendommene dreies mot ferie og fritid. Tidligere dyrket mark i utkanter og i bratt lende gror tilfeldig igjen. Det er ikke nok beitedyr til å hindre gjengroing, og eieren setter ikke arealene i målrettet produksjon med for eksempel skogreisning.

Kommuneplanene i fylket er overveiende gamle og lite egnet til å styre dagens utbygging av boliger, hytter og næringsområder. Reguleringsplaner og enkeltsøknader bryter ofte med overordnet plan. Hovedtyngden av utbygginger i distriktene skjer som enkeltvis dispensasjonssøknader og ikke etter reguleringsplaner. Omdisponering av jord- og skogarealer til hytter utgjør den største saksmengden. Etterspørselen etter boligtomter i distriktene er vesentlig redusert i de seinere årene. Hovedutfordringen i Troms er å få oppdatert

kommuneplanene til dagens plan- og bygningslov. Kommunenes største utfordringer er å finne gode løsninger for spredt bolig- og hyttebygging, dvs avklare omfang og lokalisering. Det er vanskelig å enes om lokaliseringsbestemmelser som ivaretar landbruksinteressene i kombinasjon med kommunenes ønsker for spredt utbygging.

Kommunene har begrensede ressurser og kompetanse å sette inn i planarbeidet. Ressursmangelen omfatter både plansektoren og landbrukssektoren. Overordnet planlegging har ofte fokus på arealdelen uten å klargjøre utviklingstrekkene gjennom samfunnsdelen. Avveiningen mellom andre samfunnsinteresser og landbruksinteressene blir derfor vanskelig.

Det viktigste tiltaket for å sikre landbrukets ressursgrunnlag i Troms, er å etablere en positiv holdning i kommunene til å ivareta jord- og skogvern i planprosesser. Informasjon om jordvern og planutforming gis fortløpende i den daglige kontakten med kommunene. Vi erfarer at de beste prosessene og resultatene oppnås i møter om konkrete planer. Vi prøver å formidle konkrete løsninger og alternativer til arealbruk og bestemmelser.

FMLA har i 2012 fulgt opp fire kommuner med innspill, drøftinger og befaringer i samband med utforming av samfunnsdel og arealdel etter ny plan- og bygningslov. En åpen dialog og diskusjon av alternative løsninger er viktige elementer for sikre jordvernet i kommunale planprosesser.

Kommunene oppfordres alltid til å kartfeste landbrukets "kjerneområder" på basis av LMDs veileder om "Kjerneområder". Oppslutningen om slike temaplaner er imidlertid begrenset i kommunene, noe som dels skyldes manglende kompetanse og kapasitet i kommunens administrasjon og dels manglende vilje til politisk prioritering av emnet. Mangelen på temakart over landbrukets ressursgrunnlag fører til at behandlingen av dispensasjonssaker får et mer vilkårlig utfall. Vårt mål er at kommunene utarbeider et verktøy for en mer forutsigbar behandling av enkeltsøknader og reguleringsplaner i forhold til landbruksinteressene.

En konsekvens av situasjonen i fylket er at Fylkesmannens må opprettholde arbeidet med en aktiv veiledning av veiledningen av kommunene. Vår veiledning bør bli mer proaktiv og fylkesmannen bør på eget initiativ besøke kommunene jevnlig for dialog og informasjonsutveksling. På sikt kan dette skape større forståelse for jordvernet og legge grunnlaget for konstruktive planprosesser med få innsigelser.

Beskriv status for arbeidet med verneplaner og konsekvensutredninger:

Kommunene ivaretar ulikt kravet om planbeskrivelser og konsekvensutredninger som anskueliggjør formålet og konsekvensene med de ulike arealdisponeringene i en plan. Fylkesmannen må, som regel, be om en egen utredning for å få fram de momenter som trengs for en landbruksfaglig behandling; arealtilstand, driftsforhold, landskap mv. Dette sinker ofte planprosessene. Det synes ikke som om de kommunale landbruksfunksjonærene er involvert i planarbeidet i tilstrekkelig grad før planer sendes ut på høring. Kommunene utnytter ikke sine muligheter som planmyndighet fullt ut. Mange kommuner har en redusert bemanning på landbrukskontorene og har nedprioritert planarbeidet til fordel for andre lovpålagte oppgaver.

Antall innsigelser etter plan- og bygningsloven

Det har vært nødvendig å fremme innsigelser fra Fylkesmannen i 2012 på bakgrunn av landbruksinteressene i to kommuneplaner, Bjarkøy og Tromsø. I 2012 er det fremmet relativt få reguleringsplaner som har berørt landbruksinteressene.

Resultatområde 27 Reindriftsforvaltning

Fylkesmannen har ikke mottatt oppdrag fra LMD for oppfølging av den bebudede innfasing av reindriftsforvaltningen i løpet av 2012.

Ressursrapportering

21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 3 040 951,75	kr 0,00
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 876 415,74	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 337 855,81	kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 309 636,15	kr 0,00
25 Effektiv forvaltning	kr 900 634,29	kr 5 000,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 1 023 585,96	kr 0,00
27 Reindriftsforvaltning	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr -118 843,85	kr 0,00
Sum:	kr 7 370 235,00	kr 5 000,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområde

31.1 Tilsyn

Fylkesmannen har i 2012 gjennomført det felles nasjonale tilsynet i tråd med omfangskravet. På bakgrunn av sterkt fokus på elevenes psykososiale miljø og vår egen vurdering av tilstanden, har embetet gjennomført flere tilsyn enn det som lå i omfangskravet. Vi har blant annet gjennomført tilsyn med nye skoler der det er størst elevgrunnlag for å denne måten sikker at flere elever blir nådd i forhold til tema.

Også i år er det konstatert lovbrudd i flertallet av tilsyn. Fylkesmannen opplever at det nå er større bevissthet i forhold til elevenes psykososiale miljø nå enn da vi startet tilsyn med området i 2010. Blant annet er det en helt annen holdning til det å fatte enkeltvedtak på bakgrunn av henstillinger om tiltak fra elever og foresatte.

Fylkesmannen har også gjennomført en evaluering av hvordan tilsynet har påvirket skoleeier og skolene i møte med skoleeierne. Tilbakemeldingen her er at både skoleeier og skolene har bedre rutiner for arbeidet, større forståelse for lovverket og lavere terskel for å fatte enkeltvedtak. Fylkesmannen mener dette er et resultat av omfattende tilsyn på området og at vi har lykket med å sette et bredt fokus på arbeidet med elevenes psykososiale miljø.

Fylkesmannen opplever også at flere foreldre tar kontakt i spørsmål vedrørende psykososialt miljø og en økning i klagesaker på området. Vi mener dette er en positiv effekt av tilsynet gjennom at flere foreldre oppdager at det er mulig å kontakte Fylkesmannen i slike saker.

Fylkesmannen anser at vi har god kompetanse på området og det er flere medarbeidere som deltar i utviklingen og gjennomføringen av våre tilsyn. Våre tilsynsteam er som hovedregel satt sammen av juridisk og pedagogisk kompetanse. Basert på de erfaringene vi har gjort gjennom tilsynene har vi utviklet et opplegg for skoleeier og skoleleder i fylket der vi gjennom veiledning og refleksjon øker skolenes kompetanse på området.

Fylkesmannen opplever at skolene og skoleeier retter opp pålegg som blir gitt i tilsynene. Der vi opplever at de ikke makter å endre praksis, følger vi opp i møter med skoleeier for å sikre at det blir tatt tak i de skolene som innen fristen ikke har klart å lukke pålegg som er gitt.

Fylkesmannen har også gjennomført oppfølgingstilsyn med to kommuner der fire skoler er representert. Vi har her kontrollert de lovbrudd som ble konstatert i det ordinære tilsynet og rettet opp. Her opplevde vi at en av fire skoler fikk pålegg som omfattet de samme lovbrudd som var gitt under det ordinære tilsynet, mens de tre øvrige skolene hadde etablert en mer varig praksis som hindret nye lovbrudd. Fylkesmannen mener disse oppfølgingstilsynene var nyttige og gir en indikasjon på om våre tilsyn har varig virkning innenfor de lovområdene vi kontrollerer.

Fylkesmannen har også gjennomført tilsyn med gjennomføringen av nasjonale prøver. Her er fem kommuner og 24 skoler kontrollert. Det er konstatert lovbrudd i alle kommuner. Fylkesmannen konstaterer på bakgrunn av dette tilsynet at det er stor ulikhet i hvor stor grad skoleeier er involvert i skolenes gjennomføring av de nasjonale prøvene. Ett av hovedfunnene er at det i for liten grad gjøres vurderinger av om prøven har noe å si for elevens opplæring og at det er for stor grad av sammenheng mellom vedtak om spesialundervisning og særskilt

31.2 Klagesaksbehandling

Antall klager på standpunkt karakterer økte i 2012, fra 43 til 53 saker. I 2011 ble cirka halvparten av klagen gitt medhold, mens majoriteten av klager ble gitt medhold (45) i 2012. Fylkesmannens vurdering er at det fortsatt synes å være et stort behov for veiledning på dette feltet. Det er også bekymringsfullt dersom denne tendensen indikerer at vurderingene som generelt ligger bak standpunkt karakterer ikke er i samsvar med føringer gitt i vurderingsforskriften. I saker der fylkesmannen ga klager medhold, ba vi om å få kopi av det nye vedtaket. Vi har fått kopi av 19 vedtak som viste at det opprinnelige vedtaket til skolen ble opprettholdt i 16 saker.

Nedgangen i antall klager om spesialundervisning fortsetter i 2012. Det er samme tendens som i 2011 og vi funderer over hvorfor klagen minker, mens antall elever som får spesialundervisning øker, også i Troms som i resten av landet.

Harstad kommune har foretatt relativt radikale endringer i skolestrukturen sin i 2012 og mange elever måtte derfor bytte nærskole. Dette er bakgrunnen for en stor økning i klageomfanget på saker om § 8-1. En annen side av dette var at kommunen hadde foretatt en saksbehandlingsfeil som førte til at 29 vedtakene ble gitt medhold og måtte omgjøres av kommunen.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	53	45	8	0	0	
Bortvisning, § 2-10	2	1	1	0	0	
Skyss, § 7-1	19	2	17	0	0	
Skoleplassering, § 8-1	46	29	17	0	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	19	4	0	15	0	Klage fra foreldre til 15 elever i en kommune der fylkesmannen sendte tilbake vedtakene for ny behandling
Spesialundervisning, § 5-1	16	12	2	2	0	
Sum	155	93	45	17		

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Embetet har fortsatt to medarbeidere som har ansvaret for arbeidet med GSI. Begge deltok på samlingen på Kyrkseterøra der årets innsamling ble forberedt.

I 2012 har vi ikke gjennomført egen opplæring knyttet til GSI-arbeidet. Dette så vi ikke som hensiktsmessig all den det bare var blitt gjort begrensede endringer i skjemaene ved årets innsamling.

Nytt av året var derimot pålogging til systemet via UBAS. Selv om vi ikke har noen fullgod oversikt over hvem som benyttet seg av denne muligheten for pålogging, er vårt bestemte inntrykk at de fleste som hadde slik rolle i UBAS også benyttet seg av denne måten for å logge seg på.

Både i forkant av innsamlingen og underveis sendte vi ut e-post med generell informasjon om GSI-rapporteringa og påminnelse til de som det kunne se ut som hadde utfordringer med å få nødvendig framdrift i arbeidet til å nå tidsfristene. Selve rapporteringen forløp fint, sett fra vårt ståsted. Når kommunene opplevde utfordringer underveis i rapporteringsarbeidet var det i hovedsak skoleeier som kontaktet oss for brukerstøtte. Vi har også drøftet hensiktsmessigheten av at de ulike innslagspunkter for feil og advarsler i GSI-skjemaet, med både leverandør og Udir.

Det er ulike forhold som rapporteres i GSI. Noen tall gir god statistisk informasjon, andre tall kan indikere mulige brudd på lov eller forskrift. Vi benytter GSI-tallene i eget analysearbeid. Dette kan være

aktuelt både i forbindelse med konkrete problemstillinger som oppstår eller ved generelt analysearbeid i avdelinga.

Det kan oppleves utfordrende å foreta en systematisk etterprøving av de tallene som er blitt lagt inn fra skoler og skoleeiere innenfor rimelig ressursrammer. Vi forutsetter derfor gjerne at skole, og deretter skoleeier, både kontrollerer egne tall, retter feil og kvitterer ut evt. advarsler før tallene videresendes til Fylkesmannen. I tillegg forsøker vi å kvalitetsikre tallene basert på både egen og Udirs revidering av disse.

Vi opplever samlet sett at vår måloppnåelse er god.

31.4 Informasjon og veiledning

Veiledning på regelverk

Fylkesmannen har to ganger i året samling med alle skoleeierne i fylket, også de private skolene. Her blir det alltid fokusert på viktige endringer i regelverket og satt fokus på viktige satsingsområder. Vi bruker vår juridiske kompetanse til å veilede skoleeierne på disse samlingene og mener vi lykkes med å formidle de nasjonale mål i utdanningspolitikken. Vi har også svært mange henvendelser som angår regelverket både fra skoleeiere, skoleledere og ikke minst foreldre. Ut fra vår kompetanse i avdelingen mener vi at de som henvender seg til oss med spørsmål og avklaringer om regelverket får god veiledning.

Formidling av resultater fra tilsyn

Fylkesmannen har på bakgrunn av erfaringene fra tilsynet med elevenes psykososiale miljø utviklet et eget veiledningsopplegg på området. Basert på vår kompetanse, erfaring fra tilsynene og kjennskap til kommuner/skoler har vi laget et opplegg som tar for seg de ulike sidene av lovverket som gjelder for området. Opplegget gjennomføres ved at vi slår sammen små kommuner og har egne opplegg med de store kommunene og inviterer skoleeier, skoleleder og en til fra hver skole til å delta. PPT inviteres også til samlingen. Vi gjennomgår lovverket, lar skolene jobbe i gruppe med spørsmål og oppsummerer i plenum. Både skoleeierne og kommunene må gjøre vurderinger av hvordan de kan øke sin handlingskompetanse på området. Vi inkluderer også de private skolene i dette opplegget. Fylkesmannen mener dette opplegget er et svært godt supplement til tilsynet. Vi når fram til alle skolene i kommunene i motsetning til tilsynet og tilbakemeldingen fra både skoleeier og skolene er udelt positive. Vi har gjennomført opplegget med tre kommuner i 2012, og vil nå fram til de øvrige i løpet av 2013.

Bedre læringsmiljø

Fylkesmannen har i forbindelse med alle tilsyn med elevenes psykososiale miljø informert om den femårige satsingen på bedre læringsmiljø. Vi mener dette har bidratt til at flere skoler kjenner til nettressursen og har tatt denne i bruk i sitt arbeid med læringsmiljøet. Fylkesmannen har også dette året fortsatt arbeidet med å bistå Utdanningsdirektoratet i arbeidet med prosjektet bedre skole-hjemsamarbeid. Gjennom vår oppfølging av de skoleeiere og skolene som deltar har vi bidratt til erfaringsutveksling mellom deltakende skoler og på den måten økt mulighet for å lykkes med prosjektet.

I forbindelse med manifest mot mobbing har vi gjennom hele året hatt et sterkt fokus på dette området. Fylkesmannen bruker alle arenaer der vi møter de ansvarlige i kommunene og skolene til å fokusere på viktigheten av å jobbe for å hindre mobbing. Vår fylkesmann har også engasjert seg personlig i dette arbeidet og embetet har brukt en betydelig andel av prosjektskjønnsmidler til prosjekter i kommunen som har arbeid mot mobbing som tema. Vi har også fulgt opp manifestets kampanjeuke og blant annet kartlagt den aktiviteten som var rundt om i kommunene. Ut fra den store aktiviteten i kommunene mener vi at vårt arbeid har vært med å bidra på en positiv måte.

Tilstandsrapporter

Fylkesmannen har helt siden kravet til årlig tilstandsrapport kom inn i lovverket hatt et fokus på dette rettet mot kommunene. Kommunene tar ofte kontakt med Fylkesmannen i forbindelse med sitt arbeid med rapportene og vi mener vi har lykkes godt i å styrke kommunenes gjennomføring av rapporteringen.

Bruk av verktøy for skoleutvikling

Fylkesmannen har hatt og har et kontinuerlig fokus på bruk av de verktøy som ligger i NKVS. Vi har særlig hatt et sterkt fokus på bruken av elevundersøkelsen i forhold til satsingen på elevenes psykososiale miljø. Vi følger

opp at skolene gjennomfører undersøkelsen og bruker resultatene i sitt arbeid. Fylkesmannen bruker også resultatene fra elevundersøkelsen aktivt både i forbindelse med tilsyn og i øvrige møter med skoleeierne. Vi mener vårt sterke fokus på denne undersøkelsen har bidratt til at flere gjennomfører undersøkelsen og bruker resultatene i sitt arbeid med kvalitetsutvikling.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

PAS OG PGS

Fylkesmannen har gjennom det siste året fått litt færre henvendelser knyttet til PAS og PGS. Dette vitner trolig om en bedre kunnskap og bedre ferdigheter knyttet til bruken enn tidligere. Henvendelsene vi får er i hovedsak knyttet til **påmeldinger** til nasjonale prøver og eksamen. Vi har også fått en del henvendelser knyttet til **gjennomføringen** i PGS, f.eks utfordringer knyttet til gjennomføringen som kan synes å skyldes PGS.

Vi gir i hovedsak brukerstøtte og veiledning på telefon eller pr. epost. Vi gjorde en vurdering av om vi skulle iverksette opplæringstiltak, men fikk lite tilbakemelding fra grunnskolen om behov at dette utgikk. Når det gjelder videregående skole var interessen noe større, og Fylkesmannen deltar på eksamensmøtene som fylkeskommunen arrangerer for rektorer/eksamensansvarlige. Fylkesmannen bruker slike muligheter for å informere om behovet for sensorer, og problemstillinger som Fylkesmannen har i forbindelse med PAS og de videregående skoler.

I forbindelse med Våreksamen 2012, fikk Fylkesmannen i Troms store vansker med PAS systemet i forhold til oppgjørsskjema. Systemet sluttet å fungere etter kl 1200, sannsynlig pga av stor belastning. Dermed ble det en stor ekstrabelastning og etterarbeid siden vi ikke kunne ferdigstille honorarskjemaene mens sensorene var tilstede. Dette er problemer som har vært opplevd ved tidligere fellessensurmøter, og innrapportert tidligere til PAS-hjelpen.

Feilmeldinger og andre henvendelser som vi selv ikke kan besvare viderefremmes til Udir/PAS-hjelpen. Vi ser fortsatt at det er økt trykk på henvendelser knyttet til PAS/PGS i forbindelse med prøver, og vi søker derfor å planlegge vår aktivitet på en slik måte at vi alltid har PAS-kompetanse hos FM.

Vår oppfatning er fortsatt at vi er avhengig av å bli utfordret med henvendelser og feilmeldinger for at vi skal kunne gi god brukerstøtte og veiledning!

NASJONALE PRØVER

I forbindelse med årets gjennomføring satte vi litt ekstra fokus på gjennomføringen som følge av at vi planla tilsyn med prøvene. Vi presenterte våre planer for skoleeierne våren 2012, og vi sendte ut eget skriv til alle skoleeierne der vi informerte om de nasjonale prøvene.

Det gir kanskje, på tross av vår relativt store markedsføring av tilsynet med gjennomføring av prøvene, grunn til ettertanke at det ikke i vesentlig grad ser ut som om dette har påvirket verken andelen fritak, eller rutinen for påmelding og registrering av status. Troms fylke har fortsatt større fritaksprosent på alle prøvene enn nasjonalt gjennomsnitt.

Selve gjennomføringen, forløp som tidligere sagt greit. Vi fikk imidlertid en del henvendelser som gikk på uforklarlige feil under gjennomføring, gjerne der mangelfulle besvarelser ble levert. I noen av disse tilfellene tok skolen kontakt med oss med spørsmål om eleven kunne få anledning til å gjennomføre prøven på nytt. De fleste slike henvendelser ble videresendt til Udir. Samlet sett vil vi si at de fleste slike saker løste seg til beste for, i første rekke, eleven. FM opplevde det imidlertid også som tilfeldig og litt uforutsigbart hvorvidt det ble åpnet for ny prøve. Vi opplevde etterhvert at Udir ble mer imøtekommende når det gjaldt å åpne for ny prøve, også når det ikke var opplagt at feilen lå i det sentrale systemet. Med tanke på den prestisje og forventning som er knyttet til deltakelsen og resultatene mener vi det er nødvendig å avklare hva som skal muliggjøre en reåpning av prøven i de enkelte tilfeller, og hvem som skal gjøre dette. En får fortsatt en følelse av at dette avhenger av kapasitet og ikke av ei konkret vurdering av den enkelte sak. Hva med at FM, med sin nære kjennskap til skolene/skoleeierne, får et ansvar for disse vurderingene - eller i alle fall får sine synspunkt vektlagt når Udir tar en avgjørelse?

Vi mener samlet sett at våre mål er nådd.

ELEKTRONISKE KARTLEGGINGSPRØVER

Fylkesmannen holdt seg orientert om hvordan skolene jobbet i forbindelse med kartleggingsprøver. Noen problemstillinger omkring PAS ble løst i samarbeide mellom skolene, fylkeskommunen og Fylkesmannen

EKSAMEN I GRUNNSKOLE OG GRUNNSKOLEOPPLÆRING FOR VOKSNE

Det ble gjennomført felles sensorskolering i engelsk for eksamen grunnskole og eksamen grunnskoleopplæring voksne. Også i år valgte vi, som et rekrutteringstiltak, å invitere to ekstra fagpersoner fra hvert fylke til skoleringa. Skoleringa ble gjennomført i Tromsø.

Også i 2012 var det en utfordring å få foreslått tilstrekkelig antall fagpersoner fra Troms til at vi fikk et reelt grunnlag for velge. Av foreslåtte fagpersoner er Tromsø kommune den klart mest aktive skoleeier. Dette gjelder alle fag. Det er enkle skoleeiere som aldri, eller i beste fall svært sjelden, har sørget for at det blir foreslått potensielle sensorer fra egne skoler. Dette er etter vår vurdering ikke bare et spørsmål om vår evne til å oppnevne sensorer forringes, men er også et spørsmål om hvorvidt kompetansen knyttet til vurdering forringes i mange skoler/kommuner i fylket vårt.

Sensuren ble gjennomført uten spesielle utfordringer og fellessensuren ble gjennomført i Tromsø

KLAGESENSUR

Vårt ansvar knyttet seg til klagesensur for faget engelsk både i grunnskolen og i grunnskoleopplæringa for voksne. Vi mottok samlet sett færre klager enn året før, så mange færre at vi vurderte om dette kunne være en tendens.

2011: 226 klager, som utgjorde 1,07%

2012: 159 klager, som utgjorde 0,79%

Vi oppnevnte tilsammen 15 sensorer til 5 klagenemnder. Før årets klagesensur gjorde vi noen endringer knyttet til selve organiseringen. Vi hadde på forhånd laget en tydeligere struktur på selve sensuren enn året før. Dette gikk bl.a. på å kvalitetssikre de begrunnelsene som klagenemndene brukte. Vi mener dette bl.a. bidro til økt likebehandling av de som hadde valgt å klage. Ved årets sensur ble resultatet:

Bedre karakter: 66 (derav 6 karakterer satt opp med mer enn en verdi)

Opprettholdelse av karakter: 88

Nedsatt karakter: 0

For grunnskoleeksamen for voksne ble 4 av 5 innkomne klager gitt medhold.

Også i år var det det et par klager som ikke nådde oss i tide. Disse ble behandlet på telefonsensur i etterkant.

Målen for oppdraget vurderes samlet sett som nådd.

EKSAMEN I VIDEREGÅENDE SKOLE

Troms fylkeskommune har et velorganisert system omkring eksamensavvikling, og kontakt med skolene. Egen eksamensansvarlig hos fylkeskommunen koordinerer kontakten mellom skolene og Fylkesmannen. Troms fylkeskommune deltok i forsøket med bruk av internett til eksamen. I samarbeide med U-dir, ble sensoropplæringen koordinert på en god måte. Fylkesmannen i Troms fikk spesielt ansvar for sensorskoleringen i norsk hovedmål og norsk sidemål. Oppnevning av sensorer fungerte godt i PAS. Under fellessensuren fungerte PAS godt, bortsett fra store utfordringer i forbindelse med ferdigstilling av honorarskjema.

Ved Tromsskolene har vi for få fagpersoner som blir foreslått til sensorarbeide. Sammen med Troms fylkeskommune, prøver Fylkesmannen å oppfordre til økt interesse for sensorarbeide. Egne stimuleringsstiltak blir utprøvd av fylkeskommunen.

Kommentar økonomi:

Av medgått beløp på resultatområde 31.5 utgjør honorar til sensroer (samlet for grunn- og videregående skole) tilsammen kr. 5.538.572,-.

Fylkesmannen i Troms

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		Det er bare i liten grad vi benytter resultater fra prøver og eksamener direkte i tilsynsarbeidet. I 2012 har vi imidlertid kjørt tilsyn i fem kommuner knyttet til selve gjennomføringen av nasjonale prøver. Vi har også bedt kommuner som vi mener har planlagt å ikke gjennomføre eksamen (f.eks norsk og engelsk grunnskolen) IKT-basert om å redegjøre overfor oss. Dette gjaldt sju kommuner og en privat skole.

	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Andelen fritak: NPLES05 Troms: 5,8% NPLES05 Nasjonalt: 4,8% NPLES08 Troms: 3,0% NPLES08 Nasjonalt: 2,6% NPENG05 Troms: 5,7% NPENG05 Nasjonalt: 3,7% NPENG08 Troms: 2,9% NPENG08 Nasjonalt: 1,9% NPREG05 Troms: 4,3% NPREG05 Nasjonalt: 3,1% NPREG08 Troms: 2,8% NPREG08 Nasjonalt: 1,9% Forskjellene mellom Troms/nasjonalt blir gjerne litt mindre dersom vi tar hensyn til manglende besvarelser og de reelle GSI-tallene. Men også disse tallene bekrefter at Troms generelt har høyere andel	Det er stor forskjell mellom kommunene, delvis også på de enkelte prøvene. Dette er likevel i beste fall bare en indikator på fritakspraksis i de enkelte kommunene.	Det er kommuner med få elever som får stor andel fritak, mens andre igjen har liten andel. Vår oppfatning er likevel ikke at den ene har "feil" fritakspraksis, mens den andre har "riktig". Vi plukket bl.a. ut en av de kommunene i Troms med høyest andel fritak over flere år i forbindelse med tilsyn på gjennomføringen av prøvene. Tilsynet alene er imidlertid trolig lite egnet til å bringe oss nærmere svaret på denne problemstillingen verken i denne kommunen eller i andre.	Det er også utfordrende. Den generelle tendensen er jo at fritaksprosenten øker i hele landet. Erfaringene fra tilsynene vi har gjennomført er imidlertid både at dette bør aktualiseres, evt. følges opp med nye tilsyn overfor skoleeierne i fylket, men samtidig gjøres på en sånn måte at elever som bør fritas nettopp blir det. Vi har ikke iverksatt systematiske tiltak, utover tilsynene, knyttet til dette (bortsett fra informasjon og veiledning).

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap.225 post 24 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere.

Fylkesmannen har forvaltet dette tilskuddet etter retningslinjene. Beleggslister fra UDI region Nord har kommet uoppfordret i god tid før søknadsbehandlingen. Det ble avdekt få avvik mellom søknader fra kommuner og beleggslister fra UDI. Ut fra refusjonssøknadene fra kommunene ser det ut til at de aller fleste barn i grunnskolealder får grunnskoleopplæring meget raskt etter at de har ankommet asylmottakene.

Kap 225 post 66 Tilskudd til samisk i grunnopplæringen

Fylkesmannen forvalter tilskuddet etter retningslinjene og det rapporteres tre ganger årlig til udir gjennom tertialrapportene. Fylkesmannen sikrer gjennom ordningen at kommunene blir påminnet om rettigheter elever har etter opplæringsloven § 6-2. Gjennom vår informasjon og oppfølging av skoleeierne mener vi at elever i fylket som har rettigheter etter § 6-2 får disse oppfylt.

Kap.225 post 67 Finsk i grunnopplæringen

Embetet forvalter ordningen i tråd med retningslinjene og det rapporteres tre ganger årlig som følge av tertialrapporteringen.

Fylkesmannen mener at vi gjennom ordningen er med å sikre at elever med rettigheter til å lære finsk som andrespråk får denne retten oppfylt. Som et ledd i forvaltningen av tilskuddene gis det årlig informasjon til skoleeierne om de rettigheter og plikter som opplæringsloven § 2-7 gir.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

GNIST- arbeidet i Troms våren 2012 dreide seg i stor grad om forberedelser til utdanningsmessa i januar. Der deltok studentambassadører fra lærerutdanninga i Tromsø og Alta, representanter fra Gnistpartnerskapet; Utdanningsforbundet, fylkesmannen og Universitetet i Tromsø og representant fra Kunnskapsdepartementet. Vi registrerte stor interesse blant ungdommene som besøkte standen og vi fikk medieoppslag i den lokale pressen. I tillegg til filmen "Har du det i deg?", utdeling av epler og informasjon til besøkende, hadde vi laget en quizz med spørsmål knyttet til læreryrket. Vi trakk ut svar og ringte opp "vinnere" flere ganger i løpet av messedagene og de fikk t-skjorte i premie. Gjennom en skriftlig spørreundersøkelse fikk vi innspill om den formelle kompetansen lærerne har i fylket i engelsk, matematikk, norsk og "andre fag" og hvilke fag de underviste i. Dette ble gjort for å kunne veilede lærerstudenter når det gjaldt aktuelle fagvalg, men skulle også gi skoleeierne en oversikt over hvilke fag de burde prioritee når det gjelder etter- og videreutdanning av lærere. Resultatene ble presentert på møter med skoleeierne der også lærerutdannerne deltok. Ellers lyste vi ut prosjektleder stilling og den ble besatt 1. desember. Fylkesmannen ser resultater av GNIST satsingen ved at det er blitt flere søkere til lærerutdanning, men samtidig viser det seg at svært mange søkere fortsatt ikke er kvalifisert.

KOMPETANSE FOR KVALITET - VIDEREUTDANNING

I 2012 er det 15 av 26 (inkludert Svalbard) kommuner som har benyttet seg av vikarmidler til videreutdanning jf. Kompetanse for kvalitet. I tillegg har 4 private skoler og Troms fylkeskommune benyttet seg av tilbudet.

Lærerne/skoleeierne i Troms godkjente lærernes søknader på til sammen 56 av de statlig frikjøpte studieplassene. I tillegg ble det fordelt vikarmidler til 20 andre studier av omfang på 30 stp. Alle skoleeierne fikk innfridd sine ønsker.

Også i årets søkerprosess ble vi nødt til å logge oss på som de enkelte skoleeierne for å finne ut av hvilke skoleeiere vi skulle henvende seg til oss med spørsmål og evt. tilbud om veiledning omkring søknadsprosessen og strategien. Den rapporten vi fikk fra Udir var intetsigende. Det ville ha lettet arbeidet for Fylkesmannen dersom også vi hadde tilgang til søknadsportalen på samme måte som Udir.

KOMPETANSE FOR KVALITET – ETTERUTDANNING

Fylkesmannen i Troms fordelte 1,64 millioner kroner til etterutdanning i Troms i 2012. Etterutdanningsmidlene var veldig begrensede i forhold til søknadene fra kommunene. For at vi skulle kunne innfri alle kommunenes høyest prioriterte etterutdanningstiltak måtte vi hatt minst 2 millioner til fordeling.

I år som i fjor er vår generelle erfaring er at det fortsatt er et større ønske om etterutdanning blant skolelederne enn det er om videreutdanning. Dette kommer nok også til uttrykk i de kompetanseplanene skoleeier har levert inn i forbindelse med søknad om midler. Disse planene preges i liten grad av at et spesifikt framtidig fagbehov er beskrevet. Litt forenklet tilsier derfor vår vurdering at det er svært viktig å utvikle et egnet redskap som setter skoleeierne i stand til å skaffe oversikt over kompetansebehovet både på kortere og lenger sikt. Dette vil kunne bli et nødvendig grunnlag for å kunne foreta ei vurdering av konsekvensene – med påfølgende tiltak. Dette vil igjen kunne bidra til at nødvendige og hensiktsmessige tiltak kan settes inn (indirekte også ved at universitet og høyskole med vesentlig større presisjon kan planlegge sine tilbud!).

32.3 Skoleporten

Embetet bruker rapportportalens statusfelt for å se til at skolene gjennomfører de ulike brukerundersøkelsene. Vi har her et særlig blikk på gjennomføringen av den obligatoriske delen av Elevundersøkelsen.

I møte med skoleeierne er det lagt inn informasjon om bruken av rapportportalen slik at skolene og kommunene kan gjennomføre sine egne analyser. Embetet gjennomfører en egen fagdag med tema elevenes psykososiale miljø for skoleeiere og skoleledere i samtlige kommuner. Her blir det også veiledet på hvordan skoler og kommuner kan bruke portalen til eget kvalitetsarbeid. Gjennom disse rundene med veiledning har vi oppnådd større fokus på hvordan skoleportens verktøy kan brukes i skoler og kommuner.

Embetets veiledning til kommunene i forbindelse med tilstandsrapporten er med å sikre at disse blir ferdigstilt og gjenstand for politisk behandling.

Embetet har et eget anlyseteam som i hovedsak bruker data fra skoleporten i sitt arbeide. Dette gjelder planlegging av tilsyn men er også viktig i fylkesmannens møter med kommunene. Før møter med kommunene utarbeides det et kommunebilde for hver kommune der det settes fokus på kommunale utfordringer innenfor de ulike sektorene. I dette arbeidet bruker vi aktivt data fra skoleporten til å få fram bilde av den enkelte kommunes ståsted innefor utdanningsområdet.

32.4 Erfaring- og kunnskapsinnhenting

Nytt fag på ungdomstrinnet - arbeidslivsfag

Fylkesmannen har informert om de endringer som er gjort i regelverket og som gjør det mulig for skolene å etablere faget uten at de må søke om forsøk. Vi ser også at noen skoler som ikke deltok i prosjektet har startet med arbeidslivsfag. Vi har også gjennomført regional nettverkssamling for skoler og skoleeiere som er omfattet av forsøket. Samlingen er gjennomført i samarbeid med Fylkesmennene i Nordland og Finnmark. Nettverkssamlingen har særlig fokusert på vurdering i faget og gjennomføring av praktisk muntlig eksamen. Dette har bidratt til at skolene som deltar i forsøket har fått bedre kompetanse på vurdering og praktisk hjelp til gjennomføring av eksamen.

Lokale prosjekter om skole-hjemsamarbeid

Fylkesmannen har hatt et nært samarbeid med Utdanningsdirektoratet i arbeidet med dette prosjektet. Vi har også tett kontakt med skoleeierne i de kommunene som deltar. Kommunenes rapporteringer om utviklingen av prosjektet er oppsummert og oversendt Utdanningsdirektoratet. Vi har også egne møter med de deltakende kommunene der også skolene er med. Dette bidrar til erfaringsspredning og er med på å styrke de lokale prosjektene. Fylkesmannen har også bidratt med innlegg på samlinger i regi av prosjektet i to av de tre kommunen som deltar.

Forsøk med fremmedspråk

Fylkesmannen har bistått Utdanningsdirektoratet i arbeidet med gjennomføring av Forsøk med fremmedspråk

som felles fag på 6.-7. årstrinn 2010-2012. Embetet har rapportert om kommunenes bruk av midlene og tildelt midler til skoleeiere for 2012 basert på rapportering og innmeldte behov. I Troms har kommunene Tromsø, Harstad, Skjervøy og Torsken totalt 7 grupper som fikk opplæring i tysk (1 gruppe) og spansk (6 grupper). Forsøk med fremmedspråk ble avsluttet i 2012 og skolene som deltok var svært fornøyd, både når det gjaldt den faglige oppfølgingen som lærerne hadde fått og med elevenes læringsutbytte og engasjement.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Resultatkrav 32.5: Embetene skal gi en selvstendig sammenstilling og vurdering av den dokumentasjon de samler inn gjennom dialog med kommunene og fylkeskommunen når det gjelder strategier og tiltak på dette området.

I Troms er det 25 kommuner og PP-tjenesten er i stor grad organisert som interkommunale kontor:

PPT for Sør Troms: Harstad, Skånland, Kvæfjord, Bjarkøy, Ibestad, Gratangen

PPT for Salangen, Lavangen og Dyrøy

PPT for Indre- Midt Troms: Bardu og Målselv

PPT for Ytre Midt- Troms: Lenvik, Sørreisa, Torsken, Berg Tranøy

PPT for Balsfjord, Lyngen, Storfjord

PPT for Tromsø og Karlsøy

PPT for Nord-Troms: Kvæningen, Nordreisa, Kåfjord

PPT for Skjervøy

Troms fylkeskommune organiserte en egen PP-tjeneste for videregående skoler fra 2011, etter at tjenesten tidligere var en del av den interkommunale PP-tjenesten.

Fylkesmannens vurderinger er basert på rapporter fra 21 av 25 kommuner og Troms fylkeskommune. Fire kommuner responderte ikke, til tross for relativ lang frist og purringer.

Spørsmål 1: Strategier for å få kortere saksbehandlingstid

På bakgrunnen av rapporteringen vurderer Fylkesmannen at storparten av skoleeierne i fylket har strategier som er egnet til å få ned saksbehandlingstiden i saker som gjelder spesialundervisning. En del kommuner har utarbeidet håndbok for spesialundervisning der det blir presisert hvilke prosesser som skal igangsettes når, og hvem som er ansvarlig. Andre kommuner har satt opp såkalte handlingshjul i samarbeid med PPT, mens andre kommuner opplyser at PPT har effektive rutiner som gjør at fasen mellom tilmelding, utredning og vedtak er kort. Tre kommuner oppgir at de ikke har spesielle strategier, men opplyser samtidig at saksbehandlingstiden ikke er spesiell lang.

Spørsmål 2: Strategier for å snu spesialundervisningskurven

De fleste kommunene har satt i gang tiltak for å snu spesialundervisningskurven, men sier samtidig at de fortsatt er i startfasen og at de fleste vedtakene blir fattet for elever som er kommet relativt langt i skoleløpet. Dette går også fram av GSI siste år. Av tiltak som er igangsatt i fylket kan nevnes et samarbeidsprosjekt mellom PPT i Bardu/ Målselv og PPT for Salangen, Lavangen og Dyrøy som kalles LP-modellen (Læringsmiljø og pedagogisk analyse). Lillegården kompetansesenter er faglig veileder og målgruppen er barnehage og elever på småskoletrinnet. Andre kommuner nevner prosjektet «Tidlig innsats i barnehage og skole», mens andre satser på Ny Giv. Harstad kommune har styrket barnetrinnet med 14 stillinger og har igangsatt et prosjekt for å øke matte- og leseopplæringen. Harstad kommune har i 2012/13 også med to skoler som piloterer skolebasert kompetanseutvikling som ledd i ungdomstrinnsmeldingen. Høsten 2011 arrangerte Fylkesmannen en dagskonferanse som vi kalte "*Hvordan lykkes med spesialundervisningen?*" Målgruppen var skoleeiere, skoleledere, ansvarlig for spesialpedagogisk tilrettelegging i skolen, fagpersoner i PPT, Statped Nord og andre inviterte. Bakgrunn for samlingen var Riksrevisjonens undersøkelse av spesialundervisningen i grunnskolen (Dokument 3-7 2010/11). Rapporteringen som ble gjennomført i 2012 viser at Handlingshjulet er blitt et

«begrep» i fylket og har ført til et bedre og tettere samarbeid mellom PPT og skolene. En av kommunene opplyser at plan for tidlig innsats ble strøket på budsjettet i 2012 og kommunen er derved blitt hengende etter i arbeidet. Troms fylkeskommune nevner prosjektet Ny Giv og at det blir satset på å øke kompetansen til lærere som har spesialundervisning. Fylkesmannens vurdering er at alle disse tiltakene viser i sum at skoleeierne i fylket jobber relativt systematisk for å snu spesialundervisningskurven.

Spørsmål 3: Strategier for å styrke PP-tjenestens systemrettede arbeid

Majoriteten av skoleeierne svarer positivt på dette spørsmålet og viser blant annet til prosjekt som Tidlig innsats og LP-modellen som fordrer et tett samarbeid mellom skole og PP-tjenesten. I tillegg nevner flere kommuner samarbeidet som foregår i forbindelse med det såkalte Handlingshjulet som de fleste har innført. Storfjord kommune nevner at PPT er med i et nytt kommunalt ressursteam som foreløpig har hatt to samlinger. Troms fylkeskommune benytter også Handlingshjulet og bruk av dette har vært tema på rektormøter i videregående skole. Fylkesmannens vurdering er at det er igangsatt gode strategier for å styrke mulighetene for PPT til å jobbe systemrettet, men det store bildet er at systemrettet arbeid fortsatt utgjør en mindre del av den totale arbeidsmengden i tjenesten.

Forøvrig deltar vi på møter med lederne i PPT to ganger årlig der ulike problemstillinger vedrørende spesialundervisning og tilpasset opplæring drøftes. Målet er å få til en felles forståelse av lovområdet og øke regeletterlevelsen.

Avslutningsvis kan vi nevne at vi i desember 2012 sendte ut et brev til skoleeierne for å få kartlagt hvordan individuelt tildelte timer til spesialundervisning blir gitt - enten som årstimer eller som uketimer, og hvordan samarbeidet med PPT er i forhold til dette. Bakgrunnen for vår henvendelse er at klagesaker har vist at det skjer et relativt stort bortfall av timer til spesialundervisning som følge av sykdom blant lærere, feriedager, eksamensperioder og i måneder med bevegelige fridager. I en sak var bortfallet opp mot 30 %.

Fylkesmannens konklusjon på dette området er at måloppnåelen er god og vår vurdering er at oppvekst - og utdanningsavdelingen samlet sett har god kompetanse for å oppfylle oppdraget.

32.6 Utviklingsarbeid- urfolk og nasjonale minoriteter

Finsk som andrespråk

Fylkesmannen har også i 2012 samarbeidet med Fylkesmannen i Finnmark om finsk som andrespråk. Det har i 2012 blitt utarbeidet et eget læreverk i kvensk. Basert på midler fra Fylkesmennene i Troms og Finnmark har en lærer med kompetanse i kvensk utviklet en egen lærebok for bruk på småtrinnet. Selve arbeidet er ferdig, og trykking vil skje i vårhalvåret 2013. Boka vil være klar til oppstart av skoleåret 2013/14. Arbeidet med å utvikle lærebok i finsk som andrespråk for ungdomstrinnet er også i slutfasen og denne boka vil også kunne være klar til oppstart av nytt skoleår.

Fylkesmannen har også i 2012 gjennomført kompetansehevingskurs for lærere som underviser i faget finsk som andrespråk. Samlingen i 2012 hadde særlig fokus på tospråklighet og hva dette har å bety for elevens læring. Gode forelesere fra blant annet Universitetet i Tromsø bidro til en faglig god samling. Fylkesmannen mener disse samlingene er svært vellykket og bidrar til økt kompetanse hos lærerne og dermed bedre kvalitet på undervisningen for elevene. Det er også gjennom disse samlingene at Fylkesmennene i Finnmark og Troms har utfordret lærere med god kompetanse til å lage læreverk som er tilpasset gjeldende læreplaner i faget. Dette arbeidet har gitt svært gode resultater og vi har fått flere nye læreverk uten store kostnader.

Samisk

Fylkesmannen har fortsatt samarbeidet med Fylkesmennene i Finnmark og Nordland, Sametinget og Samisk høyskole. Samarbeidstema har vært rekruttering av kvalifiserte lærere, etter og videreutdanning samt skoleeierens oppfyllelse av lovverket.

Nordområdesatsing

Fylkesmannen har på dette området samarbeidet med Fylkesmannen i Finnmark og Fylkesmannen i Nordland om gjennomføring av *Strategiplan for samarbeid om oppvekst- og utdanningsområdet i nordområdene 2011-2015*. Fylkesmannen i Finnmark har hatt prosjektledelsen i dette prosjektet, mens de øvrige to embetene har bidratt med utlysning av prosjektmidler og utvelgelse av prosjektskoler/barnehager. I tillegg til styringsgruppen som ble dannet ved oppstart av prosjektet ble det i løpet av 2012 også dannet en arbeidsgruppe med ansatte fra alle tre embetene. Dette har etter vårt syn bidratt til et bedre samarbeid og gitt de to øvrige embetene større innflytelse i prosjektet enn tidligere. I tillegg til samarbeidet mellom embetene har det i prosjektet har også vært samarbeid med Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring og Nasjonalt senter for Kunst og kultur i opplæringen.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen anser at forvaltningen av statlige tilskudd på barnehageområdet er gjennomført etter retningslinjene som gjelder for den enkelte tilskuddsordning og bestemmelsene i rundskriv. Vi har herunder overholdt forvaltningslovens regel om saksbehandlingstid. En søknad om investeringstilskudd, etterslep fra 2011 har tatt uforholdsmessig lang tid å behandle på grunn av at kommunen hadde problemer med å fremskaffe dokumentasjon på byggekostnader. Saken ble behandlet i desember 2012.

Fylkesmannen har inneværende år ikke mottatt klager på vedtak om tilskudd.

Det er gjennomført stikkprøver med 4 kommuner på tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn. Det er ikke funnet avvik ved stikkprøvene.

Vi har ikke hatt etterslep på søknader om driftstilskudd eller klager på vedtak om tilskudd i 2012.

33.2 Klagesaksbehandling

Måloppnåelsen på området er tilfredsstillende. Fylkesmannen har fulgt forvaltningslovens regel om saksbehandlingstid og begrunnet alle vedtak. Vi vurderer at vi har tilstrekkelig med ressurser og god kompetanse når det gjelder barnehageloven generelt. Vi mener likevel at det er nødvendig med diskusjoner omkring regelverket innad på det enkelte embete, regionalt og nasjonalt for å få en økt felles forståelse. Dette for at klagebehandlingen skal bli mer lik i hele landet.

Ved behandling av klagesaker om økonomisk likeverdig behandling benyttes økonomisk, juridisk og barnehagefaglig kompetanse som finnes på embetet. Det har vært utfordrende med Utdanningsdirektoratets endringer i forståelsen av regelverket underveis. Vi får mange henvendelser om forståelsen av dette regelverket.

For å sikre kvaliteten i klagesaksbehandlingen har vi som rutine at sakene alltid blir lest og vurdert av to saksbehandlere.

I tillegg har vi mottatt en del beklagelser fra foreldre som er misfornøyde med innholdet og det psykososiale miljøet i barnehagene. Siden foreldre per dags dato ikke har anledning til å klage på det psykososiale miljøet i barnehagen sendes sakene til den aktuelle kommune med anmodning om å utøve tilsyn og komme med orientering om tiltak som er igangsatt.

Fylkesmannens veiledning og skriftlige tilbakemeldinger til kommunene og foreldre bidrar ofte til at henvendelsene ikke fører til konkrete klagesaker. Fylkesmannen prioriterer å bruke tid på dette arbeidet.

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	0	7	1	0	8
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Merknad					

I Troms fylke har vi generelt få klagesaker på barnehageområdet. Antall klagesaker om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd har økt med 4 saker fra 2011, dvs 50 %. Samtlige klager er kommet fra vår største kommune, Tromsø. Vi opplever at kommunene i Troms følger regelverket på området.

33.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har gjennom dialog, veiledning og møter med kommunene informert om kommunenes ansvar som barnehagemyndighet. I tillegg har vi gitt informasjon og veiledning både skriftlig og muntlig om tolking av barnehageloven, forståelse av rundskriv og regelverk generelt. Også i 2012 har vi hatt mange henvendelser som gjelder tolking av barnehageloven med forskrifter. Spesielt gjelder det spørsmål omkring norm for pedagogisk bemanning, midlertidige dispensasjoner og forskrift om likeverdig økonomisk behandling og rammefinansiering av sektoren.

Valg av tema for informasjonsmøter og regelverkssamlinger med kommuner og barnehageeiere foretas ut fra nasjonale føringer og kjennskap til kommuner gjennom tilsyn, klagesaker, media og øvrige henvendelser. Regionkontaktene er også viktige dialogparter ved vurdering av hvilke tema det er behov for å veilede om på møter med kommunene.

Når Fylkesmannen arrangerer regelverksamlinger og møter er både kommunen som barnehagemyndighet og barnehageeiere målgruppe. Inneværende år har vi arrangert samlinger om regelverket om likeverdig økonomisk behandling for kommuner med private barnehager, arbeidsseminar for kommunene om kommunen som tilsyns- og godkjenningmyndighet. I tillegg har vi arrangert en fagdag om NOU 1/12 - til barnas beste - "morgendagens regelverk og dialogmøte med kommuner med samiske barn/barnehager". Vi har og arrangert regelverksamling for kommuner og PPT-kontor om spesialpedagogisk hjelp i barnehagene. I år har vi fått gode tilbakemeldinger når det gjelder arbeidsform og tema på våre samlinger.

Også i 2012 har det vært mange henvendelser fra barnehageeiere og kommuner som gjelder forskrift om likeverdig økonomisk behandling og rammefinansiering av sektoren. De fleste henvendelsene har handlet om refusjonsbestemmelsene, avregning, telling av barn ved beregning av tilskudd og etterjustering og streik og etterjustering av tilskudd.

Gjennom regelverksamling og veiledning er vi blitt kjent med at våre kommuner i stor grad har taklet overgangen til rammefinansiering. Vi anser at målet om aktiv veiledning av kommunene om forskrift om likeverdig behandling av barnehager er nådd.

Vi har i 2012 innhentet kommunale planer for å oppfylle retten til barnehageplass og fått oversikt over kommunenes vurderinger av dagens og framtidige behov. Alle kommunene oppfylte retten til barnehageplass ved hovedopptaket. Dimensjonering av sektoren og retten til barnehageplass tas opp som særskilt tema når Fylkesmannens lederteam har dialogmøter med kommuneledelsen. (Det avvikles 5-10 slike møter per år). I tillegg har vi gitt innspill til kommunenes arbeid med planstrategier og til samfunnsdelen i en kommuneplan som gjelder dimensjonering barnehagetilbudet /arealdisponering og den lovfestede retten til barnehageplass.

Vi mener at våre "møteplasser" med kommunene som barnehagemyndighet og barnehageeiere ivaretar behovet for dialog og veiledning.

Vi opplever at mangelen på tilgjengelige verktøy for nasjonal og fylkesvis barnehagestatistikk hindrer oss i gode analyser av barnehagesektoren i fylket.

33.4 Tilsyn

Fylkesmannen har oppfylt mål i forhold til oppdrag og resultatkrav. Vi har gjennomført tilsyn med seks kommuner etter systemrevisjonsmetoden. Det var i utgangspunktet planlagt fem tilsyn i 2012, men vi valgte også utøve tilsyn med Salangen kommune på bakgrunn av stor mangel på førskolelærere og mange dispensasjoner. Dette kom fram av KOSTRA tall per 15.12.2011. Kopi av alle tilsynsrapporter er fortløpende lagt ut på vår hjemmeside og sendt til Utdanningsdirektoratet.

I tillegg har vi satt i gang et skriftlig tilsyn med Tromsø kommune som godkjenningsmyndighet. Som dokumentasjon for dette tilsynet har vi bedt om å få tilsendt godkjenningsdokumenter for samtlige private og kommunale barnehager. Vi ser at skjema F- 41/98 om godkjenning av barnehager, gjør at kommunen ikke foretar en konkret vurdering av barnehagens egnethet jf. §§ 1, 1a og 2. Vi mener derfor at skjemaet enten må oppdateres eller tas bort fra Utdanningsdirektoratets hjemmeside. Tilsynet er ikke avsluttet.

Tema for våre tilsyn har vært kommunenes tilsyn med offentlige og ikke offentlige barnehager, kommunen som godkjenningsmyndighet og kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning. Vi har hatt fokus på pedagognormen ved våre tilsyn, og opplever fremdeles at det er uklart hva som er vår hjemmel for å føre tilsyn med kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning. Vi har derfor sendt inn spørsmål om dette til Kunnskapsdepartementet/Utdanningsdirektoratet.

Vi mener at det ved annengangs tilsyn på de samme temaene har ført til en bedre klargjøring av kommunens to ulike roller som barnehageeier og barnehagemyndighet. Vi ser at flere kommuner har fått et mer bevisst forhold til rollen som tilsynsmyndighet og har begynt å føre tilsyn med barnehagene. Flere småkommuner samarbeider om gjennomføringen av tilsyn ved å etablere tilsynsteam. Vi har imidlertid sett at denne organiseringen ikke alltid er like godt forankret ved delegering i de enkelte kommunene. Dette har tilsynet vært med på å forbedre. Fokus på godkjenning har ført til at mange kommuner oppdaterer godkjenningene til dagens lovverk og fokus på dispensasjoner har ført til at flere kommuner utarbeider rutiner for saksbehandling av søknader om dispensasjon.

Fylkesmannen anser at vi har god kompetanse når det gjelder gjennomføringen av tilsyn. Vi er bevisste i sammesettingen av tilsynslag, og forsøker i størst mulig grad å gjennomføre tilsyn med både pedagogisk og juridisk kompetanse. Vi har hatt fokus på å utvikle kvaliteten på tilsynene. Utdanningsavdelingen tilstreber en felles innretning på skole- og barnehage tilsynene. Mal for varsel, rapport og oppfølging er derfor tilnærmet lik skolens. Vi evaluerer fortløpende det tilsynsarbeidet vi gjør, og vi tilpasser/endrer innretningen på tilsynet ut i fra de erfaringene vi gjør oss. Vi har etablert eget tilsynsforum internt på avdelingen, hvor metodikk, innretning og juridiske og pedagogiske spørsmål blir diskutert.

Når det er gitt pålegg om retting, er vi i dialog med kommunene og har i de fleste tilfeller fått tilbakemeldinger innen gitt frist. Alle kommuner blir fulgt opp av tilsynsleder.

FMTR

Tilsynsobjekt:	Nordreisa kommune
Tema/myndighetskrav:	•Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16. •Kommunen som godkjenningsmyndighet, jf. barnehageloven § 10, jf. barnehageloven §§ 1 og 2. •Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning, jf. barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	1.Nordreisa kommune som barnehagemyndighet må dokumentere at alle barnehagene i kommunen er godkjent. 2.Nordreisa kommune oppfyller ikke sin plikt som tilsynsmyndighet, jf barnehageloven § 16 om tilsyn. 3.Nordreisa kommune som barnehagemyndighet må sørge for at Rotsundelv barnehagedrift AS, Knerten barnehage og Reisa Montessorri barnehage oppfyller kravet til pedagogisk bemanning jf barnehageloven § 18 og

	forskrift om pedagogisk bemanning.
Frist for lukking av avvik:	01.06.2012
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Nordreisa kommune ba om utsatt frist til 1.1.2013 for å innfri påleggene bl.a. på grunn av at de manglet barnehagefaglig kompetanse i administrasjonen. Dette ble imøtekommet

FMTR

Tilsynsobjekt:	Skjervøy kommune
Tema/myndighetskrav:	•Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16. •Kommunen som godkjenningmyndighet, jf. barnehageloven § 10, jf. barnehageloven §§ 1 og 2. •Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning, jf. barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	Skjervøy kommune som barnehagemyndighet må sørge for at alle barnehagene i kommunen oppfyller kravet til pedagogisk bemanning jf. barnehageloven § 18, jf. forskrift om pedagogisk bemanning og forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder.
Frist for lukking av avvik:	25.05.2012
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skjervøy kommune har innfridd påleggene innen tidsfristen.

FMTR

Tilsynsobjekt:	Sørreisa kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16. •Kommunen som godkjenningmyndighet, jf. barnehageloven § 10, jf. barnehageloven §§ 1 og 2. •Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning, jf. barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	Sørreisa kommune som barnehagemyndighet må føre tilsyn med barnehagene i kommunen, jf. barnehageloven § 16.
Frist for lukking av avvik:	15.06.2012
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	

Kommentar:	Sørreisa kommune har innfridd pålegget innen fristen. Vi gjør oppmerksom på at kommunens navn er feil i årsrapporteringen, det skal være "Sørreisa".
------------	--

FMTR

Tilsynsobjekt:	Ibestad kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16. •Kommunen som godkjenningmyndighet, jf. barnehageloven § 10, jf. barnehageloven §§ 1 og 2. •Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning, jf. barnehageloven §§ 17 og 18
Avvik/funn:	
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Ibestad kommune fikk ved tilsynet 2 pålegg. Disse ble imidlertid rettet opp mellom foreløpig rapport med varsel om pålegg og endelig rapport.

FMTR

Tilsynsobjekt:	Salangen kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16. •Kommunen som godkjenningmyndighet, jf. barnehageloven § 10, jf. barnehageloven §§ 1 og 2. •Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning, jf. barnehageloven §§ 17 og 18
Avvik/funn:	
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Salangen kommune fikk ved tilsynet 1 pålegg. Dette ble imidlertid rettet opp mellom foreløpig rapport med varsel om pålegg og endelig rapport.

FMTR

Tilsynsobjekt:	Skånland kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunens tilsyn med barnehagene, jf. barnehageloven § 16. •Kommunen som godkjenningmyndighet, jf. barnehageloven § 10, jf. barnehageloven §§ 1 og 2. Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning, jf. barnehageloven §§ 17 og 18

Avvik/funn:	1. Skånland kommune må endre sine rutiner for godkjenning av barnehager. Som barnehagemyndighet må kommunen påse at barnehager i kommunen ikke setter i gang drift før godkjenning foreligger. 2. Skånland kommune som barnehagemyndighet må påse at også Márkománák barnehage oppfyller kravet til pedagogisk bemanning jf barnehageloven § 18 og forskrift om pedagogisk bemanning. Barnehagen mangler pedagogisk leder i 20 % stilling for å oppfylle normen for pedagogisk bemanning.
Frist for lukking av avvik:	01.03.2013
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	

FMTR

Tilsynsobjekt:	Tromsø kommune
Tema/myndighetskrav:	•Kommunen som godkjenningsmyndighet, jf. barnehageloven §§ 10 og 11, jf. barnehageloven §§ 1 og 2.
Avvik/funn:	
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Tilsynet ble opprettet i desember 2012. Rapport går ut i januar 2013

33.5 Kontroll av årsmelding per 15/12 og årsregnskap for ikke-kommunale barnehager

Fylkesmannen har hatt gjennomgang, kvalitetssikret og godkjent data i årsmeldingene for alle barnehagene i fylket og hatt løpende kontakt og veiledet kommunale saksbehandlere ved behov.

Vi har ved innsyn i BASIL og ved kontakt med kommunene fulgt med at private barnehager har overholdt fristen for innlevering av årsregnskapet .

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Fylkesmannen har også i 2012 i samarbeid med regionkontaktene og kommunene fordelt kompetansemidlene med et grunnbeløp på kr 10 000 per kommune. Resterende beløp er fordelt etter antall barn i barnehage i den enkelte kommune.

Det er fortsatt tre regioner (tilsammen 16 av 24 kommuner) i Troms hvor kommunene har valgt å samarbeide om kompetanseutvikling over kommunenegrensene. I de to øvrige regionene er midlene tildelt den enkelte kommune. Dette gjelder regioner hvor de største kommunene har sett behov for selv å ha et fastere grep om

tildeling av midlene. Tre små kommuner har ikke søkt kompetansemidler. Fylkesmannen vil følge opp disse kommunene i 2013. Vår vurdering er at dette kan skyldes at samarbeidet mellom kommunene i regionen ikke lenger er formalisert.

Vi er kommet til at den beste måten å sikre at informasjon om kompetansestrategien når ut til alle barnehagene, er ved å sende tilbudsbrev om midler til både kommunene, regionkontaktene og kommunale og private barnehager i fylket.

Fylkesmannen har mottatt kompetanseplaner fra alle kommunene. Fylkesmannen anser at vi ved denne måten å fordele midlene på når målet i tråd med føringene i kompetansestrategien. Vi ser i imidlertid at kommuner som ikke har ansatte med et spesielt ansvar for å ivareta barnehageområdet, eller liten kapasitet, har utfordringer med å informere, kartlegge og analysere kompetansebehov i egen kommune. Dette gjelder både små og store kommuner.

Region Nord: Kvænangen, Skjervøy, Nordreisa, Kåfjord, Lyngen og Storfjord søkte og fikk tildelt midler til et 3-årig prosjekt som har som formål å styrke den **pedagogiske ledelsen i barnehagene**. I 2012 har fokus vært på arbeidet med barnehagens samfunnsmandat. Alle barnehagene deltar, både kommunale og private. Kommunene Skjervøy, Nordreisa og Storfjord har private barnehager.

Region Balsfjord, Tromsø og Karlsøy søkte også i 2012 om kompetansemidler hver for seg, men arbeider fortsatt i regionalt nettverk.

Tromsø kommune har også i 2012 søkt midler til enkeltbarnehager og grupper av barnehager som samarbeider om kompetanseutvikling. Tilsammen deltar 44 barnehager i 13 utviklingsprosjekt, hvorav 15 er private barnehager og resten kommunale. Tema for prosjektene har i 2012 har vært "vennskap og deltakelse" med ulike innfallsvinkler.

Balsfjord kommune har gjennomført et felles utviklingsprosjekt for alle (kommunale/privat) barnehagene med tema "vennskap og deltakelse".

Karlsøy kommune har gjennomført et felles utviklingsprosjekt for alle barnehagene med tema "vennskap og deltakelse".

Region Ytre Midt Troms: Berg, Torsken, Tranøy har ikke søkt midler i 2012. Sørreisa har gjennomført et felles utviklingsprosjekt for alle barnehagene med tema "vennskap og deltakelse" med fokus på barns språkutvikling. I Lenvik kommune gikk midlene til utviklingsarbeid med tema vennskap og deltakelse i 7 kommunale og en privat barnehage. I tillegg har Lenvik kommune fått midler til å videreføre prosjektet "Språklig og kulturell mangfold" hvor alle barnehagene (private/kommunale) deltar.

Region Indre Midt Troms: Målselv, Bardu, Dyrøy, Lavangen, Salangen kommune søkte også i 2012 om felles kompetanseheving til alle barnehagene i regionen, herav 2 private i Målselv. Det er utarbeidet felles kompetanseplan i regionen. Fokusområdet i år er "vennskap og deltakelse" med et spesielt fokus på sosial kompetanse og språkutvikling. Alle barnehagen deltar.

Region Sør: Harstad, Bjarkøy, Kvæfjord, Skånland, Gratangen og Ibestad har i samarbeid med PPT søkt og fått tildelt midler til felles prosjekt "Vennskap i barnehagene i sør-Troms regionen". Et prosjekt som har fokus på inkludering og forebygging.

GLØD/Rekruttering - Det er opprettet GLØD nettverk i Troms hvor regionkontaktene, utdanningsforbundet, fagforbundet, en barnehagestyrer og universitetet i Tromsø deltar. Vi er i gang med en quest-back undersøkelse i samarbeid med universitetet for å kartlegge rekrutterings- og kompetanseutfordringer i fylket. Det er fortsatt stor mangel på barnehagelærere og dermed mange som går på dispensasjon. Størst utfordring er det i noen av våre små kommuner, der mangelen er størst og hele sektoren dermed blir preget av mangel på faglig kompetanse. Dette gjør oss bekymret for kvaliteten på barnehagetilbudet. I tillegg er det store utfordringer med å skaffe nok samisktalende personale til samiske barnehager og avdelinger. Dette vil være et viktig fokus i GLØD arbeidet i 2013.

GLØD nettverket arbeider aktivt med å motivere kommunene til å utarbeide kommunale rekrutteringsplaner.

Minoritetsspråklige barn - Ved tildeling av kompetansemidler i 2012 ble også søknader til styrking av barnehagenes kompetanse i språkstimulering og flerkulturell pedagogikk prioritert. Det ble gitt ekstra midler til Lenvik kommune til videreføring av strategiplanen for flerkulturell pedagogikk for alle barnehagene. Fylkesmannen deltar også på NAFO sine hjulmøter. Denne møtearenaen er viktig for å bli kjent med utfordringene barnehagene og skolene sliter med, og for å kunne samarbeide om tiltak på dette området.

Kvalitetsutvikling i samiske barnehager, og hvordan det samarbeides med Sametinget. Fylkesmannen i Troms har i 2012 hatt ett samarbeidsmøte med Sametinget, Samisk høgskole og fylkesmennene i Finnmark og Nordland om rekruttering til samiske fagstillinger. Videre samarbeider vi med sametinget og om samiske saker i barnehagenettverket for fylkesmennene i RegioNord. Vi har og deltatt på nettverksmøte for styrere i samiske barnehager utenfor samisk forvaltningsområde. I tillegg har vi arrangert dialogmøte med kommuner med samiske barnehager og barnehager med samiske barn i samarbeid med skole. På dette møtet var tiltakene i handlingsplan for samiske språk tatt opp. Tilbakemeldingen viser også her store utfordringer med å rekruttere personale med samisk språk og kompetanse. Vi mener at dialogmøte er en god arena for å dele erfaringer, knytte kontakter og lære av hverandre.

34.3 Andre satningsområde

Ut fra ressursene på barnehageområdet hos Fylkesmannen har **Arbeid mot mobbing** i barnehagen i 2012 vært jobbet indirekte med gjennom satsingen "Vennskap og deltakelse. Prosjektene i barnehagene har handlet om relasjonene og samspillet barna i mellom og vennskap til personalets samarbeid for et godt læringsmiljø. Temaet er og tatt opp i forbindelse med arbeidet med ny formålsparagraf. I skrivende stund er det 19 av våre 24 kommuner som har runderskrevet Manifest mot mobbing.

Handlingsplan for likestilling i barnehagene. I Troms har vi et likestillingsteam med deltakere fra Fylkesmannen i Troms, Universitetet i Tromsø, Utdanningsforbundet, Fagforbundet, Tromsø og Lenvik kommune, og to private barnehager. Sammensetningen og arbeidsform er tatt opp til vurdering med regionkontaktene i fylket. Det er viktig at ikke alle medlemmene er fra Tromsø. Møtene er derfor lagt til ulike steder i fylket og organisert slik at første del av dagen er et internmøte for likestillingsteamet. Andre del av er åpen og lokale styrere blir invitert for informasjon og dialog om hva det vil si å jobbe med likestilling og likeverd i barnehagen. I november 2012 inngikk vi en avtale med UIT og to barnehager om et FOU arbeid som fokuserer på hvordan utvikle et læringsmiljø som fremmer likestilling og likeverd mellom gutter og jenter. Arbeidet bygger på materiell fra Likestillingssenteret i Hamar

I samarbeid med likestillingssenteret på Hamar arrangerte vi et seminar for likestillingsteamene i de tre nordligste fylkene. Dette arrangementet ble noe amputert på grunn av streiken. Blant annet var vi flere fra vårt embete som ble tatt ut i streik.

Barns beste./tverrfaglig arbeid: Fylkesmannen i Troms har etablert et tverrfaglig prosjekt med navn **Sjumilssteget** til barn og unges beste. Hensikten med sjumilssteget er å bidra til tverrfaglig arbeid i kommunene til det beste for barn og unge. Barnehagene i fylket er invitert med i dette arbeidet. www.sjumilssteget.no. I 2012 ble det arrangert en barnevold konferanse hvor barnehagene var meget godt representert. Vi anser slike kompetansetiltak som viktig for at barnehageansatte i større grad skal ivareta meldeplikten til barnevernet.

Kvalitetsutvikling i samiske barnehager, og hvordan det samarbeides med Sametinget. Fylkesmannen i Troms har i 2012 hatt ett samarbeidsmøte med Sametinget, Samisk høgskole og fylkesmennene i Finnmark og Nordland om rekruttering til samiske fagstillinger. Vi har og deltatt på nettverksmøte for styrere i samiske barnehager utenfor samisk forvaltningsområde. I tillegg har vi arrangert dialogmøte med kommuner med samiske barnehager og barnehager med samiske barn i samarbeid med skole. På dette møtet var tiltakene i handlingsplan for samiske språk tatt opp. Tilbakemeldingen viser også her store utfordringer med å rekruttere personale med samisk språk og kompetanse. Vi mener at dialogmøte er en god arena for å dele erfaringer, knytte kontakter og lære av hverandre.

Pilotprosjektet - barnehagen som læringsmiljø og danningsarena. Vi er ett av seks fylker som deltok i dette prosjektet sammen med Universitetet i Tromsø. Prosjektet skulle bidra til en klargjøring av hvordan danningsbegrepet kan forstås inn i barnehagens praksis. Vi har organisert arbeidet gjennom lærende nettverk og fagsamlinger. Nettverkene arbeider med kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Vi har gjennomført fire nettverksamlinger hvor den første gikk av stabelen i desember 2011. Av 12 barnehager som deltok har 11 barnehager skrevet en fagartikkel. I tillegg har fagansvarlig for prosjektet skrevet en teoretisk fagartikkel om temaet. Barnehagene som har deltatt i prosjektet har fått verdifulle erfaringer med å arbeide i prosjekt, implementere ny kunnskap i personalgruppen, lære av hverandre og dele erfaringer mellom barnehagene. På samlingene har deltakerne fått teoretisk innspill på begrepene læringsmiljø og danning og dermed blitt mere reflekterte og bevisste praktikere.

Assistentutdanninga I samarbeid med Universitetet i Tromsø har vi satt i gang andre runde assistentutdanning. Universitetet er faglig ansvarlig og gir tilbudet over 6 samlinger. Deltakerne på første runde har gitt mange positive tilbakemeldinger, og en del av dem ønsker trinn 2 i assistentutdanning. Vi har og fått spørsmål fra andre

regioner i Troms om en mere desentralisert assistentutdanning. I 2013 vil vi derfor sette igang med assistentutdanning både i Tromsø og Harstad.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 371 213,94	kr 0,00
31.4 Informasjon og veiledning	kr 353 950,93	kr 211 042,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl.prøver	kr 402 764,90	kr 6 055 078,61
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 957 433,27	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 484 469,86	kr 0,00
32.3 Skoleporten	kr 106 439,18	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 253 489,09	kr 0,00
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 77 839,85	kr 13 081,45
33.2 Klagesaksbehandling	kr 88 571,91	kr 4 360,48
33.4 Tilsyn	kr 512 843,59	kr 19 417,82
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 87 536,05	kr 13 081,45
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 389 322,72	kr 373 756,60
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KD	kr -1 858,89	kr -3 512,67
Sum:	kr 5 084 016,00	kr 6 686 305,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

Når det gjelder barnevernet i Troms viser statistikken at det er mindre fristbrudd i våre kommuner, enn for øvrig i landet. Vi står likevel overfor utfordringer også her. Det er først og fremst de mindre kommunene som sliter med kapasiteten. Vi er ut fra kommunenes egen rapportering spesielt bekymret for oppfølging av barn i fosterhjem, vi ser også en økning i klager fra fosterforeldre, og vil ha fokus på dette temaet i 2013.

Barnevernpanelet har anbefalt at ingen barneverntjenester skal ha mindre enn fem fagstillinger. Dersom regjeringen skal følge disse anbefalingene vil dette få betydning for bl.a. tjenestene i Skjervøy, Kåfjord, Lyngen, Storfjord, Torsken, Karlsøy og Ibestad. Signalet fra regjeringen er at Fylkesmannen ved fordeling av midlene til nye stillinger og kompetansemidler derfor bl.a. skal prioritere små barnverntjenester som tar initiativ til interkommunale samarbeid og egen styrking av tjenestene.

Vi viser forøvrig til egen årsrapport 2012 fra Fylkesmannen i Troms til Statenes helsetilsyn innenfor dette området.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

I 2012 behandlet Fylkesmannen i Troms 57 tilsynsklager etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. Dette er en liten økning i forhold til 2011 hvor det ble behandlet 53 saker. I 2 saker ble det konstatert lovbrudd. I tillegg er det gitt kritikk i 2 saker hvor det er brukt unødige lang tid.

I 2012 behandlet vi 10 tilsynsklager fra barna i barneverninstitusjoner eller deres foresatte etter tilsynsforordningen § 11, mot 8 saker i 2011. I 1 sak ble det konstatert lovbrudd og i 2 saker er det gitt kritikk til institusjonen.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn som systemrevisjon i 5 kommuner, dvs. 3 barneverntjenester, fordi en av tjenestene er en interkommunal tjeneste med vertskommunesamarbeid fra to andre kommuner. Tema var hentet fra barnevernloven. Følgende ble undersøkt gjennom tilsynene:

Kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn. Alle de tre tilsynene inngikk alle i det landsomfattende tilsynet rettet mot kommunene initiert av Statens helsetilsyn.

Det ble funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift i 3 av de 3 gjennomførte tilsynene. Eksempler på lov- og/eller forskriftsbrudd er:

- Kommunen sikrer ikke barnets rett til medvirkning i undersøkelsen/evalueringsfasen.
- Kommunen sikrer ikke at det gjennomføres undersøkelser i henhold til krav fastsatt i lov og forskrift.
- Kommunen sikrer ikke at det gjennomføres tilstrekkelig evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn.

Som en oppfølging av den ene systemrevisjonen ble det i en av kommunene gjennomført et stikkprøvetilsyn hvor vi gjennomgikk 10 tilfeldige valgte saker, 5 undersøkelser og 5 evalueringer. Det ble funnet de samme i avvikene som ble påpekt under systemrevisjonen. Avvikene er enda ikke lukket og vi følger fortsatt opp kommunen i forhold til dette.

Det er gjennomført 91 tilsynsbesøk i 2012 med barneverninstitusjoner etter forskrift om tilsyn i barneverninstitusjoner §§ 8 og 9, hvorav 7 ble gjennomført som systemrevisjon, og 84 som individtilsyn. Ett av de uanmeldte tilsynene ved Tromsø ungdomssenter lot seg ikke gjennomføre da det var en politiaksjon ved institusjonen når tilsynet ankom. En av systemrevisjonene ved KOA måtte avlyses pga. sykdom. Denne blir gjennomført 6.2.2013. Det ble heller ikke gjennomført systemrevisjon ved Solbakken barneavdeling da denne er under avvikling. Grunnen til at vi likevel kommer ut med 100 % måloppnåelse på tallene, er at noen av tiltakene hvor det kun har vært krav om to besøk i året, har vært besøkt tre ganger i løpet av 2013.

Følgende tema er gjennomgått i systemrevisjonene:

- Institusjonens rutiner og praksis vedrørende beboernes korrespondanse, jf. rettighetsforskriften § 18.

Det ble avdekket brudd på lov/forskrift ved 2 av systemrevisjonene hvor det ble gitt avvik knyttet til

- at institusjonen ikke sikrer at kontroll av post skjer ved at posten åpnes av institusjonens leder eller den leder gir fullmakt til
- at institusjonen ikke sikrer at beboernes post ikke åpnes rutinemessig der hvor institusjonens navn står først på konvolutt

41.3 Klagesaker

I 2012 behandlet vi 5 klagesaker etter barnevernloven § 6-5 (enkeltvedtaksklager). 3 av sakene ble stadfestet, 0 saker ble avvist og 2 ble endret.

Vi behandlet 31 klager rettet mot institusjonene i 2012. I 8 av sakene fikk klager medhold. Dette er en stor økning i forhold til 2011 hvor vi behandlet 17 saker. Vi ser også en voldsom økning av bruk av tvang i enkelte institusjoner. Dette vil vi ha fokus på i 2013.

41.9 Andre oppdrag

Det ble ikke gitt mulkt til noen kommuner i 2012, men en kommune er fulgt opp i etterkant av det landsomfattende tilsynet da den ikke har klart å lukke avvikene. Det ble også gjennomført stikkprøvetilsyn i denne kommunen i desember 2012. Kommunen følges videre opp i 2013.

Kontrollskjemaene fra 25 barneverntjenester i Troms er gjennomgått og den halvårige rapporteringen fra 25 kommuner er gjennomgått og vidersendt departementet.

Se for øvrig årsrapporten som sendes Statens helsetilsyn.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i NAV

Fylkesmannen i Troms fikk inn 139 saker etter lov om sosiale tjenester i NAV i 2012. Vi behandlet 158 saker i 2012 og restansen pr 31.12.12 var 10 saker.

Saksbehandlingstid i 2012 var mindre enn 3 måneder for 149 saker og 3 til og med 4 måneder for 7 saker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 1, 4 måneder.

Minst 90 prosent av klagesakene etter lov om sosiale tjenester i Nav som behandles og avsluttes i 2012 skulle ha en saksbehandlingstid på tre måneder eller mindre. Fylkesmannen nådde dette målet.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

Vi viser til punktene under.

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Troms hadde ikke hendelsesbaserte tilsyn knyttet til enkeltpersoner i 2012 etter lov om sosiale tjenester i NAV.

En del generelle forhold ble imidlertid fulgt opp:

* Fylkesmannen mottok klagesak vedrørende økonomisk sosialhjelp fra Tromsø kommune ved Flyktingtjenesten. Den konkrete saken ble behandlet på vanlig måte, men vi tilskrev kommunen og forventet at oppgaven med tildeling av økonomisk sosialhjelp ble overført NAV Tromsø, jf NAV-loven § 13 første og annet ledd.

* Fylkesmannen ble oppmerksom på at Tromsø kommune ikke hadde regulert sine veiledende satser for sosialhjelp i samsvar med justeringen av de statlige, jf rundskriv A-2/2011. Fylkesmannen ba kommunen om en redegjørelse og saken var også tema i media. Kommunen justerte sine veiledende satser fra og med 1. juni 2012.

* I midten av november ble Fylkesmannen oppmerksom på at Tromsø kommune opererte med venteliste for midlertidig botilbud. Det ble etter hvert også skapt usikkerhet om hvorvidt kommunens egen rutine ble fulgt, i forhold til at NAV-kontorets vedtak skal inneholde et konkret og tilgjengelig tilbud. Det har vært korrespondanse mellom Fylkesmannen og kommunen, og Fylkesmannen hadde veiledningsmøte med NAV Tromsø og kommunens boligkontor. Den siste tilbakemeldingen fra kommunen redegjør for at kommunens rutiner skal praktiseres og at kommunen har tilbud til alle som man vurderer har krav på midlertidig botilbud. Fylkesmannen har avsluttet saken. Saken var i media (NRK).

74.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen i Troms hadde krav om 4 tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV i 2012, og dette er oppfylt.

Vi hadde tilsyn (egeninitiert) med Harstad kommune vedrørende midlertidig botilbud. Vi ga ett avvik: *Harstad kommune sikrer ikke at kravene til begrunnelsens innhold oppfylles i vedtak om midlertidig botilbud.* Vi har fått tilsendt kommunens nye vedtaksmaler og tilsynet er avsluttet i januar 2013.

Vi hadde videre tilsyn med kommunene Skjervøy, Kvænangen og Storfjord knyttet til behandling av søknader om økonomisk stønad fra personer med forsørgeransvar for barn (landsomfattende). Storfjord kommune fikk ett avvik; *Storfjord kommune sikrer ikke at det foretas forsvarlig kartlegging og individuell vurdering av alle søknader om økonomisk stønad til personer med forsørgeransvar for barn.* Vi har fått en plan for lukking av avvik men avventer kommunens nye rutiner på området.

74.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen i Troms har ikke gjennomført kartlegginger eller lignende i 2012, knyttet til lov om sosiale tjenester i NAV.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

Vi viser til underpunktene

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Troms behandlet 129 saker i 2012, herav 20 saker uten tilsynsmessig oppfølging etter lokal avklaring. Flere saker gjaldt klage på høyt spesialisert behandling ved UNN HF.

Mange av sakene er meget komplekse og inneholder klage på flere deler av behandlingsskjeden, både primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Median saksbehandlingstid 3,7 mdr. 38 saker mindre enn 3 mdr, 32 saker mindre enn 4 mdr., 20 saker 5-7 mndr.

Politisaker: 1 skriftlig henvendelse og en muntlig henvendelse fra politiet med spørsmål om etterforskning skal iverksettes.

Ingen saker i 2012 der Fylkesmannen ber politiet om å etterforske sak uten forutgående henvendelse fra politiet.

Fylkesmannen i Troms har i 2012 mottatt en rekke henvendelser vedrørende iverksettelse og gjennomføring av kommunale helse- og omsorgstjenester (pbrl.§ 2-1a, jf. hotjl.§ 3-2, 1.ledd nr.6) Fylkesmannen har i disse sakene kontaktet og fulgt opp de aktuelle kommunene, men vi har ikke funnet det nødvendig med hendelsesbasert tilsyn.

Etter henvendelse fra NFU i 2011 kontaktet Fylkesmannen Tromsø kommune vedrørende iverksettelse av avlastningstiltak. Fylkesmannen har fulgt opp kommunen i 2012, og anser videre oppfølging i 2013 som nødvendig.

82.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen i Troms har gjennomført det antall tilsyn som var planlagt i 2012. Som kontaktfylkesmann har vi utarbeidet plan for tilsyn med spesialisthelsetjenesten i helseregionen og koordinert arbeidet og gjennomført halvårige tilsynsmøter med Helse Nord RHF. Et regionalt team har gjennomført landsomfattende tilsyn med 5 sykehus i Nord. Tema har vært håndtering av henvisninger ved mistanke om tykk- og endetarmskreft. UNN HF Harstad og UNN HF Tromsø ble tilsett, det ble påpekt avvik i Tromsø.

Det er gjennomført 4 egeninitierte systemrevisjoner i barneboliger; to i Tromsø kommune, en i Balsfjord og en i Nordreisa. Tema for tilsynene var legemiddelhåndtering, pleie og omsorg tilpasset barnas helsetilstand, og samvær og fritidsaktiviteter. Det ble påpekt 2-3 avvik ved alle revisjonene, avvikene fordelte seg på alle tilsynsystemene.

Fylkesmannen gjennomførte også 4 systemrevisjoner (Sørreisa, Gratangen, Kvæfjord, Harstad) med brukerstyrt personlig assistanse. Her ble det ikke avdekket avvik.

I likhet med i 2011 ble det gjennomført landsomfattende tilsyn med tvungen helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A også i 2012. Erfaringer fra tilsyn i 2011 og øvrig kontakt med kommunene har vist at lovverket oppleves som komplisert. Fylkesmannen gjennomførte derfor regionale samlinger med alle kommunene i fylket våren 2012. Deretter ble det gjennomført 4 systemrevisjoner med samme tema. I 3 av kommunene ble det påpekt avvik, men avvikene var mindre omfattende enn året før.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Rettighetsklager, helse/omsorg - behandlet 146 saker, 11 avviste saker,

135 realitetsbehandlet.

Herunder: Syketransport 83 saker, median saksbeh.tid 0,4 mdr

Nødvendig helsehjelp 19 saker, median saksbeh.tid 0,9 mdr

Øvrige klager helse og omsorg 33 saker, median saksbeh.tid 3,4 mdr

I 2012 mottok Fylkesmannen i Troms 50 klagesaker på kommunale helse- og omsorgstjenester etter pbrl.§ 2-1a, jf. hotjl.§ 3-2, 1.ledd nr.6, samt §§ 3-6 og 3-8. Klagen gjaldt følgende ytelser: helsetjenester i hjemmet, praktisk bistand i form av personlig assistanse, opplæring og støttekontakt, omsorgslønn, avlastning og brukerstyrt personlig assistanse.

Fylkesmannen behandlet 26 rettighetsklager. Av disse ble 21 stadfestet, 3 opphevet og 2 ble avvist. Ved utgangen av 2012 var 24 saker ikke avsluttet.

Klager på vedtak om medisinerings uten eget samtykke; ferdigbehandlet 31 saker, 1 opphevet/tilbakesendt for ny behandling, 2 saker helt eller delvis medhold. Stadfestet 28 saker, av disse var det 19 menn og 9 kvinner. Gj. snitt saksbehandlingstid; 1 dag.

Ingen saker på miljørettet helsevern ble ferdigbehandlet i 2012.

82.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har foreslått områder for landsomfattende tilsyn i 2014 på bakgrunn av informasjon om eget fylke.

Fylkesmannen har utarbeidet felles barnevern, sosial og helsemelding for 2011. Meldingen er bygget på tilsynserfaringer og kunnskap som er etablert gjennom områdeovervåking.

Fylkesmannen i Troms mottok i 2012 totalt 148 vedtak om bruk av tvang etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. Vedtakene kom fra den offentlige tannhelsetjenesten med 11 vedtak, spesialisthelsetjenesten med 8 vedtak og kommunene i Troms med de resterende vedtak. 20 av vedtakene omhandlet somatisk helsehjelp til personer med psykisk utviklingshemming. Gjennomført løpende etterprøving og oppfølging, samt fortløpende veiledning til over telefon til helsepersonell. Det har vært gjennomført opplæringssamlinger i de fleste sykehjem i fylket ved innkalling til 4 regionale møtesteder. Det har vært gjennomført 5 systemrevisjoner hvorav 1 sykehjem ikke fikk avvik, de resterende 4 kommuner fikk ett avvik hver.

Fylkesmannen i Troms har i 2012 ikke gjennomført særskilte kartlegginger knyttet til kommunale helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1a jf. lov om helse- og omsorgstjenestene i kommunen § 3-2 nr.6 og §§ 3-6 og 3-8.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Ved utgangen av 2012 var det 18 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 25 kommunene i fylket.

Fylkesmannen har gjennomgått de halvårlige rapporteringene fra kommunene, per 30. juni og 31. desember, og de slutførte fristskjemaene fra barneverntjenestene, som er sendt Fylkesmannen ved utløpet av hvert kvartal.

Dataene gir kunnskap om barneverntjenesten, herunder ansatte, meldinger, undersøkelser og tiltak. Dataene gir

også kunnskap om fristoversittelser, hvor mange barn som har tiltaksplan og omsorgsplan, hvor mange som er plassert i fosterhjem og omfanget av tilsynet med barn i fosterhjem.

Dataene er brukt for å forstå utviklingen over tid og den faktiske situasjonen i kommunene. Sammenholdt med data fra Statistisk sentralbyrå og andre kunnskapskilder, gir dataene et grunnlag for tilsyn og annen oppfølging av kommunene. Halvårsrapportene er sendt inn til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Dataene finnes tilgjengelig for kommunene i Rapporteringsbanken på departementets nettsted.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn som systemrevisjon i 5 kommuner, dvs. i 3 barneverntjenester fordi 1 kommune er vertskommune for 2 andre kommuner. Dette var Berg, Lenvik og Tranøy barneverntjeneste og barneverntjenestene i hhv. Kåfjord og Ibestad kommune. Alle de 3 tilsynene inngikk i det landsomfattende tilsynet rettet mot kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn, initiert av Statens helsetilsyn. Det ble avdekket avvik ved alle tilsynene.

I tillegg til systemrevisjon ble det gjennomført stikkprøvetilsyn som en oppfølging av den ene systemrevisjonen. Vi gjennomgikk 10 tilfeldige valgte saker, 5 undersøkelser og 5 evalueringer. Det ble funnet de samme i avvikene som ble påpekt under systemrevisjonen. Avvikene er enda ikke lukket og vi følger fortsatt opp kommunen i forhold til dette.

Kommunene i Troms har hatt en bedring i 2012 i forhold til fristoversittelser. Det er i 2012 ikke gitt mulkt til noen av kommunene for brudd på frister.

Fylkesmannen behandlet i 2012 57 tilsynssaker etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. I 2 av sakene ble det konkludert med lovbrudd. Dette gjaldt at kommunen ikke hadde oppfylt barnevernloven § 4-16 om oppfølging av foreldre etter omsorgsvertakelse og brudd på fosterhjemsforskriftens § 7 og § 9 om besøk og tilsyn med barn i fosterhjem. I to av sakene ble det gitt kritikk til barneverntjenesten for å ha brukt unødvendig lang tid i saksbehandlingen. I tillegg behandlet Fylkesmannen 5 klagesaker etter lov om barneverntjenester § 6-5 (klage på enkeltvedtak). Utfallet i disse sakene ble som følger: 0 avvist, 0 opphevet, 2 omgjort og 3 stadfestet.

Tilsyn med barneverninstitusjonene: Fylkesmannen har i løpet av 2012 ført tilsyn med i alt 9 barneverninstitusjoner, herunder 28 avdelinger/enheter, til sammen 91 lovpålagte tilsynsbesøk, hvorav 7 er gjennomført som systemrevisjoner.

Innen 1.9.2012 skulle institusjonen Solbakken barneavdeling legges ned, og det ble derfor ikke gjennomført systemrevisjon der. Dette er imidlertid utsatt og ny sluttdato for nedleggelse er 1.3.2013. Systemrevisjonen ved Kvæfjord opplevelse og avlastning AS er utsatt til 2013 pga. sykdom.

Fylkesmannen opplever å ha tett kontakt med institusjonene både gjennom besøk ved tilsyn og telefonkontakt. Også ungdommene tar direkte kontakt med tilsynet dersom de har spørsmål og klager. I forkant av alle anmeldte tilsynsbesøk ved institusjonene får alle beboerne egne brev om at tilsynet kommer på besøk. Beboerne kan også benytte SMS-telefon for kontakt. Alle tilsynsbesøk er lagt til tidlig ettermiddag/kveld, dvs. på tidspunkt der beboerne forventes å være i institusjon. Beboere som ønsker det, har i tillegg fått tilbud om samtaler på Fylkesmannens kontor.

I 2012 ga vi i forbindelse med individtilsyn 5 begrunnede meldinger og 0 pålegg, og ved systemrevisjonene ble det på en gitt 2 avvik.

Det er behandlet 31 klager fra beboere på institusjon på bruk av tvang. Tilsvarende tall for 2011 var 17 saker. I 2012 behandlet vi 10 tilsynsklager fra beboere og dere foresatte, jf. tilsynsforskriften § 11. Tilsvarende tall for 2011 var 8 saker.

For nærmere detaljer om Fylkesmannens tilsyn med barnevernet i Troms, vises det til årsrapporten for 2012 som sendes til Statens helsetilsyn.

Resultatområde 42 Familierett

Se punktene under.

42.1 Ekteskapsloven

I 2012 behandlet Fylkesmannen i Troms 335 separasjoner og 312 skilsmisser.

Vi behandlet 8 saker vedrørende skiftefritak og 6 saker klager på at folkeregisteret har nektet å utstede prøvingsattest.

Det har sporadisk vært rettledning pr telefon av forstandere i registrerte trossamfunn og livssynssamfunn med vigselsrett.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen i Troms behandlet 39 saker vedrørende anerkjennelse av utenlandske skilsmisser.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har få saker til realitetsbehandling. I 2012 har vi behandlet 3 saker. 2 av sakene handlet om fordeling av reisekostnader og en sak var klage på avslag på opplysninger etter barneloven § 47. I tillegg har vi mottatt brev, telefon- og e-posthenvendelser hvor vi har gitt råd og veiledning etter barneloven, herunder særlig spørsmål knyttet til reiseutgifter ved samvær.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen har på familierettens område en omfattende oppgave mht. veiledning av publikum gjennom telefon, e-post og ved oppmøte ved kontoret.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Fylkesmannen i Troms hadde ingen tilsynsaktivitet på dette området i 2012. I likhet med blant andre Barne- og likestillingsdepartementet, mottok vi i november uttalelse fra regionkonferansen for krisesentrene i region nord. Her etterspørres en gjennomgang av hva som har vært konsekvensene av nytt regelverk, og det uttrykkes bekymring for drift av Samisk krisesenter i incestsenter i Finnmark.

Resultatområde 44 Familievern

I 2012 ble det gjennomført systemrettet tilsyn ved fylkets 3 familievernkontor.

Som tema for tilsynene valgte vi mekling, med fokus på meklingsinnhold, hensynet til barnet, stedet for mekling, innkalling og plikten til å møte til mekling, jf. meklingsforskriften §§ 1-2 og 5-7. Det ble funnet forhold som bør rettes ved 1 av de 3 tilsynene.

Resultatområde 45 Barn og Unge

Barn og unge i arealplanlegging:

Fylkesmannen gir uttalelse til alle typer kommuneplaner (fra varsel til offentlig ettersyn) som berører hensynet til barn- og unge. I løpet av 2012 har det vært fremmet fem innsigelser på plansaker hvor hensynet til barn- og unge ikke var tilstrekkelig utredet. Problemstillingene rundt innsigelsene var: Fortettingsproblematikk, dårlige eller manglende lekearealer, manglende utredninger for konsekvenser for barn og unge i planen. Sakene ble løst i dialog med kommunene og eventuelle forslagstillere.

Fortetting i byområdene, særskilt i Tromsø og Harstad stiller noen utfordringer i forhold til kvaliteter på lekearealer. Tromsø har egne retningslinjer for fortetting. I forbindelse med kommunal planstrategi ble Harstad kommune oppfordret til å utarbeide slike rutiner, noe de har vedtatt å gjøre i forbindelse med revidering av kommuneplanens arealdel. I de øvrige kommuner er ikke dette en særskilt problematikk.

Alle kommuner i Troms har valgt å videreføre ordningen med barnerepresentant. Mange av dem er nye og uten opplæring. For å sikre ivaretagelse av barn og unges interesser fokuserer Fylkesmannen på tett kontakt opp mot barnerepresentantene. Høsten 2012 var det planlagt et opplæringsseminar for dem.

Fylkesmannen har utarbeidet en momentliste som kommunene kan benytte i forhold til å utvikle/utforme gode bestemmelser for barn og unge i kommuneplanen. Et eksempel som kan nevnes her er avsatte boligarealer i kommuneplan og trinnvis utbygging av disse. Erfaringsmessig ser vi at ved trinnvis utbygging er det stor risiko for at lekearealer ikke blir bygd. Et annet eksempel er utforming av lekeplassene som «nærmiljøanlegg».

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen i Troms har også i 2012 arrangert en fagsamling for alle barnevernlederne i Troms over to dager. I tillegg har Fylkesmannen omtrent daglig telefon eller e-postkontakt med barnevernet i Troms hvor vi gir råd og veiledning.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Det er i 2012 behandlet i alt 7 saker om fritak for taushetsplikt på områder der Fylkesmannen har kompetanse til det (barnevernloven, vergemålsloven, helse- og omsorgstjenesteloven, sosialtjenesteloven i NAV, opplæringsloven og barnehageloven)

45.3 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Fylkesmannen i Troms v/helseavdelinga og koordinator for Sjumilssteget, har deltatt i en regional samarbeidsgruppe sammen med Bufdir, RVTS, Imdi Nord og Norsk senter for Telemedisin med bakgrunn i handlingsplanens krav om å tilby regionale kompetansekurs. Dette har blitt løst ved at vi har utviklet et nettbasert kurs som nå kan lastes ned lokalt av enkeltpersoner eller grupper i kommunene som ønsker kompetanseheving på dette området. Resultatet er nærmere beskrevet i en artikkel på Sjumilsstegets hjemmeside:

<http://www.sjumilssteget.no/index.php/steg-4-vern-mot-overgrep/333-konferanse-pa-nettet-velkommen-inn>

Den aktuelle nettsiden inneholder i dag i det vesentlige forelesninger, men vil i 2013 bli bygget ut til et mettr fullverdig nettsted for problematikk rundt tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

I forbindelse med videreføring av satsingen på kommunalt barnevern i 2012, fordelte vi i desember 2011 2,2 nye stillinger som fikk virkning fra 2012.

Resultatområde 46 Universell utforming

Universell utforming:

I 2011 utarbeidet Fylkesmannen en intern handlingsplan for universell utforming. Denne ble vedtatt av ledergruppa. Det ble også nedsatt en arbeidsgruppe som skulle jobbe videre med den. Av ulike årsaker (personell utskifting, langtidssykefravær ...) har ikke arbeidsgruppen vært aktiv.

Universell utforming er et gjennomgående tema i vurderingsgrunnlaget for uttalelser til kommuner i de fleste typer plansaker. Det jobbes kontinuerlig med å utarbeide gode bestemmelser fra kommuneplan nivå til det enkelte

reguleringsplanforslag. I tillegg jobber vi på tvers av avdelingene med problemstillinger knyttet opp mot universell utforming.

I 2012 reiste Fylkesmannen 1 innsigelse til et offentlig ettersyn med grunnlag i manglende utredning universell utforming (i henhold til kommuneplanens bestemmelser). Denne ble løst i møte med kommunen, før mekling.

I 2012 har Fylkesmannen har holdt to foredrag om:

- Universell utforming og friluftsliv (for Midt-Troms Friluftsråd)
- Universell utforming og klimaendringer (for Verte landskap – arkitektur as – Alta)

I forbindelse med tilbakemeldinger i arbeidet med kommunal planstrategi ble kommunen oppfordret til å lage en handlingsplan for universell utforming. Hittil har ingen kommuner gjort/ eller planlagt å gjøre det. Kommuneplansituasjonen i Troms er dårlig og fokus i er å få kommuneplanen på plass.

Troms Fylke er ikke pilotfylke for universell utforming. I 2011 fikk Fylkeskommunen en invitasjon om deltakelse. På dette tidspunktet var det ikke mulig å være med på grunn av blant annet personell ressurser. Men gjennom prosjektet «Troms fylke trygt og tilgjengelig» hvor sju kommuner i sør Troms (Bjarkøy, Harstad, Ibestad, Skånland, Gratangen, Lavangen og Salangen) blir universell utforming fokus område. Prosjektet har en solid forankring lokalt, regionalt og nasjonalt (kommuner, regionråd, fylkeskommune, Fylkesmannen, Helsedirektoratet) I løpet av 2011 ble alle handlingsplanene (handlingsplan for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming) politisk behandlet. Harstad kommune har over en periode på 10-15 år høstet erfaringer i forhold til systematisk skaderegistrering og sikkerhetsfremmende arbeid. Universell utforming er godt forankret i disse planene. «Trygge lokalsamfunn» er et WHO – konsept og «varemerke» for skade – og ulykkesforebyggende arbeid på lokalt og regionalt nivå. Karolinska Institutet i Stockholm fungerer som internasjonalt sekretariat og godkjenningssinstans.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statborgerseremonier

Fylkesmannen holder årlig to statsborgerseremonier i Troms; om våren i Harstad(Sør-Troms), og om høsten i Tromsø. På denne måte reduserer man noe på utfordringer med lang reise for potensielle deltakere. Erfaringene med seremoniene er at dette har vært et meget riktig og vellykket tiltak, som også mottas godt i målgruppa og i kommunene. Vi har erfaring med høy deltaker-% over flere år, og godt oppmøte bl a fra ordførerne i de kommuner som har nye statsborgere.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMTR	2	33,3
Sum	2	

47.2 Bosetting av flyktninger

Fylkesmannen har bosetting av flyktninger på dagsordenen i sin dialog med kommunene ifm kommunemøtene. Det har i løpet av året også vært holdt møte med ImdiNord, KS, og fylkesmennene i de tre nordligste fylkene, hvor det ble situasjonen vedr. bosetting av flyktninger ble gjennomgått, og hvor det fremtidige samarbeid med Imidi Nord ble gjennomgått. Det ble i møtet bl a oppfordret til at ImdiNord kunne holde innlegg om bosetting av flyktninger i FMTR's årlige Januarmøte med alle kommunene i Troms.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har i 2012 behandlet sju klagesaker etter introduksjonsloven. I tillegg kom det inn to klagesaker på slutten av året, men fordi vi måtte innhente tilleggsopplysninger fra kommunene, behandles disse i 2013. Klagesakene har dreid seg om innhold i introduksjonsprogram, lengde på deltakelse i program, avslag på

permisjon med stønad, stans av program og avslag om tredje år i program.

Ingen av de sju klagene er gitt medhold.

Fylkesmannen vil bemerke at tidligere år har de fleste klagesakene kommet fra samme kommune. I 2012 kom det klager fra fire kommuner, og alle de tre største kommunene i fylket er representert.

I september var Fylkesmannen sammen med Nav, medarrangør på Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, region nords dagseminar for kommunene i fylket. Temaet for introseminaret var «introduksjonsordningen – fra deltakelse til ansettelse». I forbindelse med endringer i introduksjonsloven fra 1. september 2012, ble det bl.a. innført internkontrollplikt for kommunene og statlig tilsyn ved Fylkesmannen med kommunenes virksomhet etter introduksjonsloven. På introseminaret holdt Fylkesmannen innlegg om bl.a. disse endringene i introduksjonsloven.

Fylkesmannen var vertskap for et møte mellom IMDI-Nord, Fylkesmennene i Nordland og Finnmark, KS og Husbanken i autust 2012. I møtet drøftet man mangelen på boliger til flyktninger, samt rollefordelingen mellom de enkelte etater ifm bosetting av flyktninger. IMDI ser nytten i å ha Fylkesmennene med på laget ifm formidling av budskapet og utfordringene med bosetting overfor kommunene. Møtet konkluderte bl a med at Fylkesmannen kan bistå IMDI med å tilrettelegge for møteplasser/arenaer hvor bosetting av flyktninger settes på dagsordenen. Det ble diskutert om det kan være aktuelt å etablere et eg forum for dette innen i region Nord-Norge.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen har forvaltet tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, og tilskudd til norskopplæring for asylsøkere. Fylkesmannen har aktivt arbeidet for at både søknadsfrister og utbetalingsfrister overholdes, og har i stor grad lyktes. Kommunene følges jevnlig opp med påminnelser og veiledning. Egne rapporter på dette området er sendt IMDi.

Informasjon har blitt gitt til kommunene ved henvendelser, og også uoppfordret i de tilfeller der Fylkesmannen har fått indikasjoner på at dette var ønsket/nødvendig.

Fylkesmannen i Troms samarbeidet med IMDi Nord i forbindelse med at IMDi skal ta over tilskuddsforvaltningen fra og med 2013. Dette innebærte at IMDi Nord gjorde godkjenningene og utbetalingene for 3. kvartal 2012. Fylkesmannen i Troms har ikke fått noen negative tilbakemeldinger på dette fra kommunene i Troms.

I samarbeid med VOX har Fylkesmannen avholdt etterutdanningskurs for lærere i norskopplæringen. I tillegg har vi i samarbeid med voksenopplæringen i Tromsø avholdt en fagdag for norsklærerne i voksenopplæringene i fylket. Både etterutdanningskurset og fagdagen ble meget godt mottatt, og det var flere deltakere som deltok enn det som var foutsatt. Det uttrykkes at kursene er viktige for faglig påfyll og for erfaringsutveksling mellom voksenopplæringene i fylket.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Planlegges gjennomført for første gang i 2013.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Arbeid og forpliktelser ihht likestillingsloven inngår i kommunedialogen, og gjennom våre tilsyn med kommunene, bl.a. ift utdanning og skole.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 703 137,61	kr -310,28
42 Familierett	kr 434 128,97	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 2 506,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 227 230,77	kr 62 665,71
47 Integrasjon	kr 241 554,31	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 5 585,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 759 166,69	kr 0,00
Sum:	kr 2 373 309,00	kr 62 355,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen v/Justis – og sosialavdelingen behandlet 12 klager over enkeltvedtak truffet etter vergemålsloven i 2012. I 2011 behandlet vi 10 klagesaker. I tillegg mottar vi mange telefoniske henvendelser fra overformyndene i fylket og fra publikum. Justis- og sosialavdelingen har ikke gjennomført tilsynsbesøk hos noen overformynderi 2012.

I påvente av vergemålsreformen har *stedlig* tilsyn med overformynderiene ikke vært prioritert, også fordi alle overformynderiene, bortsett fra Tromsø, har vært underlagt tilsyn de foregående år. Vi har imidlertid i 2 saker undersøkt og avgitt til uttalelser utenfor klagesak knyttet til henvendelser fra pårørende. Den ene gjaldt forhold knyttet til overformynderiets tilsyn med hjelpeverger samt hjelpevergens utføring av hjelpevergeoppdraget. Den andre saken gjaldt misnøye med overformynderiets saksbehandling i forbindelse med overformynderiets forvaltning av midler tilhørende datteren til personen som henvendte seg til Fylkesmannen.

Embetet har arbeidet aktivt for implementering av vergemålsreformen i embetet, slik at embetet er godt forberedt til iverksettingen 1.7.2013.

Ved utgangen av 2012 var det 3 overformynderi som ikke hadde sendt regnskap til Fylkesmannen for 2011. Det er mange overformynderi som ikke overholder fristen for innsendelse av regnskap. Dette medfører mye tid til purring.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMTR	12	2
Sum	12	2

51.3 Forlikrådene

Vi har mottatt en klage i januar 2012 på saksbehandlingstiden i Tromsø og Karlsøy forlikråd, som i praksis refererer seg til sen saksbehandling i sekretariatet til Tromsø og Karlsøy forlikråd. Iht. Ot.prp. nr. 43 (2003-2004) s. 32 faller denne siden av forlikrådets virksomhet inn under overordnet politimyndighet å føre tilsyn med. Et skriftlig spørsmål om samme forhold fra stortingsrepresentant Øyvind Korsberg er for øvrig besvart av justisminister Faremo i Stortingets spørretime 19.1.2012.

I samband med Domstoladministrasjonens iverksetting av arbeid med å få komplettert sine arkiver mht. gitte dommerforsikringer, har Fylkesmannen sendt brev 30.4.2012 til alle forlikrådene i fylket. I brevet har vi innskjerpet at det må sendes inn skriftlig forsikring til Fylkesmannen for alle dommere i forlikrådene, jf. domstolloven § 60. Vi har mottatt nye forsikringer fra 23 av 24 forlikråd i fylket.

51.5 Tomtefesteloven

Fylkesmannen hadde ingen saker på dette området i 2012

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

I 2012 har Fylkesmannen i Troms behandlet 729 saker som gjaldt fri rettshjelp. Dette er en nedgang sammenlignet med 2011 (932). Forklaringen på nedgangen er i all hovedsak at tendensen med nedgang i antall asylsøkere til landet har fortsatt også i 2012. Av totalt behandlede saker ble 622 innvilget og 34 avslått.

Antall behandlede saker som gjaldt fri sakførsel var 73 i 2012 mot 70 i 2011.

Når det gjelder fri sakførsel er det retten som avgjør de aller fleste sakene, fylkesmannen avgjør de uprioriterte sakene. Av de innvilgede sakene gjelder 67 saker kontrollkommissjonen ved UNN. Disse sakene blir innvilget av kontrollkommissjonen og anvist av Fylkesmannen. 1 søknad om fri sakførsel er innvilget av Fylkesmannen, de øvrige 5 er avslått.

52.3 Navneloven

Fylkesmannen er klageinstans i de tilfellene melding/søknad om navneendring blir avslått av Skatteetaten og vedtaket påklages. Vi behandlet 3 klagesaker i 2012. Alle tre vedtak ble stadfestet. Til sammenligning ble det behandlet 9 klagesaker i 2011.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnsikkerhetsutfordringer

Samfunnsikkerhet og beredskap. ROS analyser

Kommunene i Troms har eller har startet opp utvikling av ROS. Kvalitet varierer stort og så langt er det ingen som kan dokumentere ivaretagelse av sivilbeskyttelsesloven, forskrift til loven eller bruk av veileder utgitt av DSB februar 2012.

Fylkesmannen i Troms har utarbeidet en mappestruktur tilpasset lov og forskrift, strukturen er tilpasset og integrert inn i DSB-CIM-ROS analyser som det verktøy staten har gitt kommunene. 12 av 24 kommuner har gjennomført opplæring regionalt, de øvrige kommunene har fått tilbud men antallet i 2012 på de resterende har ikke kunnet forsvare egne kurs.

Fylkes ROS: revidering, to nye temaer, endret utseende. Rød tråd – Sivilbeskyttelsesloven (Nasjonale forventninger, Fylkes ROS og kommunal helhetlig ROS).

Tema for Fylkes ROS:

- Storulykke bedrifter
- Anlegg med farlige stoffer (FAST-anlegg, gitt tilgang, dårlig oppfølging fra kommunene)
- EKOM og kraft videreføres fra 2011
- Klimautfordringer
- Generell samordning av regionale etater

Klimaendringer

Klima er et eget prosjekt med DSB er under prosess og vil bli beskrevet i FylkesROS når prosjektet avsluttes.

Fylkesmannen har gjennomført flere møter med Kraftbransjen i Troms og avholdt et seminar sammen med EKOM leverandører 24.oktober. Kraftleverandørene har gjennomført møter med sine kunder(kommuner) som skal være grunnlaget for prioriteringer ved bortfall av kraft, uavhengig av situasjon.

EKOM leverandører her er Telenor representert i Fylkesberedskapsrådet og rapporterer til Fylkesmannen ved feil som anses som en så store at operasjonssenteret anser det nødvendig å rapportere til regional kontakt i Telenor. Denne kontakten rapporterer til Fylkesmannens samfunnssikkerhetsavdeling som varsler videre til politidistriktene. Det forutsettes at de gjennomfører trippelvarsel til nød-etatene. Andre aktører som bredbåndsfylket og Troms Kraft sitt bredbånd er supplement, men ikke integrert i et beredskapssystem eller som redundans.

Samarbeidsaktører:

Fylkesmannen omstrukturerer FylkesROS så den tilpasses kommunal veileder etter lov og forskrift samt NOU 2006:6 . Dette skal lette arbeidet med å følge en rød tråd i forvaltningen inne de ulike analyseområdene.

Fylkesmannen har gjennomført møter med politi og forsvaret på saksbehandlernivå og på sjefsnivå, samt HF og RHF. Sikkerhetsforum Troms har gjennomført møter for å kartlegge og utvikle objektsikringsplan, kritisk infrastruktur og samfunnsfunksjoner samt forsvarets nøkkelpunkt direktiv.

Internt så støtter Plan- avdelingen miljøvernavdelingen i deres deltakelse i IUA.

Fylkesberedskapsrådet skal involveres i arbeidet med FylkesROS, og risikobildet bør drøftes i rådet.

Fylkesmannen har gjennomført møte med Fylkesberedskapsrådet og vært på fysisk befarings på Nordnes fjellet. Medlemmer i rådet vurderes fortløpende og nytt medlem i 2012 er redningsselskapet i Troms.

Aktørene innen Kraft og Ekom som er tema under revisjon har vært involvert og involveres fortsatt i dette arbeidet. De andre aktørene har bidratt i prosessen og skal ha eierskap til sine tema i FylkesROS.

53.2 Samfunnsplanlegging

Lov om kommunal beredskapsplikt med forskrift

Samfunnssikkerhetsarbeidet etter plan og bygningsloven ivaretas gjennom deltakelse i embedets planavdeling for plan-, areal-, regulering- og dispensasjonssaker. For 2012 er det gitt 83 merknader til innkomne planer, 20 innsigelser på dispensasjon og 23 innsigelser på plansaker med fokus på ROS.

Fylkesmannen har planlagt og gjennomført øvelser med 7 kommuner. Fylkesmannen har gjennomført øvelse for hele Fylkesberedskapsrådet, samt full deltakelse fra stabene i politiet, statens vegvesen, utvidet med observatører fra den britiske ambassade, Lanstyrelsen i Norrbotn og Vesterbotn, DSB med flere.

Noen kommuner øver på selvstendig grunnlag etter hva som oppleves som kritisk etter ROS analyser.

Alle planstrategier fra kommunene er behandlet og gitt påminnelse om krav etter PBL §4-3 . Kommunemøter mellom ledelsen i embedet og utvalgte kommuner har fokus vært på egne tilsynsrapporter, manglende ROS

Flom og skredfare

NVE har gjennomført kartlegging og identifisert sideelver og bekker som kan gjøre skader på terreng og infrastruktur. Kunnskapen deles mellom sektormyndighetene og det er gode dialoger mellom NVE Narvik og samfunnssikkerhet hos Fylkesmannen i Troms. Kartleggingen som er gjennomført blir presentert i Tromsø primo 2013 på utvalgte områder.

Kraftforsyning

Fylkesmannen har flere møtepunkter med kraftselskapene. Troms Kraft er den største. I det samme område som Troms Kraft har sine magasiner har det i 2012 vært stor interesse for å utvikle småkraftverk. For noen områder er det interesse konflikt mellom småkraftverk og utnyttelse av vannreservoar som også Troms kraft ønsker å utvikle for å øke produksjon og skape større leveringssikkerhet der det er knapphet på kraft. Analysene og avveiningene er ikke avsluttet om hvem som skal ta del i ressursene. Småkraftverk har til nå hatt mindre betydning i forhold til den totale leveransen, men det er ikke nødvendigvis et entydig bilde.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Veiledning og tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med 6 kommuner, samt veiledningsmøter med 13 kommuner. Veiledningen er gjennomført etter lov og forskrift samt P&B loven. Tilsyn er kun gjennomført etter lov og forskrift. Tromsø kommune og byrådet er blitt utført tilsyn på. Dette er nytt med å intervju hele byrådet på lov og forskrift, i tillegg til utvalgte kommunaldirektører på fagkanalene. Kommunene i Troms har tilfredsstillende beredskapsplaner eller kriseplaner som fortsatt benyttes. De tilfredsstillende minimumskrav på lov og forskrift, men kan ha mangler i forhold til verifisering mellom andre sektorkrav og deres lovgivning for helse, oppvekst, miljø og landbruk i lys av en helhetlig overbygget beredskapsplan i kommunen.

Samarbeid mellom regionale etater

Fylkesmannen har tatt initiativ til møter mellom regionale etater, gjennom Nordnes prosjektet. Utvidet Fylkesberedskapsråd har gjennomført ett møte med orienteringer, en befaring på Nordnes fjellet og en øvelse på en hel dag. Dagsmøter for Kraft og EKOM er gjennomført. Møte og gjennomgang av planverk for Politi og forsvaret på objektsikringsplaner og distriktsobjekter er gjennomført.

Det har vært gjennomført noen møter mellom Fylkesmannen i Finnmark, Nordland og Troms i Tromsø og på VTC for felles orientering og mulig innvolvering i BR2013.

54.2 Øvelser

Øvelser i kommunene

Fylkesmannen i Troms har gjennomført øvelse for 6 kommuner, enkelte andre kommuner har gjennomført egne øvelser. Øvelsene er gjennomført med bakgrunn i egne ROS analyser og FylkesROS.

Øvelse i embetet

Fylkesmannen har gjennomført en øvelse med innvolvering av alle fagavdelinger.

Øvelse i Fylkesberedskapsrådet

Fylkesmannen har gjennomført en øvelse for et utvidet fylkesberedskapsråd og ett orienteringsmøte.

54.4 Regional samordning

Fylkesmannen har gjennomført 3 møter/samlinger med Fylkesberedskapsrådet.

Island med deres hovedredningsentral og en politimester fra Hella distriktet har deltatt ifm folkemøter i Lyngen for å orientere om hvordan de utfører evakuering og informasjonsarbeid på Island relatert til sekundæreffekt flom knyttet til vulkanutbrudd, relatert til fjellskred Nornes. På møtene gjennomførte fylkesmannen samordning for å ivareta kommunenes behov og belyse det regionale ledd sin støttefunksjon og fagansvar.

Fylkesmannen har gjennomført seminar for de tre operatørene Telenor, Netcom, og Breddbandsfylket. Flere hendelser med bortfall av EKOM tjenester i Senja området har Fylkesmannen gjennomført varsling til politi og involverte kommuner.

Ved flom i Målselv, Kirkesdalen gjennomførte fylkesmannen samordning på samfunnsikkerhetskanalen og på landbrukskanalen. Involverte aktører med eierskap til hendelsen ble invitert på felles busstur for å koordinere og samordne regionale ressurser og besøk fra KRD samt landbruk- og matministeren.

Nordnesprosjektet: Pr. årsskifte 2012/2013 er prosjekt Nordnes nå i en avsluttende fase hvor de mest berørte kommunene, Lyngen, Storfjord og Kåfjord har utarbeidet et utkast til beredskapsplan. Prosjektorganisasjonen har vært virksom gjennom flere arbeidsgrupper på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. En ser for seg at planverkene for kommunene vil bli sendt ut på høring innen utgangen av februar 2013. Beredskapsplanene vil ta utgangspunkt i kravene fra Sivilbeskyttelsesloven og inneholder løsninger for sanntids overvåkning. Det er etablert god overvåkning av Nordnesfjellet med tilfredsstillende monitorering, ivaretagelse av data samt prosessering og analyse rutiner. Det er etablert samarbeid med beredskapsstret ved Åknes-Tafjord plassert ved Stranda kommune og i dialog med den internasjonale ekspertgruppen for store fjellskred. Videre er det etablert en dialog med NVE som innen utgangen av året skal overta det geografiske arbeidet samt overvåkning.

Kommunene har ikke fått satt den riktige organisasjonen i samarbeid med NVE.

Det er pr. i dag etablert god infrastruktur på fjellet med både strøm og innlagt vann. Det er i inneværende år gjennomført boring av et hull på 200 meter hvor steinprøvene/ loggene er tatt vare på og rapport skal utarbeides. Det er imidlertid behov for ytterligere to hull for å kunne fastslå volum på fjellet og dette er allerede i prosjektering og en antar at de resterende hull vil bli gjennomført i løpet av 2013. Videre er det identifisert behov for beregning av påfølgende oppskyllingshøyde. Ny modell er utviklet. NVE vil i samarbeid med kommunene og NGI, utarbeide et faresonekart til bruk i utforming av planer for utbygging etter plan- og bygningsloven.

Tilfredsstillende varsling: Kommunene vil sammen med de regionale myndigheter, ivareta bestemmelsene om bruk av tyfon og lokal radio, etter de føringer som fortsatt gjelder. Arbeidet med å avdekke behov og utforming er under utvikling og dette vil ivaretas i beredskapsplanverket. Kommunene har videre inngått en avtale med firmaet UMS i forhold til lokasjonsbasert og adressebasert telefonvarsling. Avtalen er tegnet ut 2013. UMS varsling vil være en duplisering av de allerede lovpålagte varslingssystemer og kommunene vurderer på eget grunnlag behovet for utforming.

Beredskapsplan med evakuering: Planen skal tilfredsstillende de krav som nevnt i Sivilbeskyttelsesloven og denne skal øves og rulleres med jevne intervaller. Fylkesmannen legger opp til en avsluttende øvelse og vil samtidig gjennom tilsyn ivareta kvalitetssikringen av planen. Dette sees i sammenheng med øvelse Barents Resque 2013.

54.5 Felles digitalt nødnett

Samfunnsikkerhet har gjennomført 2 møter med Helsedir, sammen med fylkeslegen for å ivareta utrulling av

Helsenett og nødnummer 116 og 117 i kommunene.

DNK fortsetter planlegging og utrulling av nødnett, retningslinjer for mulig etablering av nye master i verneområder er mottatt. Dekningskart eller informasjonsmøter er ikke utført sammen med DNK eller regionale enheter. Nettet vil ikke være klart til BR2013.

54.6 Atomberedskap og strålevern

Atomberedskapsutvalget har deltatt på ett seminar i regi av NRPA i Tromsø. Fylkesmannen har i tillegg gjennomført ett seminar i Sør-Troms med deler av atomberedskapsutvalget og aktuelle kommuner. Totalt 50 deltok på dette møtet i Harstad. Planverket i kommunene er kontrollert og integrert i helhetlig beredskapsplan i kommunene.

54.7 Beredskap innen kraftforsyning og flom

Kraftforsyningsberedskap

Fylkesmannen har gjennomført flere møter med Kraft, arbeidet for å utarbeide kart som skal visualisere kraftforsyningen på FylkesROS og kommunale ROS. Dette vil gi et forbedret visuelt bilde på samfunnskritiske objekter og virksomheter som må prioriteres på kort og lang sikt ved strømbortfall. Ny oppgradert linje fra Tromsø til Brensholmen på Kvaløya er planlagt og prosjektert. Dette vil på sikt skape leveringssikkerhet til befolkningen og næringslivet på Brensholmen og Sammarøy. Ny prosjektert 420 kW planlagt gjennom Troms vil ha positiv effekt på samfunnssikkerhet og beredskap, forutsatt at det blir etablert 3 trafostasjoner som sikrer nedtransformering til forbrukere. Finnfjordbotn smelteverk, som har et forbruk på 30% av totalforbruk i Troms, har gjennomført store endringer og har redusert sine offentlige behov for kraft gjennom egenproduksjon. Dette styrker den totale leveransen til Troms og Karlsøy kommune på en positiv måte på sikt.

Fylkesmannen og KDS har gjennomført flere gode møter i 2012, kommunene har gjennomført møter med respektive kraftselskap. Dialog med KDS ved bortfall av kraft har vært god i 2012.

Flom i Bardu og Målselv, spesifikt Bardu-Kirkesdalselva viser at det er små muligheter til å styre flommen gjennom økt slusing av porter på kraftverkene, slik Troms også erfarte i 2011. Kirkesdalselva har ingen kraftverk på nedsiden av flommen som herjet i juli. Skadene var store på landbruk og potetavlinger.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Fylkesmannen og kommunene har en god organisering for å håndtere en krise. Ledergruppen med avdelingsledere kjenner sine roller, kommunene har godt ansvar og rolleforståelse.

Varslingslister holdes oppdatert.

GIS kart holdes oppdatert og har vært benyttet til å visualisere utfordringer.

Kommunene skal rapportere til Fylkesmann når de har satt kriseledelse, ikke alle er like gode på rapportering og DSB-CIM blir ikke benyttet.

Interne varslingslister og SMS varsel til kommunene fungerer utmerket som enveis kommunikasjon.

ROS analyser og revidering knyttet til valget høsten 2011 er ikke fullført hos alle kommunene. Det går seint hos enkelte.

55.2 Krisehåndtering

Fylkesmannen og planavdelingen, landbruksavdelingen har utøvd god krisehåndtering i juli og august etter flommen i Målselv-Kirkesdalen.

Målselv kommune håndterte hendelsen godt, selv om det var ferietid og de fleste ledere stilte med stedfortredere. Flere kommuner har iverksatt tiltak knyttet til flommen det var Målselv, Bardu, Balsfjord, Storfjord og Kåfjord som ble rammet.

Ved bortfall av EKOM har flere kommuner vært rammet, herunder Torsken, Berg, Tranøy, Lenvik, Bjarkøy og Tromsø ved ulike hendelser. Hendelsene har vært løst i planavdelingen og har ikke involvert embetsledelsen.

55.3 Evaluering

Fylkesmannen har evaluert de hendelser som har vært av betydning i Troms og kontrollert dette mot eget og kommunalt planverk. Endringer gjennomføres fortløpende etter funn i evalueringene.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 123 140,20	kr 896 640,51
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 117 806,46	kr 76 985,23
52.9 Annet Borgerrettigheter (rest 52)	kr 0,00	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 1 859 121,50	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 311 163,38	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 257 011,44	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 13 325,00	kr 0,00
Sum:	kr 2 681 567,00	kr 973 625,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

God og konstruktiv dialog med kommunene har høy prioritet hos Fylkesmannen i Troms i alle saker og sammenhenger, ikke minst der uenigheten kan være stor mellom partene. Vi legger generelt vekt på å være åpen og imøtekommende overfor kommunene. Dersom en kommune ønsker et møte med oss blir dette alltid prioritert fra vår side. Åpen og god dialog bidrar også på en god måte til at Fylkesmannen holder seg oppdatert på hva som skjer i kommunene, noe som er en viktig forutsetning for kommunerettet samordning.

Januarmøtet er Fylkesmannens viktigste møte med kommunene i Troms, der alle ordførere og rådmenn deltar. Her blir regjeringens forventninger til Troms-kommunene formidlet gjennom fylkesmannens tale. Januarmøtet er også en arena for dialog og diskusjon av de temaer som opptar kommunene og Fylkesmannen. Vi har valgt en slik dialogpreget prosess fremfor forventningsbrev eller rapporter. Kommunene i Troms uttrykker at de er godt fornøyd med måten Fylkesmannen kommuniserer på.

Det gjennomføres årlig kommunemøter som er bredt anlagte møter med politisk (formannskapet) og administrativ ledelse i kommunene. I 2012 ble det gjennomført kommunemøter med Lavangen, Lyngen, Gratangen, Bardu, Ibestad og Skjervøy. I forkant av kommunemøtene utarbeides det et kommunebilde som fungerer som dialoggrunnlag i møtene, der kommunens tjenester, økonomi og planverk beskrives og analyseres. Fylkesmannen har positive erfaringer med denne måten å gjennomføre kommunemøtene på, og tilbakemeldingene fra kommunene er også positive.

Fylkesmannen i Troms legger stor vekt på være et velfungerende bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter. Vi opplever at kommunene er godt fornøyd med Fylkesmannens tilgjengelighet i så henseende, og at den løpende dialogen fungerer godt.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen setter årlig av en del av skjønnsmidlene for å stimulere til omstilling, og utvikling i kommunene, og for å sette kommunene i bedre stand til å yte gode tjenester på en effektiv måte.

Fylkesmannen i Troms mottok i 2012 94 søknader om skjønnsmidler til prosjekter for fornying og utvikling, på nivå med 2010 og 2011 (hhv. 87 og 84 søknader). Samlet omsøkt beløp var 29,5 millioner kroner. Det ble innvilget støtte til 49 prosjekter, for til sammen 6,4 millioner kroner. Hovedsatsningsområdene for 2012 var skrotnisseprosjektet (tiltak mot forsøpling og forurensning), Sjumilssteget og bedre alderdom i Troms. 36 av de støttete prosjektene var relatert til et av satsningsområdene. I 7 av de støttete prosjektene var det samarbeid mellom kommuner. 23 av 25 kommuner i Troms mottok i 2012 støtte gjennom prosjektskjønnsmidlene.

Når det gjelder Fylkesmannens oppfølging av prosjekter som er støttet med skjønnsmidler stiller vi krav om at kommunene avgir en statusrapportering innen utgangen av det året det er gitt skjønnsmidler, og en sluttrapportering seinest to måneder etter at prosjektet er avsluttet. Erfaringsvis kommer mange kommuner seinere i gang med prosjektene enn planlagt, og Fylkesmannen må også i en del tilfeller minne kommunene om rapporteringsplikten de har. Prosjektrapportene gjennomgås internt av økonomirådgiver og aktuell fagavdeling. Sett over tid har Fylkesmannen hatt for lite ressurser til systematisk evaluering, formidling av resultatene og tilrettelegging for erfaringsoverføring mellom kommunene. Innenfor Sjumilssteget har Fylkesmannen på den annen side hatt en tettere oppfølging av kommunene, og innenfor skrotnisseprosjektet har vi også hatt tettere oppfølging av prosjektene som er tildelt midler.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen har utarbeidet rutiner for samordning av statlig tilsyn. De statlige tilsynsetatene skal sende kopi av sine tilsynsplaner for kommunerettet tilsyn i Troms til Fylkesmannen i Troms. Der pålegg vurderes gitt til en kommune skal tilsynsetaten vurdere hvorvidt pålegget vil ha vesentlige økonomiske eller andre virkninger for kommunen. Fylkesmannen avklarer i den enkelte sak, etter kontakt med den aktuelle kommunen, om det er behov for dialogmøte mellom kommunen, tilsynsetaten og Fylkesmannen.

I 2012 har det ikke vært saker der Fylkesmannen har gjort vurderinger av pålegg eller avholdt dialogmøte.

Fylkesmannen har i 2012 vært i dialog med kommunerevisjonen og revisjonen har benyttet våre tilsynsrapporter, slik at vi oppnår god informasjonsutveksling og unngår at samme områder blir gjenstand for forvaltningsrevisjon fra kommunerevisjonen og fylkesmannens side.

Datatilsynet har meldt inn sine tilsyn for 2012 til Fylkesmannen som omhandler kommunal forvaltning, dette er en ny etat som melder om aktivitet rettet mot tilsyn i kommunene.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

Den økonomiske situasjonen i kommunene i Troms er generelt sett vanskelig, og de fleste kommunene har et begrenset handlingsrom. De økonomiske resultatene har over tid vært for svake, og en del kommuner har en urovekkende høy lånegjeld. Mange av kommunene har de siste årene hatt en negativ befolkningsutvikling og store endringer i den demografiske sammensetningen, som har ført til en reduksjon i de frie inntektene. For mange kommuner er det en utfordring å tilpasse utgiftene til en stadig mindre inntektsramme.

Det var 5 ROBEK-kommuner ved utgangen av 2012, dvs. samme antall som ved inngangen av året. Kommunene i ROBEK er Torsken (innmeldt 2001), Nordreisa (2004), Skjervøy (2008), Karlsøy (2010) og Storfjord (2012). Det var i løpet av 2012 1 utmelding (Lyngen) og 1 innmelding (Storfjord).

Kommunenes budsjett 2012 og økonomiplan 2012-2015 ble gjennomgått. Storfjord kommune ble ut fra denne gjennomgangen meldt inn i ROBEK. Utover dette var det ikke grunnlag for å melde inn noen nye kommuner i ROBEK, og ble gitt skriftlig tilbakemelding om at dette til disse kommunene.

Det ble gjennomført lovlighetskontroll av budsjettvedtakene til de seks kommunene som på daværende tidspunkt var i ROBEK. Ingen vedtak ble opphevet. Fylkesmannen hadde imidlertid merknader til budsjettet for flere av kommunene, der vi ba kommunen rette opp forholdet før neste budsjettregulering.

Det ble også gjennomført lovlighetskontroll av budsjettvedtakene til Harstad og Bjarkøy kommuner etter inndelingslova § 28. Vedtakene ble stadfestet.

Når det gjelder godkjenning av låneopptak la Fylkesmannen restriksjoner på låneopptaket til 3 av kommunene. Ved vurdering av låneopptak legger vi til grunn departementets veileder for budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet. Vi gjør ut fra dette en vurdering av det samlede investeringsbudsjettet og behovet for låneopptak, og kontrollerer om kravene til lovlig formål i kommuneloven § 50 er oppfylt. Fylkesmannen legger vekt på investeringsbudsjettets profil, og om låneopptaket er til en lovpålagt oppgave eller ikke. Hvorvidt kommunen klarer å følge forpliktende plan for inndekning av underskudd, og kommunens evne til å gjennomføre vedtatte tiltak for å skape balanse, er svært sentralt i våre vurderinger. Vår generelle oppfatning av kommunens budsjett og økonomiplan er også viktig.

Det ble behandlet 14 søknader om godkjenning av vedtak om kommunale garantier. Alle søknadene ble godkjent.

Vi mottok regnskap for 2011 fra 24 av 25 kommuner innen utgangen av året. En del kommuner sliter med å få avlagt og vedtatt årsregnskap og årsmelding innenfor fristene, og Fylkesmannen legger vekt på å følge dette opp overfor de kommunen dette gjelder.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen i Troms legger vekt på og bruker forholdsvis mye ressurser på å gi løpende veiledning både muntlig og skriftlig om kommunaløkonomiske spørsmål. Mye av dialogen med og veiledningen av kommunen skjer gjennom e-post og telefoner, men også gjennom formelle brev og møter med kommunene.

Det gjennomføres minst ett årlig økonomimøte med ROBEK-kommunene for å følge disse opp mht. forpliktende plan for inndekning av underskudd og tiltak for å skape økonomisk balanse, budsjett/økonomiplan og økonomisk utvikling. Fylkesmannen har et klart ønske om at hele formannskapet deltar på disse møtene i tillegg til administrativ ledelse, og dette har vært tilfelle på alle ROBEK-møtene i 2012.

I oppfølgingen av ROBEK-kommunene bes det også om skriftlig rapportering om status i forpliktende plan for inndekning av underskudd. I tillegg får Fylkesmannen oversendt periodiske økonomirapporter til orientering.

Som en del av dialogen mellom Fylkesmannen og kommunene gjennomføres det kommunemøter der målet er at det skal være gjennomført møte med alle kommuner i løpet av en fireårsperiode. Her er økonomi og økonomistyring alltid et tema. I 2012 var det kommunemøter med Lavangen, Lyngen, Gratangen, Skjervøy, Ibestad og Bardu.

Vi har fordelt skjønnsmidler med utgangspunkt i retningslinjene fra KRD og egne prioriteringer. Vi legger vekt på at kriteriene for fordeling skal være kjent og tilgjengelig for kommunene, og informasjon om dette (med regneark) ligger på våre hjemmesider.

I forbindelse med flommen i Indre Troms i juli 2012 tildelte Fylkesmannen kriseskjønnsmidler til Målselv kommune, og avga vår uttalelse til departementet om kommunens søknad om skjønnsmidler fra departementet.

Når det gjelder kravene til finansreglement i forskrift om finansforvaltning hadde vi dette som et tema på

fagsamlingen med økonomisjefene i september. Alle kommunene har i utgangspunktet utarbeidet rutiner, men det er et behov for å videreutvikle disse.

Fylkesmannen fulgte opp kommunene i forbindelse med KOSTRA-rapportering for 2011. Det var 9 kommuner fra Troms som ikke rapporterte tidsnok til å komme i publiseringen av de foreløpige KOSTRA-tallene 2011 den 15. mars 2012. I dialogen med kommunene understreker vi viktigheten av å rapportere både riktig og rettidig, og at det i siste instans er kommunestyrets ansvar å sørge for at en har tilstrekkelig med ressurser og kompetanse til å klare dette.

Vi bruker KOSTRA-data aktivt i dialogen med kommunene, både på ROBEK-møter og i forbindelse med kommunemøtene for å ha et godt faktagrunnlag og for å hjelpe kommunen til å forstå hvilket handlingsrom kommunen har.

Rapporten ”Kommuneøkonomien i Troms - 2011” ble utarbeidet i august 2012 etter publiseringen av endelige KOSTRA-tall, sammen med faktaark pr kommune med demografiske tall, økonomiske nøkkeltall og tjenestedata. Rapporten er tydelig på at den økonomiske situasjonen er vanskelig for mange av Troms-kommunene, og at den underliggende økonomiske balansen er meget svak.

Høsten 2012 ble det som i tidligere år gjennomført samling i Økonomiforum Troms, som er en fagsamling for alle økonomisjefene i Troms-kommunene. Oppslutningen var god og det faglige innholdet variert og interessant. Tilbakemeldingene var positive både underveis og i etterkant (questback), og det vil arrangeres samling også i 2013.

Fylkesmannen sendte i 2012 ut informasjonsskriv til kommunene i forbindelse med kommuneproposisjonen og statsbudsjettet samt andre informasjonsskriv om KOSTRA mv. og veiledet kommunene i spørsmål om disse sakene.

Fylkesmannen behandlet og godkjente i 2012 1 sak om endringer i vedtekter for kraft/hjemfallsfond.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

I tillegg til sakene nevnt i rapporteringsskjemaet, har Justis- og sosialavdelingen mottatt 3 begjæringer om utsatt iverksetting av lovlighetsklager, som medførte betydelig saksbehandling. 2 av klagen ble deretter trukket. Vi har mottatt flere henvendelser fra publikum med anmodning om å ta en sak opp til lovlighetskontroll av eget tiltak, jf. § 59 nr. 5. De fleste av disse sakene har medført ikke ubetydelig saksbehandling og juridisk veiledning fra Fylkesmannens side, selv om sluttresultatet har medført at Fylkesmannen etter omstendighetene ikke formelt har besluttet å ta saken opp til full lovlighetskontroll av eget tiltak. Årsaken til dette vært at Fylkesmannen – gjennom sin foreløpige vurdering av saken og skriftlige redegjørelse for regelverket – har sett at det ikke har vært sannsynliggjort at den aktuelle avgjørelsen har vært ulovlig.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMTR	10	8	2	1		1	0	0
Sum	10	8	2	1	0	1		

63.2 Valg

Siden det ikke var valgår i 2012, har arbeid knyttet til valgloven bestått i å svare på sporadiske henvendelser pr. telefon eller e-post, og har vært av meget lite omfang

Resultatområde 64 Forvaltnings- og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen mottar daglige henvendelser fra kommunene om spørsmål knyttet til forståelsen av forvaltningsloven og offentleglova. Vi mottar også en mengde klager fra innbyggerne i Troms på manglende svar på henvendelser til kommunene. Dette følges systematisk opp herfra med brev til kommunene og purring til rådmannen dersom vi ikke mottar tilbakemelding innen fastsatt frist. Arbeidet med veiledning og klagebehandling av saker knyttet til offentleglova har økt betydelig de siste årene.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har ikke hatt nye saker om kommuneinndeling i 2012. Vi har imidlertid gitt endel råd og veiledning knyttet til kommunesammenslåingen av kommunene Harstad og Bjarkøy, og behandlet en lovlighetsklage knyttet til valg av kommunevåpen for den sammenslåtte kommunen.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen i Troms støttet i 2012 7 prosjekter for kommunal omstilling og utvikling der det var interkommunalt samarbeid, innenfor de ulike satsningsområdene for prosjektskjønsmidlene for 2012. Hovedsatsningsområdene for 2012 var skrotnisseprosjektet (tiltak mot forsøpling og forurensning), sjumilssteget og bedre alderdom i Troms.

Fylkesmannen har tidligere støttet etablering av et interkommunalt plankontor i Nord Troms og det er på trappene flere slike kontorer i Troms (midt Troms, Sør Troms).

I løpet av høsten er det også begynt å ta form et interkommunalt samarbeid innenfor samfunnssikkerhetsområdet. Dette er ikke på plass, men vi håper dette vil falle på plass i løpet av 2013.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen har i 2011 mottatt 141 klagesaker etter plan- og bygningsloven (139 i 2011). Vi har behandlet 132 saker. 93 vedtak ble stadfestet, mens 35 ble opphevet eller omgjort og 4 ble avvist. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra innregistrering av saken til vedtak var 87 dager. For øvrig viser vil til den tertialvise rapporteringen til <http://rapportering.fylkesmannen.no/>.

Fylkesmannen har arrangert den årlige plan- og bygningsrettskonferansen for ansatte og folkevalgte i kommunene i Troms. Konferansen ble holdt 20. og 21 november. Deltakelsen var meget god.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen traff 6 vedtak i saker om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse etter oreigningsloven samt saker om ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven.

I en av sakene ble det truffet tre vedtak. Den gjaldt tilleggsøknad om ekspropriasjonstillatelse for å erverve bruksretter til fremføring av 22 kv høyspent kabellinje i Bardu. Samtykke ble gitt. Søknad om forhåndstiltredelse ble avslått fordi skjønnsbegjæring ikke var fremsatt. Etter innsendt skjønnsbegjæring ble dette senere innvilget i egen sak. Etter søknad besluttet Fylkesmannen senere at et lensmannskjønn kunne være rettslig skjønn, slik at de to skjønnene i saken kunne forenes til ett rettslig skjønn, jf. orl. § 17 (1) siste pkt.

En sak gjaldt klage over kommunens vedtak om ekspropriasjon av små deler av et regulert hyttefelt iht. pbl. § 16-2. Vedtaket ble opphevet.

I en annen sak ble det gitt samtykke etter orl. til å ekspropriere nødvendige bruksrettigheter (servitutter) til bygging og drift av lavspent luftledning og kabel i Målselv kommune til et hyttefelt, og for å få strøm til en tunnel tilknyttet vegen til forsvarrets skytefelt i Mauken/Blåtind.

Den siste saken gjaldt søknad fra Tromsø kommune om samtykke til almannastevning iht. orl. § 20 i forbindelse med et avtaleskjønn. Fylkesmannen fant at bestemmelsen knytter seg til ekspropriasjonsskjønn, og derfor ikke kom til anvendelse på avtaleskjønn og heller ikke kunne tolkes utvidende. Etter beslutning av Fylkesmannen ble søknaden avslått.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Fylkesmannen i Troms mottok ingen henvendelser om eierseksjonsloven i 2012

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMTR	0			
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Fylkesmannen i Troms mottok ingen henvendelser i denne typen saker i 2012

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMTR	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.	
62 Kommuneøkonomi	kr 733 811,30	kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 2 094 969,11	kr 0,00
Andre oppgaver under KR D	kr 99 065,27	kr 0,00
Sum:	kr 2 927 845,00	kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

Se punktene under.

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Det vises til rapportering til Statens Helsetilsyn og punkt 73.2.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen arrangerte kurs i forhold til nytt rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV. Etter ønske fra fylkets NAV-ledere ble tilsvarende kurs avviklet to ganger (9-10 oktober og 6-7 november) i Tromsø. Tema fra alle bestemmelser i loven ble gjennomgått, med vekt på endringer sammenlignet med tidligere rundskriv. Til sammen var det ca 260 deltakere på kursene.

Den 2. november holdt Fylkesmannen kurs (1/2 dag) for NAV Kontaktsenter Troms. Vi tok utgangspunkt i utvalgte tema fra lov om sosiale tjenester i NAV, som NAV Kontaktsenter hadde ønsket.

Fylkesmannen holdt innlegg (internopplæring) for NAV Tromsø, med tema skjønnsutøvelse. Fylkesmannen hadde kurs (1/2 dag) for NAV Tromsø og Boligkontoret i Tromsø vedrørende midlertidig botilbud. Fylkesmannen hadde kurs for barneverntjenesten i Tromsø vedrørende lov om sosiale tjenester i NAV.

Øvrige kompetansehevede tiltak i regi av Fylkesmannen i Troms, fremkommer under andre resultatområder.

Fylkesmannen yter tilskudd til kompetansehevede tiltak i regi av NAV-kontor/ kommuner. Tiltak som ble gjennomført i 2012 med slike midler, var blant annet:

- * Drift av faglige nettverk, økonomisk rådgivning
- * Tilskudd til deltakelse på konferansen "Penger til besvær", i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet
- * Konferanse 12-13. juni vedrørende kvalifiseringsprogram (tjenesteområde Nord-Troms).
- * Opplæring og oppfølgingsdager vedrørende Motiverende Intervju (MI) for NAV Tromsø

Fylkesmannen søker å gjennomføre tiltak og aktiviteter på en slik måte at de ulike satsingene og aktivitetene ses i sammenheng. Dette konkretiseres ytterligere under rapportering på andre resultatområder. Tilskuddene på ansvarsområdene samordnes. Husbanken deltar på møte der tilskudd fordeles i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Det skjer også en samordning i forhold til tilskudd fra Helsedirektoratet, eksempelvis i forhold til Dyrøy kommune.

I forbindelse med kommunemøter, utarbeider embetet et "kommunebilde" som danner grunnlag for dialogen med kommunen. Her inngår også informasjon knyttet til sosiale tjenester, basert på klagesaker, tilsyn og statistikk vedrørende KVP.

Fylkesmannen ser hen til data fra KOSTRA i forbindelse med tilskuddsforvaltningen, men ut over dette har vi i liten grad utviklet et opplegg for innhenting av aktuelle data for å følge levekårsutviklingen i fylket og i de enkelte kommunene, jf oppdraget. Dette vil vi særskilt følge opp i 2013.

Vi vurderer det slik at vår innsats har bidratt til kvalitetsforbedringer i de sosiale tjenestene i NAV-kontoret, og da særlig knyttet til økonomisk rådgivning og saksbehandling generelt. Vi oppfatter det slik at NAV-kontorene etterspør vår bistand og søker å forbedre praksis i samsvar med det vi formidler.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Fylkesmannen skal rapportere hvert tertial på kvalifiseringsprogrammet til Arbeids- og velferdsdirektoratet, spesielt med henblikk på innholdet og arbeidsprosessen rundt ordningen i NAV-kontorene. Nærmere ramme og mal for rapporteringen sendes i forkant av hvert tertial. Vi viser til våre rapporteringer for 2012.

Fylkesmannen i Troms og NAV Troms har årlig to møter (ca februar og september) på ledernivå. Formålet er felles virksomhetsplanlegging og evaluering av tiltak/ samarbeid. Det foreligger egen samarbeidsavtale som regulerer dette nærmere og det utarbeides årlig felles kompetanseplan. I 2012 inngikk vi i tillegg en mer spesifikk samarbeidsavtale knyttet til kvalifiseringsprogrammet. Avtalen innebærer at vi i større grad har kunnet bruke ansatte ved NAV-kontor (tidligere kompetanseveiledere) i vårt utviklingsarbeid. Avtalen skal evalueres i februar 2013. Kvalifiseringsprogrammet er et fast tema i fylkesmannens dialog med fylkesdirektør.

Alle ansatte som arbeider med kvalifiseringsprogram i NAV-kontorene, har fått opplæring i bestemmelsene for ordningen. Slik opplæring er gitt i flere sammenhenger tidligere, og i 2012 ble dette ivaretatt på kurs i oktober/november vedrørende rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV. Vi kommer til å gå mer i dybden på enkelte tema under konferansen "På vei til jobb" i april 2013. NAV-kontorene er bedt om å spille inn tema her. I 2012 besvarte vi også enkelte spørsmål vedrørende lovtolkning pr e-post og brev.

Kvalifiseringsprogrammet var ett av temaene i Fylkesmannens januartale til ordførere og rådmenn. KVP er også del av det "kommunebildet" som utarbeides i forkant av kommunemøter (se pkt 73.2).

NAV-kontorene i Nord-Troms arrangerte egen KVP-konferanse i 2012, med tilskudd fra Fylkesmannen. Enkelte tiltak i regi av NAV Troms har klar sammenheng med KVP og vi har i 2012 bidratt økonomisk og deltatt på slike samlinger. Konkret gjelder det samling i Midt-Troms vedrørende arbeidsevnevurdering og samling for hele fylket vedrørende standard for arbeidsrettet brukeroppfølging.

I 2012 har Fylkesmannen holdt innlegg på to NAV-ledersamlinger i regi av NAV Troms (mars og november). NAV-lederne deltar for øvrig på opplæring i regi av Fylkesmannen. Vi oppfatter dialogen med NAV-lederne som svært god.

På vår samling "Gode grep i NAV" (september) hadde vi blant annet følgende innlegg:

- * Tett individuell og helhetlig oppfølging i NAV v/NTNU
- * «Bedre liv med SOS», et prosjekt gjennom «Ungdom i svevet» v/ Karrieresenteret i Nordland
- * «Ungkraft» - en verdifull kraft/ samarbeid mellom Montar og NAV Målselv
- * Senter for jobbmestring v/ NAV Troms
- * «Arbeid og helse, to sider av samme sak» v/oppfølgings- og veiledningsloser i NAV Tromsø

Fylkesmannen er bekymret for at det i enkelte kommuner er få eller ingen deltakere i kvalifiseringsprogram. Vi sikter da særlig til kommunene Lenvik og Nordreisa. Fylkesmannen har innhentet redegjørelse for situasjonen fra NAV-lederne og kommer til å følge særskilt opp i 2013 gjennom det landsomfattende tilsyn.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Fylkesmannen vurderer årlig, etter samråd med NAV-ledere og NAV Troms, hvilke kurs som skal gjennomføres og på hvilket nivå. I 2012 arrangerte vi to-dagers grunnkurs, med 57 deltakere. Alle NAV-kontor var

representert. Det kan nevnes at også Husbanken hadde innlegg her.

Det er etablert 5 fagnettverk på området, med representanter fra NAV-kontor/kommunene. Fylkesmannen gir tilskudd til drift av nettverkene og deltar på enkelte møter. I 2012 deltok vi på møter i 3 nettverk. En samling falt bort på grunn av streik og ett nettverk har ikke fungert i 2012. Fylkesmannen gir også tilskudd til at representanter fra nettverkene får delta på konferansen "Penger til besvær".

Hver høst samler Fylkesmannen nettverkene til en felles samling. På samlingen i 2012 var det blant annet innlegg fra økonomirådgivningstelefonen 800-GJELD og Fylkesmannen har på denne måten bidratt til å gjøre tilbudet kjent for NAV-ansatte, jf oppdraget.

I forkant av samlingen sendte Fylkesmannen ut en QuestBack til NAV-ledere og deltakere i nettverkene. Formålet var å få evaluert nettverkene og hvordan Fylkesmannen kan bidra. På bakgrunn av svar og diskusjon på samlingen, vil vi 2013 blant annet legge opp til *to* felles samlinger.

Nettverkene bidrar absolutt til samarbeid mellom kommunene på området, men så langt er ikke dette nærmere formalisert i fylket, ved interkommunale stillinger eller lignende. Fylkesmannen kommer i 2013 til å satse ytterligere på samarbeid med namsmennene. Alle namsmenn i fylket blir representert på kommende samling i februar.

Økonomisk rådgivning har også vært tema i andre sammenhenger. Det ble berørt på våre kurs knyttet til nytt rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV, med særlig vekt på kravet om at det skal treffes enkeltvedtak. På vår to-dagers konferanse "Gode grep i NAV" (september) hadde vi følgende innlegg:

* Internopplæring i økonomisk rådgivning, NAV Rygge

* Økonomisk rådgivning i skolen, NAV Hadeland

* Samarbeidsprosjekt vedrørende oppfølging av personer med gjeldsordning mellom NAV Sagene og Namsfogden i Oslo

Vi sender for øvrig ut en del informasjonsmaterieill pr e-post til deltakere i nettverkene.

Fylkesmannen har god kjennskap til arbeidet med økonomisk rådgivning i kommunene, men ser at vi i 2013 bør systematisere dette nærmere. Det er fremdeles også problemstillinger knyttet til hvilket ansvar NAV-kontoret skal ha, hva som er forsvarlig tjeneste og hvordan man skal ivareta krav om enkeltvedtak.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannens aktivitet har vært noe begrenset på dette området i 2012. Vi har fremdeles en løpende samarbeidsavtale med Husbanken og løpende dialog med dem.

Tildeling av tilskudd ble foretatt på vanlig måte og Husbanken deltok på møtet med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Fylkesmannen har prioritert å besøke tilskuddskommunene Dyrøy og Harstad. Besøkene var koordinert med Husbanken og mellom avdelinger hos Fylkesmannen.

Lenvik kommune, Husbanken og Fylkesmannen i Troms arrangerte fagdag sammen i april. Tema var knyttet til bosetting av flyktninger og kommunene i Midt-Troms var representert.

En del av Fylkesmannens oppfølging i 2012 har vært knyttet mer opp i mot vårt ansvar som tilsynsmyndighet. Vi gjennomførte systemrevisjon i Harstad kommune med tema midlertidige botilbud. I den sammenheng, og i forbindelse med besøk sammen med Husbanken, ble vi gjort oppmerksom på kommunens økende utfordring knyttet til tilgang på tomter og press i boligmarkedet. Fylkesmannen hadde også tilsynsmessig oppfølging av Tromsø kommune, på bakgrunn av at vi ble kjent med at kommunen hadde venteliste på midlertidig botilbud. Vi viser til rapport under Statens Helsetilsyns område, men nevner her at Tromsø kommune lettere vil kunne møte behovet når ytterligere botilbud åpnes til sommeren. Vi nevner også at høye boutgifter er en utfordring i Tromsø og at dette også gjenspeiles i klagersaker.

Fra Tromsø kommune har vi nylig fått sluttrapport fra prosjektet som skal redusere fravikelse av bolig. Dette prosjektet mottok tilskudd. Vi vil vurdere hvordan erfaringer herfra kan videreformidles.

I 2013 vil vi vektlegge å systematisere informasjon på det boligsosiale området på en bedre måte.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen var involvert i at Arbeids- og velferdsdirektoratet innvilget tilskudd til NAV Tromsø i desember. Dette dreier seg om tjenesteutvikling av sosiale tjenester til «Ny GIV-ungdom» ved Breivika videregående skole og Tromsø Maritime skole.

Vi har som vanlig mottatt søknader om tilskudd knyttet til bekjemping av barnefattigdom. Tildeling skjedde i møte med direktoratet og Husbanken. Fylkesmannen har besøkt tilskuddskommunene Tromsø, Skjervøy og Harstad.

Fylkesmannen har hatt innlegg om barnefattigdom på skoleeiermøte, samt barnevernssamling for hele fylket.

På vår konferanse "Gode grep i NAV" (september) hadde vi blant annet følgende innlegg:

* Sosialfaglig rådgivning i videregående skole, NAV Sarpsborg

* Utstyrskontroll for barn og barnefamilier, NAV Lenvik

Koordineringen av arbeidet for barn og unge internt på embetet har skjedd gjennom prosjektgruppen for "Sjumilssteget". Nærmere informasjon finnes på <http://www.sjumilssteget.no/>

Arbeidet med utstyrskontroll i Lenvik er godt etablert, men ellers er det begrenset hvor langt prosjektene i Harstad, Skjervøy og Tromsø kom i 2012. Dette følges videre opp i 2013. Vi ønsker også på dette området å få mer samlet informasjon om situasjonen i Troms.

Vi registrerer at i enkelte kommuner er ikke NAV-kontoret involvert godt nok i arbeidet for barn og unge. Denne utfordringen må vi følge opp i dialog med rådmenn og NAV-ledere.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 45 699,29	kr 522 264,01
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 427 513,36	kr 544 752,51
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 18 920,00	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 492 132,00	kr 1 067 016,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

Se punktet under.

73.1 Lov om sosiale tjenester

Se embetsoppdraget under Arbeids- og inkluderingsdepartementets område.

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

Se rapport under det enkelte underpunkt.

75.1 Habilitering og rehabilitering

Det er gjennomført undervisning og veiledning med utvalgte kommuner. Tema har vært utvikling av koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering og kommunenes systemansvar for individuell plan på tvers av sektorer. Dette har vært sett i forhold til ny lovgivning.

Staus for arbeidet med koordinerende enhet i kommunene og ivaretagelse av overordnet ansvar for individuell plan har i tillegg vært tema i møter med utvalgte kommuner. Vi har i forkant av møtene etterspurt status for arbeidet.

Fylkesmannen i Troms samarbeidet med Fylkesmannen i Nordland om informasjon og tilrettelegging for landsdelskonferanse i Tromsø med erfaringsformidling fra "Prosjekt Familieveiviser".

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Arbeidet knyttet til barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier er flyttet til resultatområde 75.1.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Fylkesmannen i Troms har bistått Helsedirektoratet i å følge opp kommuner som har personer under 50 år som bor fast i alders- og sykehjem eller boform for heldøgns- omsorg og pleie.

I følge de opplysninger vi har mottatt fra kommunene var det per 31.12.2011 seks personer i Troms under 50 år som bodde fast i alders- og sykehjem eller boform for heldøgns omsorg og pleie -fordelt på tre kommuner.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

Se pkt. nedenfor

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten

- Gjennomførte stor konferanse for kommunene i Troms 8. og 9. feb om samhandlingsreformen, med særlig fokus på pasientflyt, nye oppgaver til kommunene, økonomiske ordninger, tjenesteavtaler og øyeblikkelig hjelp. 150 deltakere.
- Har gitt innspill til teksten i tjenesteavtale nr. 10 - Samarbeid om forebygging mellom UNN og de tilhørende lokalsykehuskommunene.
- Deltar i samarbeid med Tromsø kommune, UNN og Troms fylkeskommune om konkretisering av tjenesteavtale nr. 10. Samarbeidet er prosjektorganisert i UNN og kalles «Troms/Ofoten-prosjektet».
- Holdt møte i kommuneoverlegeforum for Troms 12. og 13. nov.
- Holdt forelesning på studiet "Samhandling i plan" på Universitetet i Tromsø
- Vår rådgiver innen samhandlingsreformen, som har arbeidet for alle tre fylkesmenn i Nord-Norge, har lagt ned en omfattende innsats for å styrke og stimulere samarbeidet mellom 1. og 2. linjetjenesten. Hun har drevet utstrakt reisevirksomhet i Troms, har intervjuet sentrale fagpersoner og/eller administrative ledere i alle kommuner for å få oversikt over status og utfordringer i reformen, hun har hatt flere møter med regionrådene i Troms, og har møtt i OSO (overordnet samarbeidsorgan mellom UNN HF og kommunene), hvor mange premisser for samarbeidet mellom 1. og 2. linjen blir fastlagt.
- Informasjon om og opplæring i den nye helselovgivningen har inngått som et grunnelement i Fylkesmannens generelle kommunedialog i 2012, og har vært omtalt i en rekke faglige treffpunkt både med 1. og 2. linjetjenesten.
- For øvrig vises det til statusrapporter og annen dokumentasjon som er formidlet fra samhandlingsreform-rådgiveren i Nord-Norge til det nasjonale nettverket for implementering av samhandlingsreformen.

76.2 Individuell plan

Det er gjennomført undervisning og veiledning med utvalgte kommuner. Tema har vært kommunenes systemansvar for individuell plan på tvers av sektorer. Dette har vært sett i forhold til ny lovgivning.

Status for arbeidet med individuell plan har i tillegg vært tema i møter med utvalgte kommuner. Vi har i forkant av møtene etterspurt status for individuell plan og om koordinatorfunksjon er forankret i kommunens kvalitetssystem.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring er integrert i arbeidet med systemrevisjoner i kommunal helsetjeneste og i spesialisthelsetjenesten. Strategien har også vært tema på konferanse for ledere i pleie- og omsorgstjenesten.

FM har deltatt på møte med Kvalitetsutvalget til UNN HF

Det er gjennomført IPLOS konferanse for kommunene sammen med Helsedirektoratet.

FM har brukt data fra Kostra og Kommnehelseprofil (FHI) aktivt i kommunemøter.

FM har skrevet artikkel om nye kvalitetskrav til fødselsomsorgen i barnevern, sosial- og helsemelding.

76.4 Utgår

Utgikk fra embetsoppdraget

76.5 Felles digitalt nødnett

Gitt orientering til kommuneoverleger i Troms på møte 30.11.12 ved representant fra Helsedirektoratet.

Status for telefonnummer til legevakt i Troms kartlagt av Helsedirektoratet.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

Se rapport under det enkelte underpunkt

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

Informert kommunene om radonmålinger i skoler og barnehager.

Arrangerte dagsseminar om samfunnssikkerhet og helsemessig og sosial beredskap i Harstad 21. november sammen med repr. fra Fylkesmannens planavdeling og Harstad kommune. 55 deltakere fra politi, sivilforsvaret, kommunene, sykehus, havnemyndigheter, forsvaret, frivillig sektor o.a.

Vedrørende kommunenes oppfølging av de rammede etter 22.07.11 har det vært telefonkontakt med alle berørte kommuner i løpet av tidlig vår 2012. Utsendelse og sammenstilling/bearbeidelse av kartleggingskjema til kommunene i april og mai .

Hatt kontakt med leder i støttegruppa for de berørte og AUF.

Hadde en del kontakt med Tromsø kommunes koordinator i forbindelse med forberedelser og gjennomføring av overføringen av rettssaken. Var innom Tingretten i denne perioden, snakket med pårørende.

Deltatt på et par telefonmøter med Helsedirektoratet.

Fylkeslegen og planavdelingen har gjennomført møter med kommunene knyttet til Fjellskred NORDNES helserelaterte utfordringer i kommunene, i forhold til støtte fra nabokommuner og forventninger i HF - vica versa.

Atomberedskapsplanverket i alle kommuner er kontrollert av planavdelingen, samfunnssikkerhet. Svakheter er påvist og forbedringer er iverksatt.

Fylkesmannens ledergruppe inkl. fylkeslege, Fylkesberedskapsrådet og utvalgte kommuner har øvd og trent sammen på varsling, ansvar og rolle fordeling ved to anledninger i 2012.

77.2 Fritak frå forvaltningsmessig taushetsplikt

Ingen saker i 2012

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	0	0
Sum	0	

77.3 Særfrådrag

Nedgang i dette saksfeltet i 2012 i forhold til tidligere år

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	14	12
Sum	14	

77.4 Førerkort

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	1150	50
Sum	1150	

77.5 Pasientjournaler

Ingen nye journalarkiver mottatt 2012.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMTR	0
Sum	0

77.6 Rett til trygderefusjon

Ikke hatt henvendelser fra private helsetilbydere om dette tema i 2012

77.7 Felles barnevern sosial og helsemelding

- Fylkesmannen har skrevet felles barnevern-, sosial- og helsemelding for foregående år. Her omtales blant annet viktige utviklingstrekk innen helse- og omsorgsområdet i lys av samhandlingsreformen, ny lovgivning og tilsynserfaringer.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4A

Fylkesmannen i Troms mottok i 2012 totalt 148 vedtak om bruk av tvang etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. Vedtakene kom fra den offentlige tannhelsetjenesten med 11 vedtak, spesialisthelsetjenesten med 8 vedtak og kommunene i Troms med de resterende vedtak.

Gjennomført løpende etterprøving. Mottatt 1 klage.

Gjennomført erfarings og forberedelse til tilsyn samlinger i Sør-Troms, Midt-Troms, Nord-Troms, samt Tromsø, Balsfjord og Karlsøy kommune. Godt fremmøte med deltakere fra de fleste sykehjem og fra spesialisthelsetjenesten.

Gjennomført forelesninger på Fylkesmannens turnuskurs for leger og fysioterapeuter.

På forespørsel fra helsepersonell har det vært gitt veiledning pr. telefon gjennom hele året.

Vedtak som har kommet inn fra høst 2012 viser at regelverket nå er bedre implementert i kommunene enn tidligere.

Gjennomført systemrevisjon 2012 i fem kommuner viser null avvik i en kommune og at fire andre fikk ett avvik hver.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

Folkehelsearbeidet er ivaretatt hovedsaklig på disse måtene i 2012:

- Ved folkehelsefaglige uttalelser til kommunale planstrategier i 20 kommuner, til kommuneplanens samfunnsdel i 3 kommuner, til kommunedelplaner i 3 kommuner, og ellers ved utstrakt dialog med KS og kommunene om forankring av folkehelsearbeidet i overordnede kommunale planer.
- Via Sjumilssteget, som er en satsing for å få kommunene til å innarbeide bestemmelsene i FNs barnekonvensjon i sin virksomhet. Som del av Sjumilssteget ber Fylkesmannen kommunene om å sette fokus på barn og unges helse og trivsel i kommunene, samt på tverrfaglighet i kommunens tiltak og tjenester til barn og unge. Det er gjort bl.a. ved at Fylkesmannen har bedt kommunene gjennomføre en grundig egenanalyse på de nevnte områdene høsten 2012.
- Ved en rekke forelesninger, nettverksmøter, kurs og konferanser i Troms hvor deltakerne både har representert bredt tverrfaglig sammensatte miljø, og helse- og omsorgssektoren.

For øvrig vises det til detaljert rapportering under pkt. 83.1. Folkehelsearbeid generelt.

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Tiltak som er gjennomført for å oppfylle resultatkravene.

- Har gitt folkehelsefaglige uttalelser til kommunal planstrategi i 20 kommuner.
- Har gitt folkehelsefaglige uttalelser til kommuneplanens samfunnsdel i 3 kommuner
- Har gitt folkehelsefaglige uttalelser til kommunale sektorplaner (folkehelse, helse og omsorg, idrett og friluftsliv) i 3 kommuner
- Har gitt folkehelsefaglige innspill til Troms fylkeskommunes regionale planstrategi.
- Har gitt folkehelsefaglige innspill på «kommunebilder», som Fylkesmannen i Troms utarbeider i forkant av embedets 4-årige møter med enkeltkommuner. I kommunebildene framstilles embedets samlede kunnskap om kommunen, som utgangspunkt for dialog.
- Gjennomførte stor konferanse for kommunene 8. og 9. feb om samhandlingsreformen og folkehelsearbeidet. 150 deltakere.
- Har tatt initiativ til ny drift i «Nordflanken», som er et rådgiversamarbeid mellom fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark på fagområdene rus, psykisk helse og folkehelse. Møte i Vadsø 11. og 12. sept.
- Har løpende og nært samarbeid om folkehelse med Troms fylkeskommune, bl.a. om støtte til kommunenes arbeid med frisklivssentraler.

- Deltatt i folkehelsesamarbeid mellom Helse Nord RHF og de tre nordligste fylkeskommunene
- Deltatt i referansegruppa for den godt forankrede skade- og ulykkesforebyggende satsingen "Troms fylke trygt og tilgjengelig" som drives av Troms fylkeskommune
- Holdt forelesning om folkehelseperspektivet på to regionale dialogmøter om Omsorgsplan 2015, folkehelse, rusforebygging, psykisk helse og Sjumilssteget 7. og 8. juni. 18 kommuner deltok.
- Holdt innlegg om folkehelseloven og folkehelseprofiler på møte for rådmenn i Midt-Troms-kommunene 10. jan.
- Forelesning på fylkeskonferanse i regi av Folkehelseinstituttet om krav til oversikt over helsetilstanden 3. mai
- Har deltatt i det løpende arbeidet med Sjumilssteget på embetet (se pkt. 83). Aktivitet: 1) Var faglig ansvarlig for konferanse for kommuneplanleggere og koordinatore i Sjumilssteget 18. jan. Tema: Folkehelseloven, oversikt over helsetilstanden, gjennomgang av kommunehelseprofiler. 2) Holdt forelesning og deltok på møte med Fylkesmannen i Nordland om Sjumilssteget 10. april. 3) Holdt forelesning og deltok på møte med Mandal kommune om Sjumilssteget 26. juni.
- Møte med Regionalt kunnskapsenter for barn og unge (RKBU) ved Universitetet i Tromsø/UNN for å informere om samhandlingsreformen, folkehelseloven med mer 27. jan
- Forelesning og møte med Regionalt kunnskapsenter for barn og unge (RKBU) om aktuelle tema for forskning på barn og unges helse 27. april
- Forelesning om folkehelsearbeid med vinkling på frivillighet og friluftsliv, på konferanse i regi av Midt-Troms Friluftsråd og Midt-Troms regionråd 5. juni
- Skrev artikkel i Fylkesmannens helse-, omsorgs- og barnevernsmelding om samhandlingsreformen, nye helselover med mer.
- Holdt innlegg om folkehelseloven, kommunehelseprofiler med mer på kommuneoverlegeforum for Troms 12. og 13. nov
- Har gitt innspill til teksten i tjenesteavtale nr. 10 - Samarbeid om forebygging mellom UNN og de tilhørende lokalsykehuskommunene.
- Deltar i samarbeid med Tromsø kommune, UNN og Troms fylkeskommune om konkretisering av tjenesteavtale nr. 10. Samarbeidet er prosjektorganisert i UNN og kalles «Troms/Ofoten-prosjektet».
- Foreleste om folkehelseloven og folkehelseperspektivet på samling for kommunale demenskoordinatorer 30. okt.
- Har deltatt i Helsedirektoratets referansegruppe for veileder om oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer. Møter 26. mars og 21. mai.
- Deltok på Fylkesmannens overordnede kommunemøte i Ibestad kommune 27. sept.
- Gjennomførte fylkeskonferanse om alkoholloven – også med folkehelseperspektiv (samarbeid med KoRusNord, Helsedirektoratet o.a.) i Tromsø 5. og 6. des. 53 deltakere
- Foreleste på dagsseminar om beredskapsarbeid på helse- og omsorgssektoren og generell samfunnssikkerhet. Innlegg om folkehelseloven, oversikt over helsetilstanden med mer. 55 deltakere fra Sivilforsvaret, Forsvaret, politi, kommunale sektorer o.a. Harstad, 21. nov
- Foreleste på Sommerfestivalen for Nord-Norge, idrettssamling for mennesker med psykiske lidelser (75 deltakere fra 10 kommuner i Nordland og Troms). 15. aug.
- Har gitt støtte og veiledning til kommunenes arbeid med frisklivssentraler. Aktivitet: 1) Avholdt samarbeidsmøte med Helsedirektoratet for å planlegge regionale kompetansetilbud i frisklivssentraler 17. des. 2) Avholdt veiledningsmøte med Kvæfjord kommunene 15. aug. 3) Gjennomførte dagsamling for kommunene i samarbeid med Troms fylkeskommune, Finnsnes, 22. nov. 15 kommuner deltok. 4) Tilskuddsforvaltning til frisklivssentraler. Total 515 000 kr fordelt til 15 kommuner. 5) Utstrakt dialog med kommunene på telefon og e-post.
- Deltar i Helsetilsynets referansegruppe for planlegging av tilsyn etter folkehelseloven. Seminar på Gardermoen 28. og 29. nov.

Andel av kommuner og fylkeskommuner som har en drøfting av sine folkehelseutfordringer i planstrategien etter plan- og bygningsloven:

Troms fylkeskommune har gjort en god jobb på dette i regional planstrategi og i det utarbeidede kunnskapsgrunnlaget.

På kommunenivå har Fylkesmannen gitt uttalelser til 20 planstrategier i 2012. Av disse var det 5 kommuner som hadde gode drøftinger av sine folkehelseutfordringer. Omfanget av drøftingen var ulik, bl.a. ut fra kommunestørrelse. Ingen av kommunene oppfylte folkehelselovens krav til oversikt over helsetilstanden fullt ut.

Andel kommuner som har fastsatt en folkehelsepolitikk (mål og strategier) i planer etter plan- og

byggningsloven.

Vi vurderer at 5 kommuner kan sies å ha fastsatt en folkehelsepolitikk. Dette omtales vanligvis i kommunenes planer som "å legge et folkehelseperspektiv til grunn for vurderinger og prioriteringer i alle kommunale sektorer." I tillegg til de 5 kommunene hvor en folkehelsepolitikk er fastsatt, har om lag 5 andre kommuner sagt at dette vil bli gjort i løpet av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. I disse tilfellene inneholder den kommunale planstrategien en formulering om at folkehelseperspektivet vil bli lagt til grunn i kommuneplanens samfunnsdel. Et stort antall kommuner vil utarbeide kommuneplanens samfunnsdel i 2013.

83.2 Miljørettet helsevern

Redegjøre for tiltak i oppfølgingen av miljørettet helsevern i skoler og barnehager.

Miljørettet helsevern i skoler og barnehager har vært tema i dialog med kommunene i nettverksmøter, kommunemøter, forelesninger o.a.

Vi har fått henvendelser fra kommuner ang. konseptet "Helsefremmende skoler" og "Helsefremmende barnehager", og har da veiledet om viktigheten av å se til at skoler og barnehager er godkjent etter forskriften om miljørettet helsevern.

For øvrig fikk vi henvendelse fra Hdir seint i 2012 med spørsmål om vi vurderte det mulig å gjennomføre en kartlegging i kommunene på dette området i 2012, noe vi frarådet.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

Redegjøre for tiltak som er gjennomført for å oppfylle resultatkravet:

- Har hatt nær dialog med kommunene om strukturelle tiltak innen ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse, både via Fylkesmannens egne dialogpunkter (kommunemøter, nettverk, kurs og konferanser) og via samarbeid med Troms fylkeskommune.
- Formidling av nasjonal politikk på disse områdene inngår i et stort antall forelesninger o.a. omtalt i pkt. 83.1 Folkehelsearbeid generelt
- Fylkesmannen deltar i Ernæringsrådet ved UNN, som har som formål å styrke ernæringsfaglig arbeid både i sykehus og i kommuner i UNNs lokalsykehusområde. 4-5 årlige møter.
- Tilskuddsforvaltning - forebygging av abort og uønskede svangerskap: 900 000 kr fordelt på 10 søkere.
- Planla lokale markeringer på Verdens tobakksfrie dag 31. mai. All aktivitet avlyst pga streik.
- Har markedsført FRI-programmet overfor kommunene ved et større antall forelesninger og andre dialogpunkter med kommunene (se pkt. 83.1 Folkehelsearbeid generelt)
- Om frisklivssentraler: Se rapportering i pkt. 83.1 Folkehelsearbeid generelt

83.6 Smittevern

Ikke gjennomført konferanse eller kurs på tema i 2012.

Gitt veiledning i enkeltsaker.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

Det vises til underpunktene.

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

På kommunekonferanse i Tromsø om samhandlingsreformen i februar 2012 med 187 deltakere, derav et stort antall kommuneoverleger, ble disse temaene omtalt:

- Samhandlingsreformen - felles muligheter og utfordringer for kommunene og UNN
- Kommunens plikt til å gi heldøgns ø-hjelp fra 2016: Hvilke erfaringer har man fra regionalt samarbeid i

Nord-Troms som kan være verdifulle ved oppbygging av en slikt tjeneste i kommunene?

- Presentasjon og gjennomgang av hovedtrekk i den nye helse- og omsorgstjenesteloven
- Fastlegeforskriften. Hva er innholdet i høringsutkastet? Hvilken rolle vil forskriften spille for fastlegenes rolle i samhandlingsreformen, og for reformen totalt?
- Avtaler mellom foretak og kommuner. Hva er status i Troms, og hva må gjøres videre?

På møte i kommuneoverlegeforum for Troms 12. og 13. november ble disse temaene omtalt:

- Omlegging av turnustjenesten for leger
- Vergemålsreformen
- Hva sier rapporten "Kompetanseutfordringer i kjølvannet av samhandlingsreformen"?
- Samhandlingsreformen – om Fylkesmannens rolle samt om status i reformarbeidet i Troms og i Nord-Norge
- Nytt felles telefonnummer til legevaktssentralene i Norge: Er legevaktssentralene rede til å ha et felles telefonnummer?
- Transport av psykisk syke pasienter i UNN

Fylkesmannen tilrådte opprettelse av ny fastlegehjemmel i Harstad kommune i 2012.

Vi la ut informasjon på nettsiden til Fylkesmannen om tilskuddsordning og regelverk vedr. opprettelse av fastlegehjemler. Informasjonen ble også sendt til alle kommuneoverleger i Troms.

84.2 Turnustjeneste

Samlet vurdering av turnusordningene med hensyn på kapasitet og kvalitet.

Antall kandidater i fysioterapi som utdannes i Nord-Norge øker. Antall tjenestesteder som tar imot turnuskandidater i fysioterapi er på samme nivå i 2012 som i 2011. Fram til 2012 har det hvert år vært flere tilgjengelige turnusplasser i Nord-Norge enn antall kandidater som utdannes her. Overskytende turnusplasser har vært stilt til disposisjon for regionansvarlige fylkesmenn i sør/øst og vest.

I 2012 uteksaminerte Universitetet i Tromsø et ekstra kull på 12 fysioterapistudenter som har gått et deltids og desentralisert studieløp. Dette kullet starter sin turnustjeneste 15. februar 2013. Det har vært svært krevende å skaffe dette kullet turnusplasser, på toppen av de årlige fordelingene til ordinære kull fra Universitetet i Tromsø.

Fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark samarbeider godt om administrasjon av turnustjenesten for fysioterapeuter.

Samlet vurdering av gjennomførte kurs og samlinger for leger, fysioterapeuter og kiropraktorer, kurs for veiledere av leger og fysioterapeuter og ordning med fylkesveiledere for kommuneturnus for leger.

Fylkesmannens obligatoriske turnuskurs for leger, fysioterapeuter og kiropraktorer arrangeres to ganger årlig, felles for alle tre grupper. Kursene får gode tilbakemeldinger fra deltakerne.

I 2012 gjennomførte Fylkesmannen i Troms (i samarbeid med fylkesmennene i Nordland og Finnmark) et kurs på 2 + 2 dager for fysioterapeuter i Nord-Norge som er veiledere for turnuskandidater. 15 deltakere (6 fra Nordland, 6 fra Troms, 3 fra Finnmark). Gode evalueringer av kurset.

Annen aktivitet knyttet til turnustjeneste i fysioterapi:

- Løpende administrasjon av turnustjenesten for fysioterapeuter, som regionansvarlig fylkesmann i Nord-Norge
- Møte med Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Finnmark om adm. av turnustjeneste for fysioterapeuter. 20. jan
- Samarbeid med Fylkesmannen i Oslo og Akershus samt Fylkesmannen i Hordaland om uttalelse til ny forskrift for turnustjenesten for fysioterapeuter samt behandling av søknader om særplass. møter 25. jan. og 25. nov.
- Samarbeid med øvrige regionansvarlige fylkesmenn, Helsedirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet og SAK om administrasjon og utvikling av fysioterapitjenesten. To møter i 2012.
- Møte med UIT og Helsedirektoratet i Oslo om turnuskandidater fra desentralisert kull på UIT 4. mai
- Møte med Helsedirektoratet, SAK, og regionansvarlige fylkesmenn om adm. av turnustjeneste for fysioterapeuter og ny ordning med venteliste 2. nov.

Turnustjenesten for leger

I Troms er det i omkring av 30 turnusplasser per halvår, både i UNN HF og kommunehelsetjenesten. I august 2012 var det 27 sykehusplasser og 29 plasser i kommunehelsetjenesten. Turnusplassene på sykehusene i Tromsø og Harstad hadde god rekruttering, mens flere distriktplasser ble sent valgt og noen fikk ikke turnuslege pga. permisjoner mm.

Turnuslegene ved UNN Harstad har også i 2012 vært godt fornøyd med sin tjeneste, og det er økende tilfredshet med læringsutbytte ved UNN Tromsø. UNN Tromsø har i 2012 forsterket veiledningsfunksjonen, bl.a. i akuttmottaket.

Flere av kommuneplassene i Troms er rekrutteringssvake og ble derfor sent valgt eller sto uten turnuslege i 2012. Problemet er størst i Nord-Troms. Turnuslegene er jevnt over godt fornøyd med den lokale veiledningen og meget godt fornøyd med den gruppebaserte veiledningen som inkluderer akuttkurs, takstskurs og 3 veiledningsmøter.

Svein Steinert har i 2012 bidratt aktivt i utformingen av den nye turnuslegeordningen.

84.3 Klagesaksbehandling etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og pasient- og brukerrettighetsloven

Rettighetsklager, helse/omsorg - behandlet 146 saker, 11 avviste saker, 135 realitetsbehandlet.

Herunder:

Syketransport 83 saker, median saksbeh.tid 0,4 mdr Nødvendig helsehjelp 19 saker, median saksbeh.tid 0,9 mdr

Øvrige klager helse og omsorg 33 saker, median saksbeh.tid 3,4 mdr

I 2012 mottok Fylkesmannen i Troms 50 klagesaker på kommunale helse- og omsorgstjenester etter pbrl.§ 2-1a, jf. hotjl.§ 3-2, 1.ledd nr.6, samt §§ 3-6 og 3-8. Klagene gjaldt følgende ytelser: helsetjenester i hjemmet, praktisk bistand i form av personlig assistanse, opplæring og støttekontakt, omsorgslønn, avlastning og brukerstyrt personlig assistanse.

Fylkesmannen behandlet 26 rettighetsklager. Av disse ble 21 stadfestet, 3 opphevet og 2 ble avvist.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Gitt råd i flere saker som har omhandlet helsetjenester til innsatte i fengsler. Fått henvendelser vedr. medisinerings i fengsel.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjenforente og direktebosatte overføringsflyktninger

Gitt råd og veiledning pr tlf til kommunene.

RVTS har laget et omfattende undervisningsmaterieell (videoforelesninger mv på nett) for kommunene. Tilskuddmidler benyttet til dette.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Informert om kommunenes ansvar når det gjelder å gi likeverdige helse- og omsorgstjenester til den samiske befolkningen i Troms - i dialogmøte med midt- og sør-Troms i juni.

I nettverkssamling for demenskontakter i Troms, mars 2012, ble det holdt innlegg av Helsedirektoratets rådgiver Anna Kuoljok om demensprogrammet for pasienter som har samisk språklig og kulturell identitet.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

"Vold mot eldre – en stor samfunnsutfordring" var ett av flere tema på Fylkesmannens helse- og omsorgskonferanse i august 2012.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner tatt med i dialogmøter med kommunene i juni.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Om kapasiteten i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i fylket.

Fylkesmannen har kartlagt status mht. kapasitet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i 2012 i kommunene i Troms. Svarprosenten er lav, men de største kommunene har svart. Det ser ut til at kapasiteten i helsestasjonstjenesten er som i 2011, dvs. på et middels nivå (Definert i kartleggingen som "Ressursene er tilpasset oppgavene, men ikke mer"). Innen helsetjeneste i skolen er vårt inntrykk at kapasiteten er lavere i 2012 enn i 2011. Begge de to største kommunene melder om at kapasiteten i helsetjenesten i skolen er svært liten. (Definert i kartleggingen som "Viktige oppgaver innen tjenesten må prioriteres bort.")

Gjennomførte tiltak for å implementere nye faglige retningslinjer.

- Fylkesmannen i Troms har et nært samarbeid med Troms fylkeslag av Landsgruppen av helsesøstre. Det gjennomføres to årlige samlinger for helsesøstre fra alle kommunene, hvor bl.a. nye faglige retningslinjer er tema. Forumet har også rom for andre tema som Fylkesmannen ønsker å informere helsesøstrene om.
- Fylkesmannen har samarbeidet med Tromsø kommune om utgivelse av bok med råd og veiledning fra helsestasjon. Målgruppe: Gravide og foreldre til barn 0-20 år. Boka gis ut i 2013.
- Fylkesmannen var arrangør av dagsseminar for helsesøstre som medvirker i undersøkelsen «Barns vekst i Norge» sammen med FHI 4. sept.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Det har ikke kommet klager/blitt rapportert om utilstrekkelig jordmordekning.

84.10 Kjønnslærestelse

RVTS har laget et omfattende undervisningsmaterieell (videoforelesninger mv på nett) for kommunene. Tilskuddmidler benyttet til dette.

84.11 Tannhelse

Informert kommunene via regionvise dialogmøter i juni om at den offentlige tannhelsetjenesten i fylkeskommunen kan bidra til opplæring av personell i pleie- og omsorgstjenesten.

Via samarbeid om folkehelse med Troms fylkeskommune er Fylkesmannen kjent med at tannhelsetjenesten gjør en betydelig innsats i folkehelsearbeidet.

Det er etablert kontakt/samarbeid med tannpleier hos Overtannlegen i Troms vedrørende "Forum for rus og

psykisk helse Troms" som arrangeres 2 ganger i året. Målet er å få fokus på tannhelse og dertil tilbud til personer med rus- og psykiske lidelser.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

Se rapport under det enkelte underpunkt

85.1 Abortloven

Drift av abortnemnd ved UNN Tromsø og Harstad. Ingen saker til behandling i 2012.

85.2 Sterilisering

Nemnda hadde ingen saker til behandling i 2012

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker behandlet i 2012

Antall saker

Embeter	Antall
FMTR	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	263	12
Sum	263	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker i 2012

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTR	0	
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet

Ingen godkjenninger gitt i 2012

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

Ingen aktivitet fra oss på dette området i 2012.

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

Se rapportering under det enkelte punkt.

86.1 Omsorgsplan 2015

Bidratt til at kommunene har satt framtidens omsorgsutfordringer på dagsorden gjennom todagens kommunekonferanse for lederne i helse- og omsorgssektoren i august med ca 150 deltakere. Tema på konferansen var:

- Omsorgsplan 2015 - Kompetanseutvikling - Forebyggende helsearbeid for eldre og velferdsteknologi.
- Status i arbeidet med Omsorgsplan 2015, også med presentasjon av Nevroplan 2015.
- Velferdsteknologiprojekt Midt-Norge.
- Vold mot eldre.
- USHT sin rolle som pådriver og tilrettelegger for kommunene i Troms.
- Velferdsteknologi i boliger og erfaringer fra Hagenutvalgets arbeid.
- Erfaringer i Troms-kommunene med bruk av velferdsteknologi.
- Ny velferdsteknologi i helse- og omsorgstjenestene - "Nasjonalt program for leverandørutvikling".
- Velferdsteknologi fra et brukerståsted - Liv Tone Lind.
- Riktigere legemiddelbruk for eldre.
- Verdsetting av kompetanse.
- Aksjon ungdom 2012 - et rekrutteringstiltak.
- Ernæring, helse og livskvalitet.
- Ernæring - implementering av faglige retningslinjer i hjemmetjenesten i Tromsø kommune.

Var vertsskap for landssamling for embetene og Helsedirektoratet i april, og holdt innlegg på samlingen om arbeidet med Omsorgsplan 2015 i Troms.

Deltatt på kontaktmøtet med Helsedirektoratet i oktober.

Igangsatt samarbeid med Tromsø kommune, Fylkesmannen i Finnmark, Universitetet i Tromsø m.fl. om felles fagkonferanse høsten 2013.

Avholdt regionvise dialogmøter med kommunene i Sør-Troms og Midt-Troms i juni hvor blant annet Omsorgsplan 2015 med sine delplaner var tema.

86.2 Demensplan 2015

I dialog med kommunene hatt fokus på

- avlastning og dagaktivitetstilbud for personer med demenssykdom og øremerket tilskuddsordning
- pårørendeskoler og samtalegrupper inkludert tilskuddsordningen
- systematisk informasjons- og opplysningsarbeid
- demens på dagsorden i kommune- og økonomiplan
- kompetanse i demensomsorgen / abc satsingen

- utredning, diagnostisering og demensteam
- ny revidert delplan inkludert forsknings- og utviklingstiltak som videreføres

Opprettet nettverksforum for demenskontakter i Troms – hatt 2 dagssamlinger med tema: dagaktivitetstilbud-etablering og drift, samiske satsninger, demenskontaktens rolle og arbeidsoppgaver/erfaringsutveksling kommuner imellom, kommunal planlegging, alderspsykiatri/diagnostisering og utfordringer i den kommunale demensomsorgen og i spesialisthelsetjenesten,

Samarbeid med USHT-Troms, Demensfyrtårn og Nasjonalforeningen om tema i demensplan 2015

Møte med enkeltkommuner dagaktivitetstilbud – «inn på tunet»

Deltatt på konferanse om etablering og drift av demensteam

Deltatt på erfaringssamling ABC satsningen Gardemoen

Informert og formidlet på hjemmesiden om Marte Meo og aktiv omsorg

86.3 Kompetanseløftet 2015

Arbeidet med videre implementering av Fylkesmannens veileder for kompetanseplanlegging i kommunenes helse- og omsorgstjeneste.

Publisert direktoratets rekrutteringskampanje til kommunenettverket.

Gjennomført rekrutteringskonferanse for alle elever på VG2 helsefag.

Innhentet resultat- og plantall fra samtlige kommuner i Troms.

Utarbeidet analyse for Troms til direktoratet knyttet til delmålene i satsingen.

Innhentet rapportering på tildelte midler i 2011 og tildelt midler for 2012.

Deltatt på Innovasjonskonferansen 2012.

Avholdt to dagsmøter i koordineringsgruppen for Kompetanseløftet 2015. Gruppen består av representanter fra Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Harstad, Sykepleierforbundet, Fagforbundet, KS Rådmannsutvalget, prosjekt "Bli helsefagarbeider", KOMOPP, Fagskolen i Troms, Troms fylkeskommune - utdanningsetaten, USHT og fylkesmannens fagavdelinger. Fagskolen i Troms har ikke deltatt i nettverket i 2012.

Utarbeidet oversikt til Riksrevisjonen - oversikt over hvordan tilskuddene ble fordelt i 2011.

Tatt initiativ til å få opprettet en rekrutteringspatrolj i Midt-Troms.

Avholdt regionvise dialogmøter med kommunene i Sør-Troms og Midt-Troms i juni hvor blant annet Kompetanseløftet 2015 var tema.

86.4 Investeringstilskudd til sykehjem

Har bistått Husbanken med faglig assistanse ved behandling av søknader fra tre kommuner. Disse søker om utvidelse av eksisterende sykehjem med tilsammen 48 nye plasser. Deltatt på oppstartsmøte med en kommune i denne sammenheng.

Husbanken deltok på stand i august på Fylkesmannens helse- og omsorgskonferanse.

Investeringstilskuddets regelverk og rammer har vært presentert på dialogmøter med Sør- og Midt-Troms i juni.

Fylkesmannen har årlig samarbeidsmøte med Husbanken, hvor samarbeidsavtale og arbeidsplan evalueres - årsplan lages.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Har veiledet kommuner og helseforetak i forhold til å styrke arbeidet med kvalitetssystem/ internkontroll når FM har vært på tilsyn og i andre møter.

Deltatt på møte med Kvalitetsutvalget til UNN HF

Gjennomført IPLOS konferanse for kommunene sammen med Helsedirektoratet.

Brukt data fra Kostra og Kommnehelseprofil (FHI) aktivt i kommunemøter.

På kommunekonferanse i Tromsø om samhandlingsreformen i februar 2012 med 187 deltakere ble bl.a. disse temaene omtalt:

- Samhandlingsreformen - felles muligheter og utfordringer for kommunene og UNN
- Kommunens plikt til å gi heldøgns ø-hjelp fra 2016: Hvilke erfaringer har man fra regionalt samarbeid i Nord-Troms som kan være verdifulle ved oppbygging av en slikt tjeneste i kommunene?
- Presentasjon og gjennomgang av hovedtrekk i den nye helse- og omsorgstjenesteloven
- Fastlegeforskriften. Hva er innholdet i høringsutkastet? Hvilken rolle vil forskriften spille for fastlegenes rolle i samhandlingsreformen, og for reformen totalt?
- Avtaler mellom foretak og kommuner. Hva er status i Troms, og hva må gjøres videre?

På kommunekonferanse 29. og 30. august var ernæring tema for flere av foredragene. Presenterte også faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring samt delte ut kosthåndbok til alle kommuner i fylket. Boka er også senere distribuert ut til kommunene i ulike sammenhenger.

86.6 Utviklingscentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Deltatt i fag- og samarbeidsrådets møter.

Deltatt i planlegging og gjennomføring av "Vårkonferansen". Hovedmålet med denne konferansen er å gjøre kjent prosjekter utviklet av ansatte i sykehjem og hjemmetjenester i Troms 2012. Prosjektene er kommet i gang ved hjelp av "Frie midler", prosjektmidler som årlig tildelse USHT.

Samarbeidet om innhold i Fylkesmannens todagers fagkonferanse på Omsorgsplan 2015 i august.

Behandlet søknader knyttet til lindrende behandling og omsorg ved livets slutt.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

På kommunekonferanse i Tromsø om samhandlingsreformen i februar 2012 med 187 deltakere, derav et stort antall kommuneoverleger, ble disse temaene omtalt:

- Samhandlingsreformen - felles muligheter og utfordringer for kommunene og UNN
- Kommunens plikt til å gi heldøgns ø-hjelp fra 2016: Hvilke erfaringer har man fra regionalt samarbeid i Nord-Troms som kan være verdifulle ved oppbygging av en slikt tjeneste i kommunene?
- Presentasjon og gjennomgang av hovedtrekk i den nye helse- og omsorgstjenesteloven
- Fastlegeforskriften. Hva er innholdet i høringsutkastet? Hvilken rolle vil forskriften spille for fastlegenes rolle i samhandlingsreformen, og for reformen totalt?
- Avtaler mellom foretak og kommuner. Hva er status i Troms, og hva må gjøres videre?

Fylkesmannen arrangerte også en større kommunekonferanse i 29. og 30. august, med fokus på helse- og omsorgstjenester: Internkontroll, kvalitetsutvikling, teknologi i omsorg, ernæring m.m.

For øvrig har vi vært på tilbudssiden med løpende veiledning til kommunene innen spesiell og generell forvaltningsrett. Av spesielle saksbehandlingsregler vil vi særlig fremheve pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A og helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9, hvor vi har gitt veiledning per telefon i stor utstrekning.

Vi legger også vekt på å gi konkrete tilbakemeldinger til kommunenes helse- og omsorgstjenester i forbindelse med behandling av rettighetsklager og tilsynssaker samt i forbindelse med vår saksbehandling etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A og helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Vi har liten aktivitet på dette området i 2012, men konkret har det blitt lagt ut informasjon om tema aktiv omsorg på hjemmesiden, der det ble informert om Nasjonalt opplæringsprogram utviklet av Omsorgsforskning Sør på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Nasjonalforeningen for folkehelsen/demensforeningen i Troms har vært deltaker og informert om deres arbeid i Forum for demenskontakter 30. 10. 12. Det ble opprettet samarbeid og nå foreligger samarbeidsavtale for det videre samarbeidet fram mot 2015.

Ernæring, implementering av faglige retningslinjer i hjemmetjenesten var et av temaene i helse- og omsorgskonferansen 29. og 30. august 2013. Også ernæring, helse og livskvalitet var tema der tilsynserfaringer ble informert om.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Fylkesmannen gjennomførte ikke kurs/opplæring for kommunene vedrørende helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9. Vi måtte omprioritere på dette punkt i forbindelse med at arbeidet med kapittel 9 ble flyttet over på ny avdeling og ansvarlig saksbehandler fikk flere nye oppgaver i den forbindelse.

Vi har veiledet kommunene fortløpende ved henvendelser per telefon.

I 2012 behandlet Fylkesmannen 51 saker etter overprøvingsbestemmelsen i helse- og omsorgstjenesteloven § 9-8 første ledd. Seks av sakene ble ikke behandlet innen fristen på tre måneder. Årsaken til at fristen ikke ble overholdt i de fem av disse tilfellene var at Fylkesmannen ventet på tilbakemelding fra aktuelle kommuner, eventuelt spesialisthelsetjenesten, vedrørende forhold av avgjørende betydning for vår overprøving. I det siste tilfellet skyldes fristoversittelsen stor arbeidsmengde ved embetet.

86.10 IPLOS – individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

IPLOS-temadag ble arrangert 28.august 2012 i Tromsø. Tema som ble tatt opp var blant annet bruk av IPLOS som styringsinformasjon og verktøy i forhold til samhandlingsreformen, utfordringer knyttet til bruk av IPLOS og tilpasninger til ny helse- og omsorgstjenestelov.

Det var 80 deltakere fra 17 kommuner. De som ikke var representert var Bjarkøy, Ibestad, Skånland, Sørreisa, Torsken, Lyngen, Nordreisa og Kåfjord.

Resultatområde 87 Psykisk helse

85.11. Hjemsendelse,hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riktet.

I 2012 behandlet en sak der pasient ble hentet hjem fra Tyskland. Flere henvendelser i Troms med spørsmål om hjemtransport av psykisk syke pasienter, men pasienten ikke samtykker til hjemtransport.

Inn 1 sak i 2012 om dekning av utgifter - til gjennomføring av tvungen psykisk helsevern i Troms. (Beløpet kr 237.000,-utbetalt i 2013)

Øvrige viser vi til underpunktene.

87.1 Tvungen undersøkelse

Gitt råd og veiledning i flere saker i 2012.

87.2 Behandling uten eget samtykke

Behandlet 31 saker i 2012, 0 saker avvist for behandling.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Ingen saker i 2012.

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

I januar ble det sendt tilrådning om godkjenning av midlertidige og nye ombygde lokaler for ivaretagelse av ansvar for tvunget psykisk helsevern med og uten døgnopphold. Dette gjelder allmennpsykiatrisk klinikk UNN HF.

87.5 Vedtak om overføring

Ingen rapporteringskrav

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

Ikke rapporteringskrav

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Psykososial oppfølging etter terrorangrepet

Har hatt telefonkontakt med alle berørte kommuner i løpet av tidlig vår 2012. Utsendelse og sammenstilling/bearbeidelse av kartleggingsskjema til kommunene i april og mai vedrørende kommunenes oppfølging av de rammede etter 22.07.11.

Hatt kontakt med leder i støttegruppa for de berørte og AUF.

Hadde en del kontakt med Tromsø kommunes koordinator i forbindelse med forberedelser og gjennomføring av overføringen av rettssaken. Var innom Tingretten i denne perioden, snakket med pårørende.

Deltatt på et par telefonmøter med Helsedirektoratet.

Styrke tverrsektorielle samarbeid helsefremmende og forebyggende arbeid, og

kvalitets- og kompetanseheving

Det er etablert «Forum for rus og psykisk helse Troms», og det har vært arrangert 2 konferansedager i 2012 for ansatte innenfor rus- og psykisk helsearbeid. 100 deltakere begge gangene, 19.april og 20.september. Tema har vært status og utfordringer, presentasjon av selvhjelpsorganisasjoner, forebyggende perspektiv blant barn og unge. Dette arrangeres i samarbeid med NAPHA og KoRus Nord. I tillegg deltar representanter fra kommuner

og aktuelle brukerorganisasjoner ut fra valgt tema. Det skal være årlige konferanser, vår og høst. Tema skal velges ut fra hva som er aktuelt i tiden.

Samarbeid med NAV – strategiplan arbeid og psykisk helse

Deltatt i gruppemøter 20.april og 06.september med representanter fra NAV, Selvhjelp Norge og NAPHA. Hatt et par møter med Fylkeskoordinator for arbeid og psykisk helse i NAV Troms. Har sett på hvor man kan finne samarbeidsarenaer i forhold til embetsoppdragene, og utveksling av informasjon/kunnskap som de enkelte har på sine arbeidsarenaer.

Selvhjelp mer tilgjengelig

Hatt en del kontakt med leder for Selvhjelp Norge og Link Lyngen. Disse hadde presentasjon/innlegg på konferansen «Forum for rus og psykisk helse Troms» i september. Dette for å bidra til at ansatte i Troms skulle bli mer kjent med dem, og bli mer tilgjengelig.

Tilskudd til tverrfaglige videreutdanninger

I 2012 var det kunngjort utlysning av tilskuddsmidler til videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid 2 ganger; februar og oktober. Det var bare 6 kommuner som søkte og fikk tilskuddsmidler; Lenvik, Harstad, Bardu, Salangen, Målselv og Tromsø. Totalt ble det delt ut kr 899 835 i Troms fylke.

Samarbeid med kompetansesenter o.l.

Har hatt jevnlig kontakt og samarbeid med forskjellige kompetansesenter.

Samarbeider med NAPHA og KoRus Nord i forhold til «Forum for rus og psykisk helse Troms». Har også samarbeidet med RVTS vedrørende konferanser, og lansering av e-kurset (5.juni); «Når krisen rammer. Å arbeide i psykososiale kriseteam».

Verdensdagen for psykisk helse

Deltatt på dialogkonferanse 29.mars sammen med representanter fra kommunene, NAV og brukerorganisasjoner. Tema i 2012 var «Åpenhet sprer kunnskap». Rådgiver for folkehelse (FM) hadde innlegg under konferansen.

Har i samarbeid med NAV, Mental helse og Verdensdagen for psykisk helse fordelt midler til markering av den årlige Verdensdagen 10.oktober.

Rapportering fra kommunene IS-24/2011

Alle kommunene i Troms rapporterte på IS-24. Rapporteringen viste at utviklingen i kommunene var omtrent som i 2010. Sintef hadde behov for nærmere avklaring fra Salangen og Tranøy. Disse kommunene svarte direkte til Sintef.

Dialogmøter

Deltatt på regionale dialogmøter med kommunene i Sør-Troms 7.juni og Midt-Troms 8.juni.

Nordflanken

Fylkesmannsembetenes rådgivere innen psykisk helse, rus og folkehelse har hatt møte på høsten vedrørende samarbeidsområder. Konstruktive og nyttige møter.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

Behandlet 5 saker i 2012.

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

Oversikter over alle godkjente poliklinikker i fylket og stillingstall sendt til Helseøkonomiforvaltningen (HELFO) 2 ganger i 2012, pr 3.juli -12 og 2.januar -13.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

I 2012 ble det fattet vedtak i en sak om hjemhenting av pasient fra Tyskland. Flere henvendelser om hjemtransport, men pasienten samtykker ikke.

Inn 1 sak i 2012 om dekning av utgifter - til gjennomføring av tvungent psykisk helsevern i Troms. (Beløpet kr 237.000,- utbetalt i 2013)

Antall saker

Embeter	Antall
FMTR	1
Sum	1

Resultatområde 88 Rusområdet

Se underpunkter

88.1 Alkoholoven

Fylkesmannen har behandlet 2 klagesaker etter alkoholoven i 2012.

Det kommer også en god del henvendelser per telefon fra kommuner og andre om forståelse av alkoholoven.

Det er behandlet 32 søknader om utvidet skjenketid/skjenkeareal fra forsvarets befalsmesser. Fylkesmannen fastsetter også skjenkebevillingsavgiften som forsvarets befalsmesser skal betale til kommunen. Det samme gjelder skjenkebevillingsavgift som ferger/hurtigbåter skal betale til staten.

Fylkesmannen arrangerte kurs i alkoholoven 5. og 6. desember 2012 for ansatte og politikere i kommunene, med 53 deltakere. 20 av fylkets 24 kommuner var representert. Kurset ble meget godt mottatt.

Antall saker

Embeter	Antall
FMTR	2
Sum	2

88.2 Rusmiddelarbeid

FM har kvalitetssikret og sammenstilt kommunenes rapporteringer på øremerkede tilskudd og samlet innsats på det rusfaglige området for 2011 i februar.

Plan over aktiviteter/tiltak for 2012 sendt direktoratet innen frist, 15. mars.

Rapportert til direktoratet om fordeling og utbetaling av øremerkede tilskudd til rusarbeid i kommunene innen frist, 1. mai. Det var 23 kommuner som fikk tilskudd til rusfaglig arbeid, samt Longyearbyen. Tildelt ramme var kr 13 756 000, overført fra 2011 kr 7 205 939. Totalt ble det tilskudd for kr 20 961 939.

Sammenstilt og oversendt rapportering til direktoratet fra kommuner som mottok tilskudd til videreutdanning rusfeltet innen frist, 1. april. 5 kommuner fikk tilskuddsmidler; Lavangen, Kvæfjord, Tromsø, Målselv og

Gratangen. Totalt var det tilskudd for kr 832 209.

Kvalitetssikret og samordnet kommunenes søknader om tilskudd til rusfaglig arbeid med kommunenes søknader knyttet til boligsosialt arbeid og barnefattigdom - februar og mars.

Samarbeidet med KoRus-Nord om avvikling av kurs og konferanser.

Regionvise dialogmøter med kommunene i Sør-Troms og Midt-Troms i juni hvor blant annet rusmiddelarbeid var tema.

Deltatt på regionalt samarbeidsmøte jf Rundskriv G-8/2006 i mai.

Deltatt på fagsamling med Helsedirektoratet i mai og oktober .

Bidratt til å etablere "*Forum for rus og psykisk helse i Troms*" - arrangert fagdag i forumet i april.

Hatt løpende samarbeid frem til september med RIO, MARBORG, BAR, Foreningen for barnevernsbarn og Pasientombudet.

Deltatt i samarbeidet med KoRus-Nord og Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Finnmark om å fredigstille "*Plan for kompetanseheving innen rusfeltet i Nord-Norge 2012-2016*".

Av årsaker som direktoratet er kjent med, var det mindre aktivitet på dette resultatområdet fra medio september og ut 2012.

Ressursrapportering

Resultatområde 870:

HOD: Av dette utgjør kr 727 146,- godtgjørelse til kontrollkomisjonene.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 4 196 396,28	kr 692 803,00
83 Folkehelsearbeid	kr 1 197 514,54	kr 56,88
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 1 517 147,22	kr 1 118 241,37
85 Spesialhelsetjenesten	kr 0,00	kr 0,00
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 724 234,19	kr 102 303,83
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 161 831,96	kr 1 408 691,11
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 647 752,08	kr 211 516,42
Andre oppgaver under HOD	kr 23 609,84	kr 241 448,00
Sum:	kr 8 468 486,00	kr 3 775 060,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Fylkesmannen har mottatt og behandlet 2 klagesaker i saker om avkjørsel fra riksveger i 2012. Ingen av klagene ble tatt til følge.

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Søknader, garatierklæringer og fornyingsbehandling behandlet iht lovverket.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Embetet har behandlet 1101 apostiller i 2012.

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Konsulat-saker

Uttalelse i 4 saker – ikke mottatt melding om utnevnelser.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Det ble registrert ett nytt trossamfunn i Troms i 2012 (Sjamanistisk forbund) Det er nå registrert 19 trossamfunn. Det finnes også to uregistrerte trossamfunn i Troms. I tillegg har vi flere menigheter av trossamfunn som er registrert sentralt. Disse blir registrert hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er ellers ingen spesielle forhold i forbindelse med trossamfunn vi finner grunn til å rapportere. Vi har ikke mottatt søknader i medhold av trossamfunnsloven § 18 første ledd.

I 2012 anviste vi statstilskudd med kr 2 672 056 til trossamfunn (mot kr 2 233 040) i 2011). Totalt gjaldt tilskuddet for 2012 for 6 614 medlemmer.

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet

Resultatområde 93 Oppdrag på det samiske området

93.1 Konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og Sametinget

Ingen konsultasjoner i 2012.

93.2 Samiske språk

Fylkesmannen følger opp Sameloven ihht §§ 3-2 og 3-3 gjennom at kunngjøringer også gjøres på samisk og norsk når kunngjøringen retter seg mot befolkningen i hhv Lavangen og Kåfjord kommuner. Det har ikke vært behov for slik annosering i 2012.

Fylkesmannen har i løpet av 2012 ikke mottatt brev på samisk, som i slikt tilfelle skulle vært besvart på samisk.

Fylkesmannen har pr dato ikke utviklet en egen strategi for kommunikasjon med samiske brukere.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Fylkesmannen har i 2012 innvilget 11 søknader om tillatelse til å spre aske for vinden. Ingen søknader ble avslått.

Resultatområde 97 Lov om helligdager

Fylkesmannen mottok ingen søknader til behandling i 2012

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.0 Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannen har over flere år hatt, og har fortsatt et sterkt fokus på helhetlig og strategisk ledelse av embetet, både mhht organisasjon og oppgaveløsning. Våre erfaringer, med sterk vekt på intern samordning og samhandling innen arbeidet med barn og unge (prosjektet Sjumilssteget for barn og unges beste) siden 2009, og konkrete tiltak og organisatoriske endringer på planområdet, har gitt oss positive erfaringer og gode tilbakemeldinger internt, såvel som eksternt. Vi opplever at Sjumilssteget og etablering av en egen planavdeling i seg selv er en operasjonalisering av økt vekt på samarbeid og samhandling på tvers av avdelingene og sektorene. Vi mener selv at vi gjennom disse tiltakene har fått et mer helhetlig grep på viktige områder innen vår portefølje av oppgaver, og at dette danner mønster og inspirerer til samarbeid og mer helhetlige vurderinger i saksbehandlingen også på andre områder. Tilbakemeldingene fra kommunal sektor er utelukkende positiv, og viser seg også gjennom gode skår i siste brukerundersøkelse til kommunene.

Førrige strategiplan for embetet gjaldt for perioden 2006-2011. Ny plan for perioden 2012-2016 ble iverksatt i løpet av året, etter en prosess med brei medvirkning fra de ansatte og avdelingene. Embetets visjon er nå justert noe jf. førrige plan, og er nå formulert som: "*Fylkesmannen i Troms, for helhet og trygghet i Troms, med Kunnskap, Klokskap og Rettssikkerhet.*" Tillegget jf. førrige, er begrepene *helhet og trygghet*, og er en tydeliggjøring av nettopp dette ift de oppgaver embetet har, ikke minst ift kommunal sektor i fylket. Ny strategiplan er et resultat av strategisk arbeid i embetet, med stor grad av medvirkning og medbestemmelse fra de ansatte.

Strategisk og helhetlig ledelse, oppfølging av strategisk plan og medarbeiderundersøkelsen (Rambøll 2012) har vært tema for to samlinger/seminar i ledergruppa i hhv januar og desember.

Alle kommuner har fått embetets strategiske plan ifm det årlige styrings-/dialogmøte med kommunene som

holdes hvert år i januar. Møtet er etterhvert blitt den viktigste arena i kommunedialogen, og er også etterspurt mht deltakelse og tema, også fra andre statlige etater. I møtet offentliggjøres også fylkesmannens viktigste satsinger for året ifm skjønnsmidler til prosjektarbeid, et resultat av interne strategivalg og drøftinger i en prosess internt hos Fylkesmannen ifm planlegging og oppfølging av statsbudsjettet, tildelingsbrev og embetsoppdrag for året. De mest sentrale satsinger, som også legges til grunn for fornyingstiltak og søknad på skjønnsmidler (prosjektskjønn) gjøres kjent og omtales i Januarmøtet. For 2012 var dette:

- Sjumilssteget - psykisk helse, psykososialt miljø, rusproblematikk og mobbing blant barn og unge.
- "Skrotnisser"(et miljøprosjekt i kommunene, et tiltak mot forurensning ved rydding og fjerning av skrot og søppel).
- Bedre alderdom i Troms, med livskvalitet og skadeforebygging.

Denne metoden - valg av sentrale strategier/satsinger for det enkelte år, er gjennomført systematisk siden 2008.

Fylkesmannen har i løpet av året også drøftet temaet "mellomledere". Embetet har over tid redusert antall mellomledere med personalansvar, og har pr dato ingen ledere på mellomnivå med personalansvar. Personalansvaret er lagt til avdelingsdirektørnivået. Embetet har i løpet av året drøftet mellomledelse som tema i ledergruppa, og har forøvrig gjennom de siste åra redusert dette nivået internt til bare å omfatte faglig ansvar (fagkoordinator/fagansvarlig). Alle avdelinger, med unntak av Landbruksavdelingen, har en eller flere fagansvarlige på bestemte fagområdet. På landbruksavdelingen er det nylig tilsatt en ass. landbruksdirektør/nestleder.

Embetet har gjennom året også gjennomført ulike tiltak for læring, erfaringsutveksling gjennom kontakt og møter med andre embeter. Dette gjelder:

- Erfaringsutveksling/møte med fylkesmannen i Sør-Trøndelag.
- Erfaringsutveksling/møte med embetsledelsen i Hordaland(v/ embetsledelsen)
- Erfaringsutveksling/seminar med ledelsen hos FM i Finnmark og Nordland(2 dager). Tema: Rekruttering, lønnspolitikk, velferdstiltak, kompetanseutvikling, lederutvikling, medarbeiderundersøkelsen, krevende personalsaker, sosiale medier, samordning- og initiativrollen, beste praksis.

Embetet erfarer dette som svært nyttig, og ser at man i større grad burde utvikle samarbeidsrelasjoner med andre embeter, bl.a. for å dra lære og dra nytte av ideer, erfaringer. Som eksempel kan nevnes at vårt system for kommunedialog m/ kommunebilder/analyser er basert på ideer embetet fikk etter besøk hos FM i Sør-Trøndelag.

Neste FM-samling mellom de tre nordligste embeter er for 2013 lagt til Finnmark. Denne samlingen arrangeres årlig, og går på omgang mellom embetene i de tre nordligste fylker.

Verktøy og tiltak for å ivareta og styrke brukernes og samarbeidspartners tillit og legitimitet til embetets oppgaveløsning er i all hovedsak knyttet til dialog og tilbakemeldinger gjennom en omfattende kommunekontakt. Dette skjer gjennom regelmessige styringsmøter med kommunene, hvor det gjennomføres en omfattende og helhetlig analyse av kommunen (sett fra Fylkesmannen), og som sendes kommunen i forkant av møtene. Embetet holdt 6 slike møter i 2012. I tillegg til dette holdes ett årlig møte med alle kommuner (ordførere og rådmenn) samtidig (Januarmøtet). Ut over dette deltar embetet i møter i regionrådene når dette passer i f t tema (4 regionråd i Troms). I tillegg til dette vil embetet gjennomføre ny brukerundersøkelse til kommunene i Troms, slik dette ble gjennomført i 2010.

Embetet arrangerte i 2012 i tillegg en studietur til Island for ordførere og rådmenn i kommunene. Tema for turen var kriseledelse og krisehåndtering. Reisen var også en anledning for Fylkesmannen å stifte nærmere bekjentskap med 20 nye av 24 ordførere i Troms.

98.1 Rekruttere, videreutvikle og beholde medarbeidere

Mål rekruttere personer med innvandrerbakgrunn: Har ikke satt noe mål. Har få søkere med innvandrerbakgrunn. Alle søkere uansett bakgrunn blir behandlet likt.

Mål IA området: Inngått ny IA avtale i 2011.

Sykefraværet: Mål 4 %. Legemeldt sykefravær i 2012 = 4 %. Totalt sykefravær legemeldt + egenmeldt var 5,1 %. Vi følger opp sykmeldte innenfor de krav som stilles. Vi forsøker også å forebygge sykefravær med bl.a. å tilby ergonomivurdering av fysioterapeut til nyansatte og andre som melder om behov.

Integrering av personer med nedsatt funksjonsevne: 1) Tilby IA plass. 2) Ved utlysning av stilling tas med at vi er

IA bedrift og at vi så langt som mulig vil tilrettelegge for personer med nedatt funksjonsevne.

Økt pensjoneringsalder: Senior dager. Mulighet for å ta inntil 14 dager fri med lønn etter fylte 62 år.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2011	% 2011	2012	% 2012
FMTR	4	3,27	4	3,3
Sum	4	0	4	0

98.2 Risikostyring

Ledermøtet vedtok embetets overordnede retningslinjer om risikostyring på møte den 12.12.2012.

Noen fagavdelinger prøvde ut systemet i 2012 i forbindelse med virksomhetsplanleggingen, og fra og med 2013 har Fylkesmannen etablert et helhetlig system for risikostyring i embetet.

Risikostyring skal behandles av Ledermøtet hvert tertial i 2013 sammen med regnskap. Vurdering av den enkelte risiko plasseres av avdelingsleder i et risikokart med sannsynlighet og konsekvens som akser.

Høsten 2013 vil det med bakgrunn i avdelingenes risikoanalyser/risikokart, bli utarbeidet en overordnet risikoanalyse for hele embetet med tiltak.

98.3 Medvirkning

Fylkesmannen er opptatt av å sikre medbestemmelse og medvirkning fra ansatte og deres organisasjoner. Vi har i løpet av 2012 revidert våre personalpolitiske retningslinjer og vi har etablert faste møtestrukturer.

Fylkesmannen synes det er viktig å ha tett og god kontakt med organisasjonene. Foruten 3 tertialvise møter mellom embetsledelsen og organisasjonene hvert år og et årlig møte mellom hele ledergruppa og organisasjonene, har vi møter i forbindelse med budsjett og lokale forhandlinger. I tillegg har alle organisasjonene ved embetet blitt innkalt til informasjon og drøftinger når det er blitt vurdert som nødvendig.

Fylkesmannen arrangerte et dagsseminar om Hovedavtalen, hvor også arbeidsmiløloven og arbeidsgivers styringsrett var tema. Innleder var fra LO-Stat.

Embetet har også gjennomført kurs i mediehandtering for tilsatte i løpet av året.

Vi legger fortløpende ut relevant informasjon på vårt intranett til alle ansatte.

Informasjon om ledige stillinger som lyses ut blir sendt til alle organisasjonene på embetet. Dette sikrer reell medvirkning når det gjelder stillings- og lønnplassering.

Fylkesmannen tilstreber å sikre deltakelse fra organisasjonene i interne råd og arbeidsgrupper.

98.4 Likestilling og likeverd

Kommentar til tabell 1:I kategori 2 hadde vi pr. 01.10.12 kun en assisterende fylkeslege. Når det ikke står noe i siste kolonne (lønn), tjener kvinner i gj.snitt mer enn menn. Dette gjelder gruppe: Totalt, 3 og 4.

Lønn og stillingsnivåer

116 personer er ansatt i hel/deltidsstillinger pr. 01.10.012. Av disse var en kvinne og en mann ute i 100% foreldrepermisjon og en mann hadde 20 % foreldrepermisjon.

Fordeling kvinner/menn

68 kvinner - 58,6 % - 61 fast ansatt / 7 midlertidig ansatte (eng./vikariat). 48 menn - 41,4 % - 45 fast ansatte / 3 midlertidige (eng./vikariat).

Ledergruppa består av 9 personer. Pr. 01.10.12 var det 4 kvinner i ledergruppa.

Antall deltidsstillinger er 8 - (6,9% av totalen). 6 kvinner - 8,8 % av totalen og 2 menn - 4,2 % av totalen. AV disse 8 har 5 personer (2 menn og 3 kvinner) redusert stilling pga. redusert arbeidsevne og har delvis uførepensjon. En mann hadde i 2012 delvis AFP.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Alle ansatte har normal arbeidstid 0800-1500/1545. Vi har fleksitid og praktiserer kun overtid i forbindelse med tilsyn og evt. andre pålangte aktiviteter på ettermiddag/kveld. De fleste tilsyn tas i arbeidstiden, men i enkelte tilfeller f.eks. besøk i barnevernsinstitusjoner må disse noen ganger tas på kveldstid.

Velferdspermisjoner

Vi har utarbeidet egne interne retningslinjer for når velferdspermisjon kan gis. I 2012 ble det gitt velferdspermisjon i 85,46 dager. Menn 24,31 dager / kvinner 61,15 dager.

Omsorgspermisjoner/foreldrepermisjoner

En kvinne har i hele 2012 hatt omsorgspermisjon i 20%/15 % for å ta seg av sin syke mann. En kvinne har hatt 10 % omsorgspermisjon høsten 2012 pga. små barn. 3 kvinner og 3 menn har i løpet av 2012 hatt foreldrepermisjon med tilsammen 688 dager. Kvinner 490 dager og menn 198 dager.

Sykefravær 2012

Legemeldt fravær 4 %. Kvinner 3 % / menn 1 %.

Barns sykdom 2012

142 dager = 0,5 %. Kvinner 98 dager, menn 44 dager.

Ansettelser i 2012

Ansatt 20 personer etter ekstern utlysning. Alle utlysninger var 100 % stillinger. 3 stillinger har vært lyst ut internt. Av de 20 som ble tilsatt etter ekstern utlysning var 11 kvinner og 9 menn. 15 av stillingene var faste, her var fordelingen 6 kvinner og 8 menn. De resterende 5 var engasjement/vikariat og her var fordelingen 4 kvinner og 1 mann.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak

I 2012 er det gitt noen permisjoner m/lønn for både kvinner og menn for videreutdanning/kurs/kompetansehevende tiltak. En person har hatt utdanningspermisjon uten lønn for å ta videreutdanning (50 % første halvår og 100 % andre halvår). Vi registrerer ikke bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak, disse aktivitetene forvaltes ved de ulike avdelingene hos oss.

Planlagte og gjennomførte tiltak

Internt hos Fylkesmannen i Troms har vi fokus på likestilling ved utlysning og tilsetninger i nye stillinger, både faste og midlertidige stillinger. I avdelinger med stor andel av et kjønn oppfordrer vi det underrepresenterte kjønn å søke på stillingen. Ved å ha fokus på likestilling i rekrutteringsprosessen håper vi på sikt å kunne oppnå en jevnere fordeling også avdelingsvis. Fylkesmannen har stor tro på at vi oppnår det beste arbeidsmiljøet ved å ha balanse mellom kjønn, samt spredning i alderssammensetningen.

Vi bruker følgende tekst i annonsering av ledige stillinger: " Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Fylkesmannen oppfordrer kvalifiserte kandidater til å søke, uavhengig av alder, kjønn, funksjonshemming/evne eller etnisk bakgrunn. Fylkesmannen er IA-virksomhet og vil forsøke å legge arbeidsforholdene til rett for tilsatte med nedsatt funksjonsevne".

I ansettelser har vi også fokus på ansettelse av innvandrere. I Troms har vi få søkere med innvandrerbakgrunn, men er det noen som er kvalifisert for stillingen blir de innkalt til intervju på lik linje med andre søkere. Hos

Fylkesmannen i Troms hadde vi i 2012 4 faste ansatte med innvandrerbakgrunn.

Vi er også åpen for å tilsette personer med nedsatt funksjonsevne. Pr. 31.12.2012 hadde vi 5 personer (2 menn og 3 kvinner) som har fått arbeidet tilrettelagt både i forholdt til stillingsstørrelse og andre fysiske tilrettelegginger. Alle 5 har delvis uførepensjon.

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Totalt i virksomheten	2012	41,4	58,6	116	100	0
	2011	43	57	119	100	92,1
Embetsledelse/direktør	2012	55,6	44,4	9	100	76,08
	2011	50	50	8	100	84,2
Seksjonssjef/ass. direktør	2012	0	100	1	100	0
	2011	50	50	2	100	0
Saksbehandler I	2012	52,4	47,6	42	100	0
	2011	50	50	32	100	0
Saksbehandler II	2012	37,8	62,2	45	100	0
	2011	47,2	52,8	53	100	0
Kontorstillinger	2012	23,5	76,5	17	100	73,8
	2011	13	87	23	100	86
Fagarbeiderstillinger	2012	0	0	0	100	0
	2011	0	0	0	100	0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2012	0	100	1	100	0
	2011	100	0	1	100	0

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2012	4,2	8,8	6,3	10,3	28,6	71,4	1	3
	2011	7,8	17,6	17,6	10,3	11,5	88,5	1,2	3,2

Ansatte

	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn		
	2012	M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMTR	55,6	44,4	9	40,2	59,8	107	100	0	

98.5 Føringer på IKT-området

Fagfeltet GIS er organisert både under Miljøvernavdelingen og under avdeling for Plan, klima og samfunnsikkerhet. Som følge av intern omorganisering fra 2012 er begge som arbeider med GIS i dag i samme avdeling (Plan, klima og samfunnsikkerhet). Kart og geodata benyttes i størst utstrekning innen fagfeltene landbruk, mest relatert til Geovekstprosjekter og kartlegging av skogsveger . GIS-koordinator har i mesteparten av 2012 vært leder i Fagutvalg for kart. Det felles lisenssystemet for den tunge GIS-programvaren alle embeter

benytter, har vært driftet helt problemfritt fra IT-miljøet på Hamar.

I samarbeid med andre sektorer, sentralt og lokalt, arbeides det for å oppdatere og kvalitetssikre kartgrunnet. Vi har siden 2006 hatt kartinnsynsløsningen TromAtlas i drift, i samarbeid med Troms fylkeskommune. I TromsAtlas ser vi kartdata som WMS-tjenester fra Norge digitalt, og fra alle faginstansene som har tilrettelagt egne stedfestede data som slike tjenester. En del datasett legges ut lokalt, og noen av disse kan vi ikke legge ut som WMS-tjenester. Eksempelvis det som går på storulykkebedrifter og forekomster/ynglinger av enkelte arter. I TromsAtlas har vi kobling mot det sentrale eiendomsregisteret Matrikkelen, slik at det i saksbehandling kan vises eiendoms- og eierinfo direkte i kartet på skjermen. Denne har fungert fint siden oppstarten i 2010. Det er også etablert kobling mellom det FM-interne kartsystemet geoPort og saks - og arkivsystemet ePhorte, slik at forekomster av saker med gårds- og bruksnr vises direkte på kartet. Ved klikk på ikon i kartet hopper man så rett til aktuell sak i ePhorte. I geoPort kan søkt eiendom markeres, og saksbehandler får fram en tabellarisk og detaljert oversikt over Matrikkelinfo.

Fylkesmannen er representert i fylkesgeodatautvalget, samt i underutvalgene for basis geodata og plan/temadata. Utvalgene administreres av det lokale Kartverkskontoret. I samarbeid med Kartverket og fylkeskommunen gjennomføres fortløpende kursing og veiledning av kommunene, i forhold til plan- og bygningslov, geodataloven og matrikkelloven, alle med tilhørende forskrifter og bestemmelser. Siden karttemaet AR5 er grunnlaget for andre karttema, vil det fortsatt være fokus på å etablere gode rutiner hos kommunene når det gjelder ajourhold av dette kartgrunnet.

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Det var utbetalt kr. 3 920 428 til kommuneparti, fylkesungdomsparti og fylkesparti i Troms i 2012.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 140 878,67	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlig virk.	kr 0,00	kr 0,00
95 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 26 179 291,70	kr 0,00
Sum:	kr 26 320 170,00	kr 0,00